

Nový impulz pre európsku mládež

Biela kniha Európskej komisie

Veľká časť ďalších informácií o Európskej únii je dostupných na Internete.
Možno sa k nim dostať cez Európsky server (<http://europa.eu.int>).

Katalógové informácie sa nachádzajú na konci tejto publikácie.

Luxembursko: Office for Official Publications of the European Communities, 2002-04-24

ISBN 92-894-2189-4

(c) European Communities 2002.

Reprodukovanie je povolené za predpokladu, že bude uvádzaný zdroj.

V SR vydal: Iuventa, Bratislava

Predslov	6
1. Kontext problematiky	9
2. Výzvy	12
2.1. Demografické trendy	12
2.2. Meniaca sa tvár mladosti	13
2.3. Zapojenie mladých ľudí do verejného života	14
2.4. Európska integrácia	14
2.5. Globalizácia	15
3. Produktívne konzultačné cvičenia	16
3.1. Kľúčové myšlienky	18
4. Nová ambícia	20
4.1. Špecifická oblasť mladosti	21
4.1.1. Otvorená metóda koordinácie	21
4.1.2. Priestor pre aktivitu s použitím otvorenej metódy koordinácie v oblasti mládeže	22
4.2. Väčšie zohľadnenie mládeže v iných politikách	25
4.3. Úloha Programu pre mládež	29
5. Záver	30

PRÍLOHY 31

PRÍLOHA 1

Výsledky konzultácií 32

1.	Žiadna demokracia, žiadna participácia	32
1.1.	Analýza výsledkov	33
1.2.	Návrhy vychádzajúce z konzultácií	37
2.	Vzdelávanie, rozhodujúce štádium pre mladých ľudí	41
2.1.	Analýza výsledkov	41
2.2.	Návrhy vychádzajúce z konzultácií	46
3.	Zamestnanie ako prostriedok lepšej integrácie mladých ľudí	49
3.1.	Analýza výsledkov	49
3.2.	Návrhy vychádzajúce z konzultácií	54
4.	Využitie predností mladosti	57
4.1.	Analýza výsledkov	57
4.2.	Návrhy vychádzajúce z konzultácií	65
5.	Európa založená na hodnotách	68
5.1.	Analýza výsledkov	68
5.2.	Návrhy vychádzajúce z konzultácií	74
6.	Príspevok k Bielej knihe	80

PRÍLOHA 2

Prehľad európskych aktivít zameraných na mládež 82

1.	Program Mládež	82
2.	Politické iniciatívy s vplyvom na mládež	83
3.	Financovanie v oblasti zamestnanosti, vzdelávania, kultúry a ochrany mládeže	91
4.	Charta základných práv	92
5.	Podpora Európskeho parlamentu	93
6.	Príspevky od Hospodárskeho a sociálneho výboru a Výboru pre regióny	94
7.	Dialóg s Európskym fórom mládeže	95
8.	Práca Rady Európy	95
9.	Štúdie a prieskumy verejnej mienky realizované Európskou komisiou	98

PREDSLOV

Viviane Reding,
členka
Európskej komisie,
zodpovedná
za vzdelávanie,
kultúru a mládež

*"Komisia
podporuje
mládež."*

Rozhodnutie publikovať túto Bielu knihu o politike pre mládež, a hlavne rozhodnutie viesť ešte predtým široké konzultácie, má svoje korene v rozhodnutí podporovať nové formy vládnutia v Európe.

Biela kniha je plne kompatibilná s Bielou knihou komisie o spôsobe vládnutia, ktorú prijala v júli tohto roku. Ide hlavne o to, otvoriť rozhodovací proces Európskej únie ľuďom, ktorých sa tieto rozhodnutia budú týkať, a k takýmto ľuďom patria mladí ľudia.

Mladí ľudia do popredia

Výsledkom rozsiahlych konzultácií, ktoré predchádzali Bielej knihe, sú jasné: napriek veľmi rozdielnym situáciám, v ktorých žijú, mladí ľudia vo veľkej miere zdieľajú rovnaké hodnoty a ambície, ale tiež čelia rovnakým ťažkostiam. Mladí ľudia tvoria neustále sa meniacu skupinu s tendenciou vstúpiť na trh práce a, neskôr v živote, založiť si rodinu. Pohybujú sa medzi prácou a učením sa, ale najviac zo všetkého platí, že ich individuálne cesty sú omnoho rôznorodejšie, než tomu bolo v minulosti. Škola a univerzita, práca a spoločenské prostredie už nehrajú tú istú integrujúcu úlohu, akú hrali v minulosti. Mladí ľudia dosahujú samostatnosť v živote stále neskôr a neskôr.

Toto všetko sa následne často odráža v pocite zraniteľnosti, strate seba dôvery v existujúci systém rozhodovania a v istom stupni odcudzenia sa od tradičných foriem spoluúčasti na verejnom živote a v mládežníckych organizáciách. Niektorí z nich majú pocit, že ich problémy nie sú dostatočne reflektované vo verejnej politike, ktorá je dielom staršej generácie a má jej aj slúžiť. Niektorí mladí ľudia nachádzajú útočisko v ľahostajnosti alebo individualizme, kým iní skúšajú formy vyjadrenia, ktoré môžu byť prehnané alebo aj prekročiť hranicu demokratických prostriedkov. Väčšina z nich však chce ovplyvňovať verejnú politiku, ale zatiaľ nenašla vhodné spôsoby ako to urobiť.

Mladí Európania majú v každom prípade veľa čo povedať - koniec koncov, sú to práve oni, ktorí sú zasiahnutí ekonomickou zmenou, demografickou nerovnováhou, globalizáciou alebo kultúrnou rôznorodosťou. Očakávame, že vytvoria nové formy spoločenských vzťahov, nájdu rôzne spôsoby vyjadrenia solidarity alebo vyrovnania sa s ľahostajnosťou, pričom v tejto aktivite nájdu aj určité obohatenie. Zatiaľ však len pritom pribúdajú nové neistoty.

Napriek tomu, že sociálny a ekonomický kontext je stále zložitejší, mladí ľudia majú na to, aby sa prispôbili situácii. Záleží na politických mechanizmoch národov Európy a Európskej únii, aby tento proces zmeny uľahčila tým, že urobí z mladých ľudí spoluúčastníkov rozvoja našej spoločnosti.

Mladí ľudia a Európa

Debata o budúcnosti Európy je v plnom prúde. Nevidaná vlna rozšírenia čoskoro vytvorí úplne nové perspektívy. Z udalostí minulých rokov v politickom živote Európy vyplýva jasný záver: Európska únia musí nadobudnúť svoju tvár prostredníctvom ľudí, ktorí v nej žijú. Je dôležité, aby sa na konzultáciách o budúcom rozvoji Európy a spôsobe vládnutia v nej zúčastnili ľudia, ktorým bude patriť zajtrajšok Európy. Európsky projekt je sám o sebe mladý, neustále sa formujúci, a je aj v súčasnosti predmetom diskusií. Ak má pokročiť, potrebuje ambície, nadšenie a angažovanosť zo

strany mladých ľudí voči hodnotám, na ktorých je založený.

Ak majú mladí ľudia niečo, čo chcú povedať, tak je to pranie, aby ich hlas bol vypočutý a aby boli pokladaní za plne kvalifikovaných spoluúčastníkov procesu. Chcú ovplyvňovať diskusiu na tej ceste, ktorou sa uberá. Nadišiel čas, aby sme všetci vnímali mládež ako pozitívnu silu pri budovaní Európy, a nie ako nejaký problém. Inými slovami, musí dať mladým ľuďom priestor na vyjadrenie ich názorov a testovanie týchto názorov voči podobným ideám iných aktérov v občianskej spoločnosti.

Od miestneho k európskemu: nová dynamika

Väčšina návrhov, uvedených v Bielej knihe, sa obracia na členské štáty a regióny v Európe, ktoré znášajú hlavný nápor uvádzania do praxe rôznych opatrení, týkajúcich sa mládeže. Aktívne občianstvo sa stáva realitou práve na pôde, na ktorej mladí ľudia môžu vidieť výsledky svojej osobnej angažovanosti. Práve účasťou na živote škôl, svojho okolia v mieste bydliska alebo v združeniach môžu mladí ľudia získať skúsenosť, ktorú potrebujú, aby pokročili o kúsok ďalej, či už teraz alebo neskôr, vo verejnom živote - vrátane európskej úrovne. Mladí ľudia môžu prispieť k solidárnejšej spoločnosti a žiť plne občiansky tým, že sa vrhnú do spoločenských aktivít, ktoré sú otvorené všetkým.

Je však dôležité, aby aktivity, súvisiace s mladými, dostali európsky rozmer, a tým zvýšili svoju efektívnosť a synergiu, pričom by zabezpečovali a zdôrazňovali ten stupeň zodpovednosti, ktorá je vlastná každej úrovni činnosti. Práve po tomto volali mladí ľudia v rámci konzultácií. Toto tiež podporuje Európsky parlament, toto obhajujú členské štáty, ako sa jasne ukázalo počas konzultačných aktivít Komisie. Biela kniha ako reakciu na výsledky konzultačných cvičení navrhla nový rámec európskej kooperácie so zdôraznením dvoch hlavných aspektov: aplikovanie otvorenej metódy koordinácie špecifickej oblasti mládeže a lepšie zohľadnenie „mladej“ dimenzie v iných iniciatívach politiky.

Európsky rozmer vytvorí pocit dynamickosti a povzbudí tvorivosť, výmenu ideí a porovnávanie dobrých praktík. Súčasne podporí uznanie na národnej a európskej úrovni toho, čo jednotlivci a mládežnícke organizácie robia na miestnej a regionálnej úrovni. Pomôže vytvoriť spoločnú víziu a vytvoriť lepší obraz o otázkach spojených s mládežou, a umožní pracovať efektívnejšie, s väčšou mierou spolupráce a s rozhodovaním, založenou na spoločných cieľoch.

Cieľom Bielej knihy je práve načúvať tomu, čo mladí ľudia chcú povedať, povzbudzovať členské štáty k stále efektívnejšej spolupráci, aby prichádzali s konkrétnymi myšlienkami v rámci existujúcich európskych programov a dávali väčší priestor „mladému“ rozmeru vo všetkých možných oblastiach. Toto je prístup, ktorý prináša Biela kniha a ktorého cieľom je vytvoriť také podmienky pre mladých ľudí, ktoré im umožnia plnoprávnu účasť na živote demokratickej a otvorenej spoločnosti, spoločnosti, ktorá prejavuje záujem o mladých ľudí.

1. KONTEXT PROBLEMATIKY

Po rozšírení bude v Európe 75 miliónov mladých ľudí vo veku od 15 do 25 rokov (1). Bez ohľadu na vzájomné rozdiely (v zmysle prístupu k trhu práce, vzdelania, rodinného života, príjmu, atď.) mladí ľudia vnímajú samých seba ako plnoprávných občanov so všetkými prislúchajúcimi právami a povinnosťami. Investovať do mladosti znamená investovať do bohatstva našej spoločnosti, a to nielen dnes, ale aj zajtra. Práve toto je jedným z hlavných cieľov, ktoré si postavila Európska rada v Lisabone: spraviť z Európy „najkonkurenčnejšiu a najdynamickejšiu ekonomiku na svete, postavenú na vedomostnej báze.“

Dohody predstavujú základňu pre činnosť v širokom rozmedzí oblastí (2), ktoré sa priamo alebo nepriamo dotýkajú mladých ľudí: diskriminácia, európske občianstvo, zamestnanosť, vylúčovanie zo spoločnosti, vzdelanie, odborné školy, kultúra, zdravie, ochrana spotrebiteľov, sloboda pohybu, ochrana životného prostredia, mobilita mladých výskumníkov, rozvoj spolupráce a chudoba.

V súčasnosti je v platnosti množstvo opatrení únie, ktoré majú priamejší dopad na mladých ľudí, pričom z nich môžeme spomenúť aspoň niektoré: v oblasti vzdelania, zamestnania a odborného školstva a v nedávnej minulosti aj čo sa týka prístupu k informačným technológiám.

Nad všetkými všeobecnými a rezortnými politickými mechanizmami, ktoré vplyvajú na mladých ľudí, existuje ďalší

typ aktivity, ktorý podporuje mobilitu, interkultúrne výmeny, občiansky princíp a dobrovoľnícku prácu.

EU uviedla v rámci tohto kontextu a na báze článku 149 Dohody(3) sériu programov, vrátane Programu Mládež, ktorý by zasa tiež viedol k mobilitě (voľnému pohybu, pozn. prekl.) a výmenám mladých ľudí. Táto spolupráca sa rozrástla tým, že zahrnula iné oblasti ako sú informácie, výmeny medzi organizáciami a dobrovoľníckou službou.

Všeobecnejšie povedané, existuje množstvo oblastí - ako napríklad participácia alebo autonómia pre mladých ľudí - ktorými sa Spoločenstvo chce priamo zaoberať, ale ktoré si zasluhujú hĺbkovú analýzu kvôli ich úzkej spätosti s mládežníckou politikou a ich politickým dopadom. Základnou myšlienkou tu je poskytnúť členským štátom praktický zdroj koordinácie ich činnosti v príslušných sektoroch.

Všetky tieto aktivity, súvisiace s mládežou, sa tešia neochvejnej podpore Európskeho parlamentu, a to ako pri prijímaní programov, tak aj vo forme rezolúcií a hearingov (prijatie na oficiálnej úrovni s možnosťou vypočutia a diskusie, pozn. prekl.) mladých ľudí. Európska rada prijala sériu rezolúcií o participácii mládeže, vzdelanostnom potenciáli športových aktivít, sociálnej integrácii, iniciatíve a podnikateľskej činnosti mladých ľudí. Hospodársky a sociálny výbor a Výbor pre regióny pravidelne vysielajú pozitívne

1

(1) V tejto publikácii sa za mladosť považuje obdobie od 15 do 25 rokov veku, čo je analogické tomu, čo Európsky parlament a Európska rada rozhodli pre komunitárny program Mládež.

„Po rozšírení“ znamená zohľadnenie súčasných členských štátov ako aj 12 krajín, ktoré v súčasnosti rokujú o prístupe.

(2) Vid' Príloha 2 „Prehľad o Európskej činnosti v mládežníckej oblasti.“ Tento sumárny dokument zhŕňa všetky európske iniciatívy, súvisiace s mládežou; všetky budúce činnosti ich musia používať ako základ

(3) Článok 149 Dohody

1. Spoločenstvo prispeje k rozvoju kvalitného vzdelávania tým, že bude povzbudzovať spoluprácu medzi členskými štátmi a v prípade potreby aj podporou a dopĺňaním ich aktivít. Pritom by sa plne rešpektovala zodpovednosť členských štátov za obsah vyučovania a organizáciu vzdelávacích systémov ako aj ich kultúrnu a jazykovú rôznorodosť.
2. Iniciatíva Spoločenstva sa bude zameriavať na:
  - rozvíjanie európskeho rozmeru pri vzdelávaní, obzvlášť prostredníctvom vzdelávania a rozširovania jazykov členských štátov,
  - povzbudzovanie mobility študentov a učiteľov, medzi iným podporou uznávania diplomov a študijných období,
  - podporovanie spolupráce medzi vzdelávacími inštitúciami,
  - rozvoj výmeny informácií a skúseností v problematikách, ktoré sú spoločné pre vzdelávacie systémy členských štátov,
  - povzbudzovanie rozvoja mládežníckych výmen a výmen sociálno-vzdelávacích inštruktorov,
  - povzbudzovanie rozvoja dištančného vzdelávania.
3. Spoločenstvo bude povzbudzovať spoluprácu s tretími krajinami a kompetentnými medzinárodnými organizáciami v oblasti vzdelávania, vrátane Rady Európy.
4. V záujme toho, aby sa prispelo k dosiahnutiu cieľov, uvádzaných v tomto článku, konajúc v súlade s postupom, uvádzanom v článku 251 a po konzultácii s Hospodárskym výborom a Výborom pre regióny sa prijmu motivačné opatrenia s vylúčením harmonizácie zákonov a smerníc členských štátov konajúc ako kvalifikovaná väčšina na návrh Európskej komisie, prijme odporúčania.

a povzbudzujúce názory na rôzne otázky, súvisiace s mládežou.

Otázkou zostáva, či sú tieto aktivity dostačujúce na to, aby čelili celej palete výziev, s ktorými sú mladí ľudia dnes konfrontovaní a či európski politici využívajú optimálnym spôsobom potenciál mladých ľudí. Faktom zostáva, že rezolúcie alebo deklarácie k otázkam, ktoré mali špecifický vzťah k mladým sa nedostali ďalej než po úroveň dobrých úmyslov, a že európskym inštitúciám a členským štátom

chýba prehľad všetkých politických aktivít, a tým aj rôznych typov činnosti, ktoré by sa mohli rozvinúť v záujme podpory mladých ľudí. Súčasný systém európskej kooperácie v oblasti mládeže už dosiahol svoje limity a hrozí mu nebezpečenstvo, že už nebude schopný reagovať na nové výzvy (viď bod 2):

- zmeny v demografickej a sociálnej oblasti, ktoré komplikujú vytváranie vzťahov medzi generáciami,

(4)
„Vládnutie v Európe -
Biela kniha“
COM (2001) 428, 25. 7.
2001

Podpora nových foriem vládnutia v Európe je jedným zo štyroch strategických priorít, ktoré si stanovila Komisia. Termín "vládnutie" (governance, pozn. prekl.) označuje všetky pravidlá, stratégie a prax, ktoré vplývajú na spôsob, akým sa uplatňujú rôzne právomoci a kompetencie, ako aj také otvorenie rozhodovacieho procesu v EÚ, ktoré umožní ľuďom Európy, aby sa zapojili do rozhodovacích procesov, ktoré sa ich dotýkajú.

Túto modernizáciu verejnej aktivity v Európe podporujú štyri základné princípy: otvorenosť, participácia, efektívnosť a koherencia.

Mládež patrí k oblastiam, v ktorých by sa tieto princípy mali predovšetkým aplikovať:

OTVORENOSŤ: poskytovanie informácií a aktívna komunikácia s mladými ľuďmi v jazyku im vlastnom, a to tak, aby rozumeli fungovaniu Európy a politickým stratégiám, ktoré sa ich týkajú.

PARTICIPÁCIA: zabezpečiť možnosť pre mladých ľudí, aby sa s nimi konzultovalo a aby sa viac zapájali do rozhodovania.

ZODPOVEDNOSŤ: vybudovanie novej a štrukturovanej formy spolupráce medzi členskými štátmi a európskymi inštitúciami s cieľom nájsť spôsob, ako uspokojiť aspirácie mladých ľudí na adekvátnej úrovni zodpovednosti.

EFEKTÍVNOSŤ: maximálne využitie potenciálu mladých ľudí, aby títo boli schopní reagovať na výzvy spoločnosti, prispieť k úspechu rôznych politických stratégií, ktoré sa ich týkajú a aby dokázali vybudovať Európu budúcnosti.

KOHERENCIA: vypracovanie prehľadu rôznych politických stratégií, ktoré sa týkajú mladých ľudí a rôznych úrovní, na ktorých sú intervencie užitočné.

Jedným z výsledkov tohto princípu "vládnutia" je rozhodnutie publikovať Bielu knihu, a hlavne rozhodnutie zahájiť nedávny konzultačný proces.

- rozširujúca sa priepasť medzi mladými ľuďmi a verejnými záležitosťami s hroziacim rizikom „deficitu občianstva“;
  - investovanie do kvality diskusie o budúcnosti Európskej únie
- ako demokratického imperatívu a povzbudzovanie vytvárania bližších väzieb s ľuďmi, občianskou spoločnosťou a lokálnymi aktérmi, čo sú veci, ktoré Biela kniha podporuje v častiach o spôsobe vládnutia v Európe⁽⁴⁾.

2. VÝZVY

2.1. Demografické trendy

Naše spoločnosti starnú vďaka kombinovanému efektu nižšej pôrodnosti a zvýšeného priemerného veku. Medzi rokmi 2000 a 2020 sa zvýši podiel vekovej skupiny 65-90 rokov zo 16 % na 21 % celkovej populácie, zatiaľ čo veková skupina 15-24 rokov bude mať podiel len 11 % ⁽⁵⁾.

Táto kvantitatívna nerovnováha medzi vekovo staršími a mladými spôsobí kvalitatívnu zmenu vzťahov medzi generáciami. Finančný tlak na systém sociálneho zabezpečenia bude len jedným z aspektov tejto výzvy. Našou úlohou nebude len nájsť nové stratégie solidarity medzi mladými ľuďmi a ich

rodičmi alebo dokonca ich starými rodičmi, ale aj zorganizovať k všeobecnej spokojnosti hladký prechod medzi generáciami v spoločnostiach, ktoré prechádzajú hlbokou zmenou.

Toto starnutie populácie tiež vyvolá potrebu prijímať ľudské zdroje zvonka Európskej únie, aby sa vyrovnal nedostatok ľudských zdrojov. Naše spoločnosti sa budú diverzifikovať z hľadiska etnického, náboženského, sociálneho a jazykového. A toto všetko bude potrebné vhodne riadiť, hlavne čo sa týka mladých ľudí, aby sme predišli spoločenskému napätiu alebo negatívnym následkom v systéme vzdelávania a na trhu práce.

2.2. Meniaca sa tvár mladosti

Následkom demografických zmien a zmien v spoločenskom prostredí, individuálnom a kolektívnom chovaní, rodinných vzťahoch a podmienkach trhu práce dochádza k zmenám aj v oblasti sociologických, ekonomických a kultúrnych aspektov mladosti⁽⁶⁾.

Po prvé, mladosť trvá dlhšie. Odborníci v demografii spozorovali, že pod tlakom ekonomických faktorov (možnosť zamestnať sa, nezamestnanosť, atď.) a sociálno-kultúrnych faktorov sú mladí ľudia v priemere starší v období, keď dosahujú rôzne stupne života - koniec formálneho vzdelania, začiatok zamestnania, založenie rodiny, atď.

Druhý bod sa týka nelineárnych dráh životom. V súčasnosti „sa naše životné roly stávajú prepletenými (7)“ : človek môže byť súčasne študentom, mať zodpovednosť za rodinu, mať prácu, hľadať si prácu a žiť s jedným z rodičov, a mladí ľudia sa stále viac pohybujú medzi rôznymi takýmito rolami. Cesty životom sa stávajú stále menej lineárnymi v dobe, keď spoločnosti už neponúkajú tie isté záruky (istota zamestnania, sociálne zabezpečenie, atď.).

Po tretie, tradičné modely kolektivismu strácajú pôdu, nakoľko osobné trasy životom sa stávajú stále viac individualizovanými. „Organizácia plánov jednotlivca čo sa týka rodiny, manželského zväzku a kariérových plánov už nie je štandardizovaná“(8). Táto skutočnosť má zvlášť silný dopad na verejnú politiku vládnych inštitúcií.

(6)
Správa, predložená odborníkmi na seminári Umea v marci 2001 (<http://europa.eu.int/comm/education/youth/ywp/umeareport/.html>)

(7)
Jeunesse, le devoir d'avenir, výbor pre plánovanie, správa z výboru za predsedovania Dominique Charvet, marec 2001, s.33

(8)
Jeunesse, le devoir d'avenir, dtto, s.35

2.3. Zapojenie mladých ľudí do verejného života

V zásade platí, že mladí ľudia v Európe majú záujem podporovať demokraciu a hlavne hrať v nej svoju rolu. Ale do vzťahu k inštitucionálnym štruktúram sa z ich strany vkradla nedôvera. Mladí ľudia majú oproti minulosti menej výrazný vzťah k tradičným štruktúram ako k báze politickej a sociálnej aktivity (napr. strany, odbory) a málo sa zapájajú aj do demokratických konzultácií. Mládežnícke organizácie tiež začínajú vnímať tieto aspekty a cítia potrebu vlastnej obnovy⁽⁹⁾.

Z tohto však vôbec nevyplýva, že mladí ľudia sa nezaujímajú o verejný život. Väčšina z nich prejavuje jasnú vôľu participovať aj ovplyvňovať voľby alternatív, ktoré spoločnosť ponúka, ale chcú tak učiniť viac na individuálnej a občasnej báze a mimo starých participatívnych štruktúr a stratégií.

Toto je práve úlohou verejných inštitúcií: vystaviť mosty cez priepasť medzi dychtivou túžbou mladých ľudí vyjadriť svoj názor na jednej strane a metódami a štruktúrami, ktoré spoločnosť ponúka. Ak by sa toto neurobilo, mohlo by to viesť k zvýšeniu deficitu „občianstva“, alebo dokonca vyburcovať protesty.

2.4. Európska integrácia

Tento trend sa tiež vzťahuje na Európsku úniu, čo je subjekt, ktorý u mladých ľudí vyvoláva zmiešané pocity. Európa pre nich znamená rešpektovanie základných hodnôt, ale je to tiež miestom, v ktorom žijú, pracujú a cestujú. Majú však aj pocit, že inštitúcie, zodpovedné za riadenie tejto oblasti, sú vzdialené a pracujú za zatvorenými dverami. Táto priepasť medzi mladými ľuďmi a Európou je len ilustráciou vzdialenosti medzi obyvateľmi Európy a „Bruselom“⁽¹⁰⁾ A pritom je jasné, že pri plnení cieľov spoločenstva, hlavne čo sa týka rozšírenia, veľa závisí práve od zapojenia budúcich generácií. Pribranie mladých ľudí „na palubu“ ako aktívnych partnerov v špecifických procesoch, vhodných pre ich situáciu, aspirácie a schopnosti, je životne dôležité.

⁽⁹⁾ Eurobarometer 55.1 o mladých ľuďoch v Európe v roku 2001 poukazuje, že mladí ľudia sú mierne nespokojní s organizáciami, pričom jeden z dvoch mladých ľudí spontánne prehlasuje, že nepatrí k žiadnemu zoskupeniu. Pritom existujú rozdiely medzi jednotlivými národmi (v Holandsku takmer 80 % mladých ľudí patrí k nejakej organizácii, kým v Portugalsku len 30 %). Táto rôzna úroveň nespokojnosti sa týka všetkých krajín okrem Belgicka, Luxemburska. U mladých ľudí, ktorí patria k organizáciám, sa najväčšej popularite teší šport (28 %), za ktorým sú s veľkou stratou mládežnícke organizácie (7 %), odbory a politické strany (4 %)

⁽¹⁰⁾ „European governance - a White Paper“ COM(2001) 428, 25.7.2001

2.5. Globalizácia

Rovnaká dichotómia v podstate funguje aj medzi mladými ľuďmi a trendom ku globalizácii. Mladí ľudia v Európe tvoria spoločenstvá, ktoré sú otvorené smerom ku kultúrnym a ekonomickým vplyvom zvonka. Svet je pre nich priestorom, v ktorom sa pohybujú a mladí ľudia vôbec neváhajú prijať také druhy produktov, ktoré symbolizujú globalizáciu⁽¹¹⁾. Súčasne však diskutujú o dôsledkoch globalizácie na sociálnu spravodlivosť, otvorenosť a udržateľný rozvoj. Majú svoje pochybnosti o medzinárodných inštitúciách, ktoré sa im zdajú byť relatívne neprístupné, povýšenecké a bez záujmu o problémy mladých ľudí. Tento vzťah medzi mladými ľuďmi a globalizáciou, ktorý je prinajmenšom zmiešaný, je tiesnivým príznakom, ktorý nesmie byť ignorovaný.

Uvedené myšlienky vo veľkej miere potvrdzujú kľúčovú otázku globalizácie: "Či sa nám to páči alebo nie, globalizácia je tu. Našou úlohou je riadiť ju a kontrolovať ju, používať ju v prospech ľudstva"⁽¹²⁾.

Všetko toto predstavuje obrovskú výzvu. Musíme vytvoriť správne podmienky pre mladých ľudí v Európe, aby sa videli- a na základe toho sa potom aj chovali ako podporujúci, zodpovední, aktívni a tolerantní občania pluralitných spoločností. Väčšie zapojenie mladých ľudí do života miestnych, národných a európskych komunít a rozvíjanie aktívneho občianstva týmto predstavuje jednu z hlavných výziev nielen pre súčasnosť, ale aj pre budúcnosť našich spoločností.

(11)

Patria medzi ne informačné technológie ako je internet, elektronické mailovanie, mobilné telefóny.

Podľa Eurobarometra 55.1, percentuálny podiel skupiny mladých vo veku 15 - 25 rokov, ktorí pravidelne používajú počítač, využívajú internet, hrajú video hry atď., sa od roku 1997 viac než zdvojnásobil, a to od 21 % po 43 %. Ďalším významným zistením je, že 80 % mladých ľudí používa mobilné telefóny.

(12)

*Prejav Romana Prodiho
20.7.2001
(http://europa.eu.int/comm/commissioners/prodi/globalisation_en.htm).*

3. PRODUKTÍVNY KONZULTAČNÝ PROCES

Silne veriac v potrebu tejto zmeny a vidiac rozsah zmien a obmedzení súčasného systému kooperácie Komisia navrhla na Konferencii mládeže na konci roku 1999 vytvorenie Bielej knihy o novej forme európskej kooperácie v oblasti mládežníckej politiky. Táto idea sa stretla v priebehu rozsiahleho konzultačného procesu, ktorý viedol

k tejto Bielej knihe, s plnou podporou zo strany členských štátov, jednotlivých prezidentov a Európskeho parlamentu.

Konzultačný proces, ktorý je podrobne analyzovaný v prílohe 1, v plnej miere potvrdil horeuvedenú diagnózu a podporil myšlienku, že je potrebný nový impulz.

Bezprecedentný konzultačný proces

Biela kniha je výsledkom konzultačného procesu, ktorý prebehol v období od mája 2000 do marca 2001 a v ktorom boli zapojení mladí ľudia rôzneho pôvodu, mládežníckych organizácií, vedeckej komunity, politikov a verejnej administratívy. Tento proces nemá precedens, čo sa týka rozsahu, trvania, rôznorodosti konzultovaných ľudí a bohatstva informácií, ktoré sa z nej získali. Pre niektoré členské štáty bol tiež prvým. Bolo v ňom zahrnutých množstvo ľudí a udalostí.

- 17 národných konferencií, organizovaných národnými štátmi. Zapojilo sa niekoľko tisíc mladých ľudí a vyšlo 440 návrhov.
- Európske zhromaždenie mládeže v Paríži v októbri 2000 pod francúzskym prezidentstvom sa zaoberalo výsledkami národných konferencií z európskej perspektívy. 450 delegátov reprezentujúcich 31 krajín dospelo k dohode o 80 návrhoch.
- Viac než 60 organizácií sa zúčastnilo hearingov na Hospodárskom a sociálnom výbore v Bruseli vo februári 2001.
- Zapojila sa aj vedecká komunita, reprezentovaná asi tuctom multidisciplinárnych výskumníkov, s cieľom pripojiť názor o pravdepodobnom budúcom vývoji.
- Konali sa i stretnutia v hlavných mestách Európy so všetkými politikmi a pracovníkmi administratívy ako aj s národnými radami mládeže. Boli zorganizované dve stretnutia generálnych riaditeľov, zodpovedných za mládež (jedno malo za cieľ začať tieto dvojstranné stretnutia, druhé zasa rozvinúť konzultácie).

Všetci mladí ľudia chcú politiku, ktorá spĺňa ich očakávania. Majú pocit, že aktivity vo verejnom sektore na miestnej, regionálnej, národnej a európskej úrovni často triafajú vedľa a sú vzdialené od ich každodenných starostí. Volajú po radikálnej zmene v myslení a praxi a predovšetkým trvajú na tom,

aby boli v plnej miere zapojení do procesov v politickej oblasti.

3

- Za švédskeho predsedníctva sa konalo stretnutie v Umea v polovici marca 2001. Mladí ľudia, mládežnícke organizácie a verejné inštitúcie stanovili svoje priority pre politické aktivity.
- Dňa 24. apríla 2001 sa konal deň diskusií v Európskom parlamente. Zúčastnilo sa ho temer 300 zväčša mladých ľudí.

Konzultačný proces bude pokračovať. Belgické prezidentstvo organizuje konferenciu v Gente v novembri 2001, ktorá poskytne príležitosť preto, aby Komisia predložila Bielu knihu a utvorila diskusiu o týchto návrhoch.

3.1. Kľúčové myšlienky

Z procesu konzultácií vyšli štyri základné myšlienky

✿ Aktívne občianstvo pre mladých ľudí

Mladí ľudia, ktorí boli konzultovaní, vnímajú samých seba ako zodpovedných občanov. Chcú byť viac zapojení do života svojej komunity. Chcú, aby si niekto vypočul ich názory na širokú paletu problémov. Táto vôľa participovať musí dostať široký priestor pre vyjadrenie sa na rôznych úrovniach, od miestnej po medzinárodnú. Musí nadobudnúť rôzne formy - aktívnu a reprezentatívnu - a nesmie vylúčiť žiadnu formu zapojenia, či už na jednorazovej, alebo stálej báze, sponzoringovej, alebo organizovanej. Toto zapojenie sa navyše nesmie obmedzovať na jednotlivé konzultácie, a určite nie iba na prieskumy verejnej mienky. Musí zahrnúť mladých ľudí v rozhodovacom procese.

Je potrebné povzbudzovať participáciu, a to bez akejkoľvek výnimky, čo uľahčí prístup k existujúcim štruktúram pre tých mladých ľudí, ktorí majú najväčšie ťažkosti a ktorí nie sú členmi žiadnych organizácií.

Informácie sú nevyhnutnou podmienkou pre rozvoj aktívneho občianstva a zostávajú oblasťou, v ktorej majú mladí ľudia veľké očakávania: sú si vedomí toho, že oblasti, ktoré je treba

pokryť, sú veľmi široké (zamestnanosť, pracovné podmienky, bývanie, štúdium, zdravie, atď.) a siahajú ďalej než len informácie o programoch Spoločenstva. To znamená, že v prvom rade očakávajú, aby sa bralo do úvahy, že existujú určité potreby, ktoré je potrebné uspokojiť. Mladí ľudia tiež zdôraznili dôležitosť rovnakého prístupu, princípu dosiahnuteľnosti a vysokých štandardov etického chovania. Okrem toho sa dáva dôraz na dôležitosť používateľsky vhodných informácií, ktoré sa týkajú mladých ľudí, a to ako z hľadiska obsahu, tak aj ich distribuovania.

✿ Rozširovanie a uznávanie oblastí experimentovania

Mladí ľudia by chceli, aby verejné inštitúcie mali na vedomí, že vzdelanie a odborný výcvik by nemali byť obmedzené len na existujúce tradičné a formálne typy. Podľa ich mienky by bolo vhodné pre ich životnú skúsenosť s učením sa, aby bola v tejto rozhodujúcej fáze ich života vnímaná holisticky a zohľadňovala neformálne aspekty vzdelávania a odborného výcviku.

Preto by sa mal dávať väčší dôraz na mobilitu a dobrovoľnícku službu, ktoré stále nie sú dostatočne rozšírené a ani sa zatiaľ nedočkali zodpovedajúceho uznania: mladí ľudia považujú vybudovanie týchto služieb a ich spojenie s procesom vzdelávania a odborného výcviku za prioritu. Chcú, aby tieto rozsiahle skúsenosti boli uznávané a finančne podporované. Tieto medzi-

články medzi formálnym a neformálnym rozmerom učenia musia v záujme dosiahnutia úspechu zohľadniť pojem individuálneho rozvoja a používať nástroje a metódy, ktoré sú vhodné pre mladých ľudí a ktoré podporujú výmeny medzi rovesníkmi a experimentálne formy, pri ktorých je proces dôležitejší než výsledok.

✿ Rozvoj samostatnosti mladých ľudí

Pre mladých ľudí je samostatnosť základnou požiadavkou. Jej splnenie závisí na zdrojoch, ktoré majú k dispozícii, a to hlavne materiálnych zdrojoch. Otázka príjmu je teda rozhodujúca. Na mladých ľudí dopadá nielen politika zamestnanosti, sociálnej ochrany a integrácie trhu práce, ale aj bytovej otázky a politiky dopravy. Tieto všetky sú dôležité tým, že umožnia mladým ľuďom nadobudnúť samostatnosť skôr. Mali by však byť rozvíjané tak, aby zohľadnili ich názory a záujmy a využili ich špecifickú skúsenosť s politikou pre mládež. Ako sa mladí ľudia stávajú aktívnymi v rámci spoločnosti a začínajú pociťovať, že sa ich začínajú dotýkať politické stratégie, ovplyvňujúce rôzne aspekty ich životného štandardu, vtedy začínajú namietat proti tomu, že politika pre mládež je obmedzená len na špecifické oblasti.

✿ Pre Európsku úniu ako garanta hodnôt

Veľká väčšina mladých ľudí sa hlási k istým hodnotám, ktoré sú zhodné s hodnotami, ktoré sa spájajú s integráciou Európy. Napriek tomu však vnímajú inštitúcie ako subjekty, ktoré sú z veľkej miery neprístupné a zaoberajúce sa sami sebou.

Vďaka, alebo napriek rôznorodosti svojich životov a kariér majú mladí ľudia pocit neistoty a budúcich ťažkostí, s ktorými sa budú potýkať vo svojom súkromnom a profesionálnom živote. Bezpochyby toto vedomie vlastnej krehkosti vysvetľuje ich širší záujem o tých, ktorí sú vylúčení. Veria tomu, že je potrebné urobiť kus práce pre to, aby boli zaručené základné práva každého jednotlivca, a čo je ešte dôležitejšie, aby sa garantovali práva menších a všetkými dostupnými prostriedkami sa bojovalo proti všetkým formám diskriminácie a rasizmu.

Mladí ľudia sa hlásia k tým istým základným hodnotám ako Európska únia. Od Európskej únie očakávajú, že bude schopná a ochotná vyjsť naproti ich aspiráciám.

4. NOVÁ AMBÍCIA

Biela kniha sa zaoberá celým radom otázok, ktoré boli nadnesené v priebehu konzultačného procesu, a to bez ohľadu na úroveň kompetencií. Je pravdou, že za správnu politiku mládeže sú v zásade zodpovedné členské štáty EÚ, a že v niektorých krajinách je táto politika do veľkej miery delegovaná na úroveň regiónov, pričom často je riešená na miestnej úrovni. Práve rozhodnutia na miestnej úrovni majú najväčší dopad na každodenný život mladých ľudí. Preto sa v tejto oblasti musí z principiálnych dôvodov, ale aj z dôvodu efektívnosti aplikovať zásada subsidiarity (princíp delegovania vhodných problémov z úrovne centrálnych orgánov Európskej únie na národné a nižšie úrovne, pozn. prekl.) na úroveň členských štátov. Toto sa vôbec nevylučuje so zlepšenou spoluprácou na európskej úrovni, ktorá by mohla vylepšiť dopad a vzájomný súlad národných politík.

Preto je hlavným cieľom Bielej knihy poskytnúť Európskej únii nový rámec pre spoluprácu na poli mládeže. Tento rámec by mal byť nielen ambiciózny, čiže spĺňať aspirácie mladých ľudí, ale aj realistický, čiže správne stanoviť priority spomedzi veľkého množstva tém, nadnesených v priebehu procesu konzultácií, a popri tom mať na vedomí existenciu rôznych úrovní zodpovednosti. Táto spolupráca musí byť založená na existujúcich aktivitách, musí byť - ak sa to ukáže ako potrebné - kompatibilná s inými súčasnými iniciatívami alebo ich dopĺňať, a to hlavne v oblasti zamestnanosti, vzdelania a sociálnej integrácie. Zároveň musí

uľahčovať spoluprácu medzi rôznymi úrovňami zodpovednosti a rôznymi aktérmi.

Tento nový rámec spolupráce má dva hlavné aspekty:

- aplikovanie otvorenej metódy koordinácie v oblastiach, ktoré sú špecifickejšie pre mladých;
- väčšie zohľadnenie mládeže v iných politických mechanizmoch.

4.1. Špecifická oblasť mládeže

4.1.1. Otvorená metóda koordinácie

Článok 149 Dohody sa zaoberá príspevkom k rozvoju kvalitného vzdelávania povzbudzovaním spolupráce medzi členskými štátmi.

Ako sa jasne ukázalo počas konzultčných procesov, problémy mladých ľudí sa v zásade nedajú pokryť legislatívnym spôsobom. Na druhej strane však všetci aktéri vo veľkej miere uznávajú hodnotu práce, ktorá sa doteraz urobila. Takisto je na strane členských štátov jasná vôľa po užšej spolupráci.

Táto metóda spolupráce je najvhodnejšia práve pre svoj otvorený charakter. Podmienky pre jej efektívne fungovanie sú už vytvorené. Táto metóda zahŕňa „stanovenie smerníc pre Úniu, kombinovaných so špecifickým časovým plánom dosiahnutia jednotlivých cieľov, ktoré si členské štáty stanovili v krátkom, strednodobom a dlhom časovom horizonte; v prípade potreby stanovenie kvantitatívnych a kvalitatívnych indikátorov a benchmarkov (moderná manažérska metóda, spočívajúca v porovnávaní vybraných dôležitých ukazovateľov výkonnosti oproti najlepším v danej činnosti alebo obore, pozn. prekl.) oproti tomu najlepšiemu vo svete a pritom ušitým na mieru rôznych členských štátov a rezortov ako prostriedku porovnávania najlepších

praxí; vnášanie týchto európskych smerníc do národných a regionálnych politických stratégií tak, že sa stanovujú špecifické ciele a prijímajú sa opatrenia, ktoré budú zohľadňovať národné a regionálne špecifiká; pravidelné monitorovanie, vyhodnocovanie a vzájomné hodnotenie medzi krajinami, ktoré bude organizované ako proces vzájomného učenia“(13).

Ako podčiarkuje Biela kniha o vládnutí, táto otvorená metóda koordinácie preto ponúka „spôsob ako povzbudiť kooperáciu, možnosť výmeny najlepších skúseností a dohody o spoločných cieľoch a smerniciach pre členské štáty. Spolieha sa na pravidelné monitorovanie dosiahnutého pokroku na ceste k cieľom, pričom umožňuje členským štátom, aby si porovnali svoje úsilie a učili sa zo skúsenosti iných“.

Otvorená metóda koordinácie, prispôbená tejto špecifickej oblasti mládeže, si berie svoju inšpiráciu z otvorenej metódy koordinácie, aplikovanej v politike vzdelávania. Táto politika definuje prioritné témy, stanovuje spoločné ciele a smernice a poskytuje stratégie spätnej väzby. Zahrňuje aj opatrenia pre konzultácie s mladými ľuďmi.

Komisia tiež navrhuje nasledovný plán:

- Rada ministrov bude pravidelne rozhodovať o prioritných oblastiach spoločného záujmu na základe návrhu komisie.

(13)
Prezidentské zhrnutie zasadania Európskej rady v Lisabone dňa 23. až 24. marca 2000, odsek 37.

- Každý členský štát vymenuje koordinátora, ktorý bude pracovať pri komisii ako účastník dialógu v prípade problematík, súvisiacich s mládežou. Rôzni koordinátori predložia Európskej komisii podrobnosti politických iniciatív, príklady najlepšej praxe a iné materiály, ktoré by sa mali zvažovať u vybraných tém.

- Európska komisia bude predkladať zhrnutie a analýzu týchto informácií Rade ministrov spolu s návrhmi na spoločné ciele.

- Rada ministrov stanoví spoločné smernice a ciele pre každú z týchto problematík a začne proces monitorovania, poprípade benchmarky založené na indikátoroch.

- Európska komisia je zodpovedná za pravidelné monitorovanie a vyhodnocovanie a za vypracovanie správ o dosiahnutom pokroku pre Radu ministrov pre mládež.

- Európsky parlament musí v tomto procese zohrávať náležitú úlohu aj pri monitorovaní opatrení. Hospodársky a sociálny výbor ako aj Výbor pre regióny musia mať tiež príležitosť prejavíť svoj názor.

- Budú sa robiť konzultácie s mladými ľuďmi ohľadne prioritných tém a ich následnom vyhodnocovaní (viď bod 4.1.2: „Participácia“).

- Krajiny, ktoré sú kandidátkami krajín na vstup do Európskej únie, sú spojené do najväčšej miery.

Navrhovaná otvorená metóda koordinácie je príspevkom k palete nástrojov Spoločenstva a nemá predsudky voči rozhodnutiam, ktoré boli prijaté na základe Dohody a ktoré by mohli komisiu viesť k tomu, aby navrhla určité odporúčania podľa článku 149.

4.1.2.

Priestor pre aktivitu s použitím otvorenej metódy koordinácie v oblasti mládeže

Spomedzi rôznych oblastí, považovaných za primerané pre oblasť mládeže a ktoré sú vhodné pre otvorenú metódu koordinácie v rámci horeuvedeného popisu, Európska komisia navrhuje participáciu, dobrovoľnícku službu, informácie, zlepšenie vedomostí o problémoch mladých ľudí zo strany verejných inštitúcií, a vo všeobecnejšom rovine akýkoľvek subjekt, ktorý by mohol prispieť k rozvoju a uznaniu voči aktivitám v oblasti mládeže (napr. mládežnícka práca, mládežnícke kluby, práca na ulici, projekty podporujúce zmysel pre občianstvo, integrácia, solidarita medzi mladými ľuďmi, atď.), pre tie časti, ktoré nie sú pokryté inými politickými stratégiami ako je zamestnanosť, sociálna integrácia a vzdelanie. Toto do veľkej miery korešponduje s tým druhom aktivít a zdrojov, ktoré sú štandardne spojené s mládežníckou politikou na národnej úrovni.

Implementácia tejto otvorenej metódy koordinácie môže ťažiť z analýz a návrhov, ktoré vzišli z konzultačného procesu, ako je uvedené v Prílohe 1, s cieľom zlepšiť úroveň kooperácie v oblasti mládeže a odpovedať na rôzne výzvy.

V záujme komplementárnosti a zosúladenosti by výsledky aplikácie otvorenej metódy koordinácie mali obohatiť a poskytnúť pridanú hod-

notu iným politikám, iniciatívam alebo procesom Spoločenstva, čo sa týka ako obsahu, tak aj zdrojov. Európska komisia vyseletovala spomedzi vyššie uvedených aktivít nasledovné témy, u ktorých je priestor pre aplikovanie otvorenej metódy koordinácie. Zo spomenutých tém je na prvom mieste participácia.

✿ Participácia

Zapojenie mladých ľudí do verejného života je obvykle úlohou členských štátov. Napriek tomu aplikovanie otvorenej metódy koordinácie vnesie európsku pridanú hodnotu hlavne vtedy, keď zlepšená participácia prispeje k rozvoju vzdelanosti a kvality občianstva mladých ľudí.

Participácia by sa mala rozvíjať hlavne na úrovni miestnej komunity, vrátane škôl, ktoré predstavujú ideálnu príležitosť pre participáciu. Mala by sa rozšíriť tak, aby zapojila aj mladých ľudí, ktorí nepatria k žiadnym združeniam.

Otvorená metóda koordinácie by mohla viesť miestne inštitúcie k tomu, aby rozvíjali flexibilné a inovatívne stratégie participácie a k rozšíreniu regionálnych a národných Rád mládeže, ktoré by boli otvorené mladým ľuďom, ktorí nie sú nevyhnutne aktívni v nejakých organizáciách.

Ako silný signál komisia navrhuje posilnenie konzultačnej štruktúry pre mladých ľudí na európskej úrovni. Bez

(14)
Napríklad projekty, používajúce internet ako doplnok aktivity pod iniciatívou „elektronická demokracia“.
(IST key action 1)

toho, aby sa vylúčili priame konzultačné stratégie a jednorazové iniciatívy, Európska komisia navrhuje prebudovať Európske fórum mládeže, tak, aby reprezentovalo mladých ľudí, ktorí nemusia patriť k žiadnej organizácii mladých ľudí a ktoré by bolo vhodným orgánom na konzultáciu s mladými ľuďmi o prioritných otázkach pri otvorenej metóde koordinácie a o sledovaní plnenia týchto priorit. Malo by sa tiež zvýšiť zastúpenie mladých ľudí v rámci Hospodárskeho a sociálneho výboru.

V záujme podpory otvorenej metódy koordinácie komisia verí, že niektoré opatrenia sa budú dať realizovať bezodkladne:

- zorganizovať priamy dialóg s mladými ľuďmi formou priamych stretnutí v rámci roku 2002, v ktorých by sa hovorilo o špecifických problémoch;
- zapojiť od roku 2002 mladých ľudí do iniciatívy o budúcnosti Európy, ktorá bola rozbehnutá po zasadnutí Európskej rady v Nice;
- navrhnuť pilotné projekty pre roky 2003 a 2004, ktoré by podporovali národné úsilie, zamerané na podporu participácie⁽¹⁴⁾. Výsledky týchto pilotných projektov sa zohľadnia ako súčasť strednodobého hodnotenia programu Mládež a pri príprave budúcich programov.

✿ Informácie

Participácia ide ruka v ruke s poskytovaním informácií mladým ľuďom. Informovanie mladých ľudí napríklad o záležitostiach na európskej úrovni, je v prvom rade úlohou členských štátov. Z tohto dôvodu je potrebné venovať sa tejto problematike v rámci otvorenej metódy koordinácie. Je dôležité dostať sa k samotným mladým ľuďom, ak to situácia dovoľuje, ale v každom prípade aj na miestach, kde sa s nimi dá prísť do kontaktu, ako napr. v školách, v kluboch, v združeniach, atď. Toto cvičenie v masovej informácii si bude vyžadovať koordinovaný prístup, značné zdroje a zapojenie mladých ľudí pri rozvoji a implementácii týchto nástrojov komunikácie. Tento nový prístup bude koordinovaný s novou informačnou politikou Európskej únie, ktorá vychádza hlavne z princípu vládnutia a ktorá je v súčasnosti formulovaná v spojení s Európskym parlamentom.

Vyjadrením podpory zo strany komisie je jej presvedčenie, že niektoré opatrenia sa môžu uviesť do praxe bezodkladne. Komisia má v úmysle:

- zaviesť začiatkom roka 2002 elektronický portál, ktorý umožní čo najväčšiemu počtu mladých ľudí prístup k informáciám o Európe. Hlavou myšlienkou za týmto projektom je nájsť synergiu medzi existujúcimi webovými stránkami a plánovaným portálom;
- založiť elektronické fórum.

❁ Dobrovoľnícka služba medzi mladými ľuďmi

Dobrovoľnícka služba je formou sociálnej participácie, vzdelávacou skúsenosťou a faktorom zamestnateľnosti a integrácie. Ako taká spĺňa očakávania nielen mladých, ale aj celej spoločnosti.

V nasledujúcich rokoch by sa malo vyvinúť úsilie s použitím otvorenej metódy koordinácie, smerujúce k významnému rozvoju dobrovoľníckej služby na národnej, regionálnej a miestnej úrovni. V tomto kontexte sa vynára potreba porozmýšľať nad situáciou mladých dobrovoľníkov z hľadiska právnej a sociálnej ochrany.

Pozitívna skúsenosť z európskej dobrovoľníckej služby bude užitočným vzorom pre vypracovanie štandardnej praxe dobrovoľníckej služby (typ dohľadu, metódy sponzorovania, atď.). Na európskej úrovni je potrebné dohliadnuť, aby dobrovoľnícka služba bola uznávaná ako vzdelávacia skúsenosť a ako obdobie neformálneho učenia. Plán európskej dobrovoľníckej služby by sa dal rozšíriť tak, aby zahrňoval aj partnerstvo s globálnymi organizáciami, ktoré organizujú a podporujú dobrovoľnícku prácu. Členské štáty by mali okamžite konať, aby odstránili prekážky v mobilite mladých dobrovoľníkov.

❁ Väčšie porozumenie pre mladých

Na európskej úrovni je potrebné lepšie pochopenie reality, ktorá sa týka mladých ľudí. Zatiaľ Európska komisia navrhuje použitie otvorenej metódy koordinácie na :

- inventarizáciu a prepojenie existujúcich štruktúr, štúdií a prieskumov o mládeži, ktoré prebiehajú v rámci Európskej únie. V záujme komplementárnosti sa zohľadnia aj práce a iniciatívy iných medzinárodných orgánov (Rada Európy, OECD, OSN, atď.);

- zameranie diskusie na správny prístup na európskej úrovni;

- tam kde je to vhodné, skoncipovať študijný a výskumný program, založený hlavne na práci, ktorá sa urobila na národnej úrovni, s využitím príležitostí, ktoré ponúka šiesty program európskeho výskumného rámca ⁽¹⁵⁾;

- poskytnutie zodpovedajúcich štatistických zdrojov s optimálnym využitím dostupných zdrojov v rámci európskeho štatistického systému ⁽¹⁶⁾.

(15)
priorita č. 7 rámcového výskumného programu 2002-2006, „Občania vo vyvíjajúcej sa vedomostnej spoločnosti“.

(16)
Európsky štatistický systém (ESS) je sieť, vytvorená zo všetkých vládnych orgánov, ktorí zodpovedajú na rôznych úrovniach (regionálnej, národnej a Spoločenstva) za zber, spracovanie a rozširovanie štatistických informácií, potrebných pre ekonomický a sociálny život Spoločenstva. Eurostat je ústredným bodom v Spoločenstve pre európsky štatistický systém.

4.2. Väčšie zohľadnenie mládeže v iných politikách

Všetky ostatné oblasti, ktoré boli spomenuté počas konzultačného procesu, ako sú nezamestnanosť, vzdelanie, formálne a neformálne typy vzdelania, sociálna integrácia, rasizmus a xenofóbia, imigrácia, spotrebiteľské záležitosti, zdravie a prevencia rizika, životné prostredie, rovnaké príležitosti pre mužov a ženy, atď. - si budú vyžadovať tesnú spoluprácu s rôznymi inštitúciami ako na národnej, tak aj na európskej úrovni.

Politické stratégie a aktivita na európskej úrovni budú vychádzať z Dohody a budú používať rôzne dostupné stratégie.

Európska komisia zaistí, aby sa v týchto politikách a formách aktivity viac zohľadnili smernice, týkajúce sa mladých ľudí všade tam, kde to bude potrebné a s použitím akéhokoľvek nástroja. Pre tento účel sa budú zohľadňovať výsledky konzultácií, ako je uvedené v prílohe 1.

Aj ministri, zodpovední za mládežnícku politiku, by mali zabezpečiť zohľadnenie problémov mladých pri týchto ostatných politických aktivitách, a to ako na národnej úrovni, tak aj pri realizácii politiky na európskej úrovni.

Vychádzajúc z výsledkov konzultačných procesov, Európska komisia je presvedčená, že oblasťami, ktorých je treba prioritne zohľadniť aspekt mládeže, sú vzdelávanie, celoživotné učenie, mobilita, zamestnanie a sociálna integrácia, rasizmus a xenofóbia. Otázka samostatnosti mladých ľudí si takisto vyžaduje hlboké skúmanie.

Vzdelanie, celoživotné učenie sa a mobilita

Vzdelanie a odborný výcvik, či už v škole alebo v univerzite, alebo realizovaný iným spôsobom neformálneho učenia sú témou, ktorá sa vyskytuje v komunikácii s Radou Európy (keď sa zaoberá témou systému vzdelávania a odborného výcviku, tvorbou európskej oblasti celoživotného vzdelávania a odborného výcviku) a sú predmetom sledovania konkrétnej realizácie na úrovni Spoločenstva.

V súlade s týmto sa mládežnícke organizácie, sociálni pracovníci a miestne inštitúcie v mnohých krajinách zapájajú do hlbkovej práce s mladými ľuďmi. Táto práca je už v súčasnosti inovatívna a neformálna, ale ako súčasť celkového balíka opatrení v oblasti celoživotného vzdelávania by jej prospelo:

- jasnejšie definovanie pojmov, získaných zručností a štandardov kvality;
- vyššie uznanie pre ľudí, ktorí sa zapojili do týchto aktivít;

- väčšia komplementárnosť s formálnym vzdelávaním a výcvikom.

Takisto sa realizuje plán aktivít a odporúčaní v oblasti mobility, ktoré boli schválené buď na Európskej rade v Nice v decembri 2000, alebo spoločným rozhodovacím mechanizmom v Európskom parlamente a v Európskej rade v júni 2001. Tieto iniciatívy musia byť konzistentné s akýmkoľvek inými, ktoré môžu vzniknúť v rámci aplikácie otvorenej metódy koordinácie v oblasti mládeže.

❁ Zamestnanosť

Európska únia je už niekoľko rokov veľmi aktívna v oblasti práce a zamestnania. Po Európskej rade v novembri 1997, ktorá sa konala v Luxemburgu, Európska únia vypracovala Európsku stratégiu zamestnanosti, ktorá je založená na novej kapitole o „zamestnanosti“ v Dohode z Amsterdamu.

Od členských štátov sa vyžaduje, aby realizovali politické stratégie, ktoré podporia integrovanie a pokrok u všetkých, ktorí sú zapojení do trhu práce. Tieto politiky sa sústreďujú okolo štyroch hlavných pilierov: zlepšenie šance zamestnať sa; rozvíjanie podnikateľského ducha a tvorba pracovných miest; povzbudzovanie firiem a ich zamestnancov k väčšej adaptabilnosti; posilňovanie rovnakých príležitostí pre mužov a ženy.

Čo sa špecificky týka mladých ľudí, smernice pre zamestnanosť zdôrazňujú potrebu politických stratégií, založených na individuálnom poradenstve, ktoré by zabránili dlhodobej nezamestnanosti; zlepšené systémy vzdelávania a odborného výcviku; znižovanie počtu mladých ľudí, ktorí predčasne opúšťajú systém vzdelávania a odborného výcviku; univerzálne sprístupňovanie inštrukcií v oblasti nových technológií.

❁ Sociálna integrácia

Zasadanie Európskej rady v Lisabone v marci 2000 sa rozhodlo implementovať novú metódu koordinácie s cieľom podporiť sociálnu integráciu. Táto metóda, založená na Európskej stratégii zamestnanosti, v sebe kombinuje spoločné ciele boja proti vylúčaniu zo spoločnosti a proti chudobe (prijatej Európskou radou v Nice v decembri 2000) a národné akčné plány (prvýkrát prezentované v júni 2001).

Členské štáty sú urgované, aby vo svojich národných plánoch stanovili svoje priority a hlavné politické opatrenia, ktoré by boli založené na štyroch hlavných cieľoch, prijatých v Nice: podpora participácie na trhu práce a prístup všetkých ku zodpovedajúcim zdrojom, právam a službám; prevencia rizika vylúčenia zo spoločnosti; urobiť niečo pre najzraniteľnejších členov spoločnosti; mobilizácia všetkých aktérov a povzbudzovanie participácie.

V špecifickejšej oblasti mladých ľudí sa preberali rôzne aspekty, a to ako v spoločných oblastiach, tak aj v národných akčných plánoch: rozvoj trhu práce, ktorý je naklonený k zahrnutiu mladých ľudí; garantovanie adekvátnych zdrojov a príjmov mladých ľudí v životných ťažkostiach, hlavne príslušníkov menšín, mladých žien v neistom zamestnaní a mladých telesne postihnutých ľudí; boj proti nerovnosti v zamestnaní; zlepšenie prístupu ku kvalitným službám (bývanie, kultúra a spravodlivosť/justícia); regenerovanie oblastí, trpiacich viacerými nevýhodami.

Mladí ľudia proti rasizmu a xenofóbii

Článok 13 Amsterdamskej dohody vo veľkej miere posilnil úsilie bojovať proti akejkoľvek forme diskriminácie. Európska únia získala v tejto oblasti nové zdroje (vo forme dvoch smerníc a akčného programu) (17).

Mladí ľudia sú obzvlášť citlivou skupinou, čo sa týka boja proti diskriminácii, a hlavne rasizmu a xenofóbii. Mladí ľudia majú obzvlášť pozitívny vzťah k multikultúrnej spoločnosti.

Na úrovni Spoločenstva sa navrhuje, aby sa vo všetkých programoch Spoločenstva a v opatreniach, týkajúcich sa mladých ľudí, dávala prioritou boju proti rasizmu a xenofóbii. Mala by sa zlepšiť kooperácia s Európskym monitorovacím centrom pre rasizmus a xenofóbiu. Občianska aktivita v tejto

oblasti dostane podporu. Práca Komisie bude založená na projektoch prepájania, spájajúcich mládežnícke organizácie, ktoré sú aktívne v boji proti rasizmu a xenofóbii a v práci, ktorej cieľom je získanie rešpektu pre všetkých a hlavne pre menšiny. Konečným cieľom tohto úsilia je umožniť mladým ľuďom prispievať ku globálnemu úsiliu európskeho Spoločenstva v tejto oblasti.

Na národnej úrovni by mali členské štáty urobiť túto problematiku prioritnou v ich opatreniach v prospech mladých ľudí. Práca v teréne vo forme miestnych projektov smerujúcich k solidarite a zodpovednosti musí v tomto úsilí hrať kľúčovú úlohu.

Samostatnosť pre mladých ľudí

Berúc do úvahy veľkú dôležitosť samostatnosti pre mladých ľudí - čo je zistením, ktoré vyšlo z konzultačných cvičení - Európska komisia navrhuje založenie pracovnej skupiny na vysokej úrovni, ktorá by jej a Rade ministrov v tomto smere podávala doporučenia. V tomto smere sa jedná o komplexný problém, ktorý si vyžaduje multidisciplinárne vedomosti a riešenia si okrem mládežníckej politiky vyžadujú zapojenie mnohých ďalších politických stratégií - (zamestnanie, rodina, sociálna ochrana, zdravie, doprava, justícia a vnútorné záležitosti).

(17)
Smernica 2000/43/EC o implementácii princípu rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový a etnický pôvod.

Smernica 2000/78/EC stanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani. Akčný program spoločenstva pre boj s diskrimináciou 2001-06: program poskytuje podporu aktivitám, určeným pre boj s diskrimináciou na základe rasového alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku a sexuálnej orientácie.

4.3. Úloha programu Mládež

Úlohou programu Mládež je povzbudzovať mladých ľudí, aby aktívne prispievali k európskej integrácii, k rozvoju porozumenia medzi jednotlivými kultúrami, posilneniu základných hodnôt ako sú ľudské práva a boj proti rasizmu a xenofóbii, povzbudzovanie podnikateľského ducha, iniciatívy a kreativity, stimulovanie uznania neformálneho vzdelávania a posilnenie kooperácie zo strany všetkých tých, ktorí sú aktívni na poli mládeže. Program je tiež otvorený prístupujúcim krajinám.

Preto je potrebné pozeráť sa na program Mládež ako na zdroj novej formy kooperácie, ktorú Biela kniha podporuje. Plne rešpektujúc rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady⁽¹⁸⁾, ktorým sa zakladá tento program, Európska komisia navrhne každý rok v pláne práce priority pre program, ktoré budú harmonizovať so smernicami, stanovenými na základe otvorenej metódy koordinácie. Strednodobé vyhodnotenie a príprava nového programu od roku 2007 takisto pomôžu zabezpečiť, že program poskytne optimálnu podporu práce v rámci otvorenej metódy koordinácie na poli mládeže.

Okrem špecifických vyššie uvedených opatrení, ktoré sa rozvinú pod programom Mládež, mala by existovať aj nová internetová platforma na tému rasizmu a xenofóbie, vytvorená pre mladých ľudí a, ak to bude možné, vedená mladými ľuďmi.

(18)
Rozhodnutie
č.1031/2000/EC, 13.4.2000

5. ZÁVER

Biela kniha navrhuje, aby sa Európskej únii poskytol nový rámec pre spoluprácu v oblasti mládežníckej politiky.

Týmto reaguje na silný dopyt všetkých strán, zaoberajúcich sa mládežníckou politikou, vrátane členských štátov.

Táto spolupráca bude nadväzovať na existujúce aktivity jednotlivých štátov i Spoločenstva, ale bude tiež založená na dohodách o aplikovaní otvorenej metódy spolupráce v špecifickej oblasti mládeže. Aspekt mládeže sa tiež zohľadní v iných politických stratégiách.

Na začiatku bude Biela kniha prezentovaná na sympóziu v Gente, ktoré je organizované belgickým prezidentstvom a ktoré spojí všetky strany, ktoré budú v rámci tohto procesu konzultované. Na Rade pre vzdelávanie a mládež 29. novembra bude komisia prezentovať svoje zistenia ministrom. Okrem toho bude Biela kniha predložená na vyjadrenie Európskemu parlamentu a Výboru pre regióny a Hospodárskemu a sociálnemu výboru.

Komisia tiež zrealizuje dohodnuté stratégie spolupráce a zoberie na seba potrebné sledovanie spätnej väzby a kontroly.

PRÍLOHY

PRÍLOHA 1

VÝSLEDKY KONZULTÁCIÍ

Konzultačný proces, ktorý sa konal pred vydaním tejto Bielej knihy, bol pozoruhodný nielen čo do rozsahu, ale aj tým, že vyústil do mnohých návrhov.

Tieto návrhy sú výsledkom dialógu a výmeny medzi tými, ktorí sú zúčastnení na mládežníckej práci, t.j. mladými ľuďmi, zástupcami organizácií mladých ľudí, výskumníkmi, pracovníkmi administratív a politikmi.

Netreba snáď ani uvádzať, že mladí ľudia v Európe nie sú rovnakí. Na sociálne, ekonomické, kultúrne a regionálne rozdiely je možné sa pozeráť ako kolektívnu, tak aj individuálnu optikou a národné či európske verejné inštitúcie tomu musia venovať pozornosť. Horeuvedené návrhy sa týkajú mnohých oblastí a do veľkej miery potvrdzujú analýzu komisie, ktorá sa zaoberala výzvami, pred ktorými stojí Európa na poli mládeže a potrebou novej politickej aktivity v tejto oblasti. Obsahy návrhov otvárajú mnohé cesty pre aktivity. Mladí ľudia v priebehu konzultačného procesu vyseletovali päť hlavných okruhov:

- participácia;
- vzdelávanie;
- zamestnanie, odborný výcvik, včlenenie do spoločnosti;
- blahobyt, individuálna samostatnosť, kultúra;
- európske hodnoty, mobilita, vzťahy so zvyškom sveta.

Výsledky, uvádzané na nasledujúcich stranách, sú založené na týchto okruhoch problémov. Komisia analyzovala u každého z týchto okruhov výsledky konzultačného procesu, pričom vynakladala maximálne úsilie na to, aby reprodukovala to, čo mladí ľudia povedali. Nižšie uvedené príklady ilustrujú skutočnosť, že v tejto oblasti už existuje mnoho zaujímavých projektov (viď vsuvky). V tomto prípade však vôbec nejde ani o výber najlepších ani o vyčerpávajúci popis všetkých existujúcich iniciatív.

Na záver sumarizuje táto časť knihy návrhy mladých ľudí a všetkých tých, ktorí sa zúčastnili na konzultačnom procese, smerované na verejné inštitúcie. Tieto návrhy sú rozdelené do kategórií podľa úrovne intervencie, pričom mnohé sa v skutočnosti týkajú členských štátov. Komisia sa v tejto prezentácii pokúsila čo najvernejšie reprodukovať tie návrhy, ktoré vyšli z konzultácií, aby ich postúpila európskym politikom, ktorí robia rozhodnutia. Tak či onak, nižšie uvedené návrhy nemusia nevyhnutne odrážať názory komisie.

1. ŽIADNA DEMOKRACIA, ŽIADNA PARTICIPÁCIA

1.1. Analýza výsledkov

Participácia mladých ľudí je odveká téma, na ktorú sa už napísalo mnoho textov ako v Európe, tak aj na celom svete. Konzultačný proces odzrkadlil túto politickú vôľu dať prioritu participácii mladých ľudí v rôznych formách. Nielen že umožnil mladým ľuďom preložiť ich návrhy, ale navyše bol samo o sebe príkladom participácie.

Jasná požiadavka

Najsilnejší signál, ktorý mladí ľudia vyslali, je, že chcú hrať aktívnu rolu v spoločnosti, v ktorej žijú. Ak budú vylúčení, demokracia nebude môcť riadne fungovať. Pokladajú za nepodložený a neoprávnený názor, že sú bez záujmu a angažovanosti. Majú pocit, že sa im nedostáva ani zdrojov, ani informácií, ktoré by im umožnili hrať aktívnejšiu rolu. Mládežnícke organizácie tiež veria, že ich právo participovať je základné a musí platiť pre všetkých bez diskriminácie.

Percento mladých ľudí vo veku do 25 rokov, ktorí participujú na miestnych, národných alebo európskych voľbách, je vo všeobecnosti dosť nízke. Existuje však dostatok indícií, že sa živo zaujímajú o verejný život. Výskumníci vnímajú túto priepasť medzi očakávaniami a praxou ako vysvetlenie želania a potreby väčšej participácie. Táto požiadavka nie je nová, ani prekvapujúca, ale zmenil sa spôsob jej

prezentácie. Aj úroveň zapojenia je rôzna - od jednotlivca k jednotlivcovi.

Globálny koncept, univerzálne právo, rôzne prístupy

Mladí ľudia sa dožadujú práva prezentovať svoj názor na všetky aspekty ich každodenného života, ako je rodina, škola, práca, skupinové aktivity, ich komunita, atď... Ale tým, že tak robia, sa vlastne zapájajú do širších ekonomických, sociálnych a politických problematík.

Ich záujem nie je obmedzený len na miestne záležitosti; týka sa aj ich regiónu, krajiny, Európy a sveta. Inými slovami, právo participovať by nemalo byť nijako limitované a im by malo byť dovolené urobiť tak bez obmedzenia. Takže keď sa pustia do akcie, ktorej cieľom je umožniť mladým ľuďom - či už znevýhodneným alebo vytlačovaným na okraj, etnickým menšinám alebo ilegálnym imigrantom - participovať vo väčšej miere, ich akcia je súčasťou širšej kampane za univerzálnu participáciu bez diskriminácie.

* Prístup a dialóg

„Mladý hlas - Llais Ifanc“: Iniciatíva parlamentu vo Walese, ktorá umožňuje mladým ľuďom vyjadriť ich názory, dáva rady, kde nájsť informácie a organizuje diskusie a rozhovory.

<http://wales.gov.uk/youngvoice>

Prístup organizácií občianskej spoločnosti je podobný, hoci sa od nich v praxi požaduje, aby kládli väčší dôraz na ciele zámery alebo skupiny (mladí ľudia v ich miestnom prostredí, vo vidieckych oblastiach, zraniteľnejšie skupiny, mladé ženy, atď.). Obhajujú integrovanejší a dlhodobejší postup, čo znamená, že povzbudzujú všetky formy participácie a všetky aktivity, založené na zaangažovaní mladých ľudí a na dobrovoľníckej službe.

Participácia mladých ľudí - proces učenia

Participácia si od mladých ľudí vyžaduje, aby nadobudli určité schopnosti alebo zlepšili existujúce schopnosti. Toto v sebe zahŕňa proces učenia sa.

Rozhodujúcou je obvykle prvá etapa vo vlastnom prostredí (škola, miestna štvrť, mesto, centrum mladých, občianske združenia, atď.). Dáva im to príležitosť získať sebadôveru a skúsenosti, potrebné na dosiahnutie nasledujúcich etáp. V miestnej komunite je navyše možné priniesť participáciou aj určité zmeny, ktoré sú hmatateľné, viditeľné a overiteľné. V tejto úrovni teda mladí ľudia majú nielen šancu prezentovať svoj názor, ale aj možnosť zúčastniť sa rozhodovacieho procesu.

V druhej fáze si mladí ľudia uvedomia, že celá séria rozhodnutí, ktoré majú dopad na miestnu oblasť, je prijímaná na vyšších úrovniach, hlavne na európskej úrovni. Preto je treba urobiť niečo, čo by vec posunulo z jednej úrovne na vyššiu, a to vytvorením spojení a prepojených sietí.

Participácia navyše umožňuje mladým ľuďom získať schopnosti, ktoré sa musia snažiť uplatniť a potvrdiť v rôznych oblastiach (ekonomickej, sociálnej, kultúrnej, politickej, atď.) a v rôznych inštitucionálnych kontextoch. Rozdelenie medzi formálnym a neformálnym vzdelávaním sa vníma ako kontraproduktívne. Takže zatiaľ čo škola zostáva excelentným fórom pre učenie a praktikum v participácii, stále ešte má, podľa názoru mladých ľudí, nevýhodu v tom, že ich neberie do úvahy ako aktívnych občanov.

* Podpora miestnej participácie

Okres Østerbro spolu so 16 inými dánskymi samosprávami, sa zúčastňuje pilotného projektu, ktorý ponúka celý rad aktivít, ktorých cieľom je rozšíriť skúsenosť mladých ľudí s demokraciou, vlastnou zodpovednosťou a vplyvom na chod vecí. Oxsterbro založilo centrum mladých s osobným prístupom v konzultačnom centre, komunikačnými nástrojmi a divadelnými aktivitami. Toto centrum sa vyznačuje hlavne tým, že ho vedú mladí ľudia, bez toho, aby tam bol vymenovaný riaditeľ alebo nejaký výbor. Klub je otvorený všetkým mladým ľuďom medzi 12 až 25 rokmi. Členstvo nie je podmienkou: mladí ľudia prídu, aby realizovali projekt, ktorý nie je nijakým spôsobom posudzovaný. Je to preto, že účelom existencie centra je pomôcť mladým ľuďom, aby úspešne zavŕšili svoje projekty.

Participovať? Ale ... ako?

Mladí ľudia považujú existujúce stratégie participácie za nedostatočné. Sú ostražití voči niektorým formám zastupiteľskej demokracie, ale túto svoju rezervovanosť strácajú, keď prichádza na angažovanosť na miestnej úrovni, ktorá je priamejšia a bezprostrednejšia. Názory na organizovanie mládeže sa rozchádzajú. Jedni ich považujú za najvhodnejšie štruktúry pre účel participácie, kým iní v nich nevidia nič atraktívne a uprednostňujú viac či menej formálne skupiny, ktoré pôsobia na miestnej úrovni, ako mládežnícke kluby alebo asociácie, mládežnícke parlamenty, atď. Veľmi málo ľudí verí tomu, že by nízke percento mladých ľudí, zapojených do verejného života, znamenalo jej priame odmietanie z ich strany alebo úmyselnú stratégiu zo strany spoločnosti.

Organizácie sú považované za užitočnú protiváhu inštitúciám tým, že podporujú priamu participáciu mladých ľudí. Niektorí veria, že patriť k organizácii je jednou z podmienok participácie. Iní cítia, že existujúce organizácie už nespĺňajú očakávania mladých ľudí a požadujú nové prístupy, ktoré by ich urobili prístupnejšími. Tak ako mladí ľudia, aj organizácie v teréne požadujú zvýšenie verejných fondov pre mimovládne organizácie, ktoré by zodpovedali ich funkcií v spoločnosti.

Výskumníci podčiarkujú potrebu revitalizácie organizácií, ktoré sa podľa ich názoru svojou spoločenskou bázou a praxou stále viac vzdalujú od aspirácií mladých ľudí. Okrem svojich tradičných členov musia nájsť spôsob, ako zapojiť mladých ľudí, ktorí nechcú patriť k žiadnej organizácii. Nové príležitosti vznikajú najmä vďaka novým komunikačným technológiám, hlavne internetu. Tento podporuje prístup k informáciám a zdá sa, že lepšie vyhovuje požiadavkám na participáciu, ktorej charakter sa postupne presúva od kolektívnej participácie k viac individuálnym formám.

* „Produkt“ Bielej knihy

„Utváraj si sám vlastnú budúcnosť!“ Tento projekt pozostáva z diskusného fóra a siete mladých ľudí. Toto fórum vedú samotní mladí ľudia. Všetky problematiky sú diskutované buď v elektronickom formáte, alebo vo forme publikácií na papieri. Hlavným cieľom tohto projektu je, aby informácie kolovali a o myšlienkach sa diskutovalo. Táto iniciatíva je produktom národnej konferencie, organizovanej v Nemecku ako súčasť prijatia Bielej knihy. Je financovaná z fondov ministra, zodpovedného za mládež.

<http://www.u26.de>

Skutočná participácia ako protipól symbolickej participácie

Mladí ľudia majú námietky voči čisto symbolickým formám participácie. Avšak samotný konzultačný proces bol považovaný za vhodný prístup za predpokladu, že názory a odporúčania, ktoré z neho vzišli, budú vzaté do úvahy.

Odborníci sa vyjadrovali veľmi dôrazne v prospech zapojenia mladých ľudí už do rozhodovacieho procesu. Participácia len naoko by mohla nastrbiť ich dôveru v inštitúcie a v schopnosť inštitúcií, alebo dokonca ich samotnú vôľu zveriť im plnohodnotnú rolu.

Podmienky participácie

Mladí ľudia sú toho názoru, že jednou z nevyhnutných podmienok reálnej participácie je jej právny rámec. K tomu je potrebná pomoc pri budovaní štruktúr tejto participácie a podpora realizácie princípov vzdelávania k demokracii. Mládežnícke organizácie tiež volajú po všetkých formách participácie - ako existujúcich, tak aj inováčných, rozvoj ktorých je treba povzbudiť. Toto predpokladá uznanie a podporu existujúcich aj nových štruktúr. Pri plánovaní občianstva pre všetkých je treba vziať do úvahy väčšie zdroje - v zmysle finančnom i časovom - aj špecifické prekážky, brániace prístup (sociálne, kultúrne, fyzické, psychologické). Na záver mladí ľudia trvajú na tom, aby sa do rozhodnutí špecificky zabudovávali názory a príspevky mladých ľudí a aby títo boli o tejto možnosti aj informovaní.

Tento rámec by podľa mladých ľudí mohol zahrnúť zavedenie princípov, pravidiel a povinností ohľadne veku, oprávňujúceho zúčastniť sa volieb a byť volený (vrátane otázky zníženia veku účasti na voľbách), na rozšírení tohto práva (napríklad na imigrantov),

(19)

Rada Európy je jedinou medzinárodnou organizáciou, ktorí už viac ako 30 rokov praktizuje systém manažmentu v oblasti mladých ľudí. Jej rozhodovacie štruktúry zahŕňujú aj zástupcov mladých ľudí, ktorí spolupracujú so zástupcami vlád pri rozhodovaní o politických stratégiách a programoch tejto inštitúcie. Tieto stratégie a programy sa predkladajú na schválenie Rade Ministrov, hlavnému rozhodovaciemu orgánu Rady Európy. Tento princíp manažmentu je založený na deklarácii Rady Ministrov z 12. januára 1971 (dokument CM/Del/Concl (71) 196 XXII).

Zástupcovia mládežníckych organizácií tiež podporujú systematické používanie tohto druhu konzultácií, vrátane na európskej.

Ako možné formy participácie, ktoré by mohli uspokojiť aspirácie mladých ľudí, boli tiež spomenuté niektoré formy ko-manažmentu⁽¹⁹⁾ - ako napríklad ten, ktorý realizuje Rada Európy.

* Tvorba právneho rámca

Mesto Antverpy iniciovalo roku 1997, s podporou Fondu sociálnej iniciatívy projekt „Mladosť a mesto“ s cieľom viac zohľadňovať názory a potreby mladých ľudí mesta. V rámci tohto sa uzákonilo právne ustanovenie („paragraf mládeže“), ktoré zaviedlo povinnosť analyzovať dopad všetkých politických rozhodnutí prijatých na mestskej samospráve na mladých ľudí. Takisto sa realizuje výskum a kvalitatívne štúdie životného štandardu mladých ľudí v meste.

alebo dokonca zavedenia aktívneho výcviku v občianstve.

Ďalšou často spomínanou podmienkou sú vhodné informácie. Hoci sa však príslušné inštitúcie už niekoľko rokov snažia zlepšiť kvalitu informácií, poskytovaných mladým ľuďom, nezdá sa, že by v tom boli úspešní. Vo všeobecnosti prevláda námietka, a to nie ani tak proti nedostatku informácií, ale proti tomu, že nie sú veľmi užitočné. Mladí ľudia požadujú informácie, ktoré spĺňajú ich súčasné potreby, ale tiež neobsahujú predsudky alebo urážlivé poznámky voči mladým ľuďom alebo menšinám. Jedným z nástrojov, ktoré by sa mali rozvíjať, by mal byť internet, pravda, za predpokladu, že bude ľahko prístupný a lacný. Mládežnícke organizácie tiež zdôrazňujú potrebu informácií, ktoré sú cielené, menej centralizované a sú integrálnou súčasťou vhodnej stratégie.

Výskumníci majú pocit, že tvorba právneho rámca, vzdelanie k občianstvu a pokus nadviazať dialóg na báze skúsenosti mladých ľudí sú tiež podmienkami pre participáciu. Ale my musíme ísť ešte ďalej - otvoriť nový priestor, v ktorom budú mladí ľudia, učitelia, mládežnícki pracovníci a pracovníci štátnej správy spolu organizovať spoločné akcie, ktoré budú naozaj úspešné len vtedy, ak budú viesť k reálnym rozhodnutiam a výsledkom.

1.2.

Návrhy, vychádzajúce z konzultácií

Participácia mladých ľudí na verejnom živote

Táto participácia mladých ľudí má dva aspekty: prvý je formálnejší a obsahuje v sebe politické stratégie zastupiteľskej demokracie, druhý je neformálnejší a zameriava sa na rozvoj nových foriem participácie. Spoločenský kapitál, ktorý reprezentujú mladí ľudia, môžeme zužitkovať len tak, že budeme mať na mysli obidva spomenuté rozmery.

Navrhované aktivity sú založené na týchto princípoch:

- dôležitosť miestnej úrovne;
- potreba rozšíriť participáciu aj pomimo mladých ľudí, patriacich k organizáciám a mimo problémov, špecificky pre mladých ľudí;
- škola zostáva jednou z platforiem participácie, ktorej treba dať prioritu, hoci sa uznáva aj dôležitosť neformálneho učenia sa a vzdelávania;
- pomoc mladým k participácii nie je obmedzená len na pýtanie sa na ich názor.

Na národnej, regionálnej a miestnej úrovni

- Rozsiahle uvedenie miestnych administratívnych - flexibilných a inovačných stratégií participácie v širokej palete kontextov (školy, športové haly, združenia, atď.), ktoré umožňujú mladým ľuďom vybrať si svoje pracovné metódy a ktoré závisia na sprostredkovateľoch. Rovnako by sa mali prijať opatrenia v súlade s rôznymi miestnymi okolnosťami k tomu, aby sa zabezpečili stratégie pre dialóg medzi rôznymi rozhodovacími úrovňami a sieťou pre výmenu skúseností a najlepších praxí.
- Konsolidovať základnú úlohu operátorov v teréne, ich úlohu promotérov a sprostredkovateľov v procese participácie.
- Celoplošné uvedenie Rád mládeže na regionálnej a národnej úrovni; tieto musia byť otvorené mladým ľuďom, ktorí nepatria do žiadnych organizácií. Tieto Rady musia byť nezávislé na politických silách. Regionálne a národné úrady musia konzultovať s týmito Radami mládeže všetky rozhodnutia, ktoré majú významný dopad na mladých ľudí.

- Národná úroveň je základným spojovacím článkom medzi miestnou a Európskou úrovňou:

- musí priniesť návrhy a doporučenia do Európy a postúpiť príklady najlepších praxí;
- zodpovedá tiež za interpretovanie cieľov, stanovených spoločne na Európskej úrovni tým, že ich prispôsobí špecifickým, inštitucionálnym a organizačným charakteristikám členských štátov.
- Členské štáty by mali publikovať, čo zamýšľajú robiť, aby dosiahli zapojenie mladých ľudí; tieto priority by tiež obsahovali zoznamy cieľových čísiel (napríklad cieľovej hodnoty populácie, termínov dokončenia jednotlivých úloh, atď.) a stanovili spôsob monitoringu,
- na základe príkladu Bielej knihy by sa stalo zapojenie mladých ľudí v tomto procese integrálnym cieľom.

Na európskej úrovni

- Európske fórum mládeže by sa malo stať prístupným nielen mládežníckym organizáciám a národným radám mládeže (a ich prostredníctvom na regionálnej a národnej úrovni), ale tiež mladým ľuďom, ktorých tieto štruktúry nereprezentujú. Takto rozšírené fórum by sa stalo samozrejým orgánom pre dialóg s európskymi inštitúciami.

- Podporovať tvorbu sietí vzťahov a priameho dialógu, hlavne pomocou pravidelných stretnutí (napríklad na tému prioritných tém, zahrnutých do Bielej knihy).
- Financovať (spolu s členskými štátmi) pilotné projekty s cieľom podpory úsilia na miestnej, regionálnej a národnej úrovni, a tak podporovať participáciu mladých ľudí na všetkých úrovniach a vo všetkých formách.
- V spolupráci s členskými štátmi organizovať spôsob zapojenia mladých ľudí do diskusie o budúcnosti Európy v zmysle záverov Európskej rady v Nice.
- Posilniť spoluprácu s Radou Európy.
- Zvýšiť zastúpenie mladých ľudí v Hospodárskom a sociálnom výbore tým, že členské štáty budú požiadané o ustanovenie viac zástupcov z oblastí, súvisiacich s mládežou.
- Ustanoviť ombudsmana pre mládež (aj na národnej úrovni).

Informácie a participácia sú nerozlučiteľne spojené

Európska aktivita nemá za cieľ zvýšiť počet už existujúcich štruktúr, kanálov a informácií, ale zlepšiť kvalitu informácií, dostupných mladým ľuďom.

Poskytnutie informácií mladým ľuďom je v prvom rade zodpovednosťou členských štátov. Sem patrí aj oblasť európskych záležitostí. Európska únia nahradzuje tieto informácie. Všetky informácie akéhokoľvek druhu musia byť založené na nasledujúcich princípoch:

- explicitné uznanie potreby informácií a tým aj koordinovanej aktivity smerom k informovaniu mladých ľudí;
- rovnaké príležitosti, čo sa týka informácií;
- voľný prístup ku všetkým praktickým informáciám;
- blízkosť, flexibilita a užívateľsky vhodná komunikácia;
- vysoké štandardy etického správania sa;
- participácia mladých ľudí pri navrhovaní, realizácii a vývoji nástrojov komunikácie, ktoré sa ich týkajú.

Informačná a komunikačná kampaň pre mladých ľudí musí byť založená na týchto troch aspektoch:

- obsah informácií musí byť orientovaný smerom k očakávaniam mladých ľudí ;

- nástroje a kanály používané na rozširovanie týchto informácií musia byť ľahko prístupné a vhodné pre používateľov a tieto informácie sa k nim musia dostať v ich hlavnom prostredí (pre väčšinu školy, ale tiež v ich miestnych oblastiach a na ulici);
- tieto nástroje a kanály musia byť navzájom poprepájané (tvorba sietí).

Na národnej, regionálnej a miestnej úrovni

- Spoliehať na ľudí (niekedy sa o nich hovorí ako o „zdrojových ľuďoch“), ktorí sú aktívni v mládežníckych organizáciách, športových kluboch, školách a univerzitách, aby títo poskytli mladým ľuďom relevantné informácie. Mobilizovať ako „zdrojové osoby“ samotných mladých ľudí.
- Povzbudzovať tvorbu sietí mládežníckych informácií. Hlavne na miestnej úrovni by mala byť distribúcia všeobecných informácií spojená so správnym poradenstvom, šitým na mieru každého človeka. Na národnej a regionálnej úrovni by mali existovať zvýšené príležitosti na výcvik v tom, ako informovať mladých ľudí.
- Informácie o Európe by sa mali rozširovať cez národné alebo regionálne siete so zohľadnením špecifických zemepisných a kultúrnych charakteristík.

(20)
Tento návrh patrí do oblasti akčného plánu eLearning, podporovaného Komisiou a ktorý je konzistentný s obsahom Bielej knihy o vládnutí.

(21)
Eurodesk je európska informačná služba pre mladých ľudí. Je založená na webovej stránke a prenosoch v členských štátoch. Táto služba je založená združením, ktoré reprezentuje záujmy mladých ľudí a členských štátov.

Na Európskej úrovni

- Študovať realizovateľnosť elektronického fóra, ktoré by dalo dohromady politikov a mladých ľudí s cieľom dosiahnuť maximálny potenciál spojením existujúcich interaktívnych služieb a budúceho elektronického fóra. Táto interaktívna služba by sa mohla používať na konzultácie, organizované pri vypracovávaní a realizácii iniciatív pre mladých ľudí zo strany spoločenstva (20).
- Podporovať a založiť, na základe už vykonanej práce sieťou Eurodesk (21), elektronický portál, ktorý bude poskytovať optimálny prístup k informáciám o Európe, ktorá bude zaujímavá pre mladých ľudí. K spolupráci na vývoji tohto nového komunikačného nástroja by sa mali prizvať aj existujúce siete mládežníckych informácií a organizácií.
- Založiť, resp. zlepšiť systém zberu, rozširovania a aktualizácie informácií o Európe pre mladých ľudí a ľudí, ktorí s nimi pracujú. Táto aktivita by mala vychádzať z práce už existujúcich sietí. Väčší dôraz by sa mal klásť na dôležitosť zdrojových osôb, úzko pracujúcich s mladými ľuďmi.
- Je treba pokračovať v rozširovaní informácií neelektronickými prostriedkami, napríklad priamym kontaktom s mladými ľuďmi.

2. VZDELÁVANIE, ROZHODUJÚCE ŠTÁDIUM PRE MLADÝCH ĽUDÍ

2.1. Analýza výsledkov

Mladí ľudia trávajú stále viac času svojím vzdelávaním. Formálne učenie v školách, univerzitách a učňovských zariadeniach je rovnako dôležité pre vývoj schopností, ktoré mladí ľudia dnes potrebujú, ako neformálne učenie mimo tohto prostredia.

Globálne ciele učenia sú tri: osobné naplnenie, integrácia do spoločnosti a aktívne občianstvo. Učenie tiež hrá základnú rolu pri podpore zamestnateľnosti. Európska únia otvorila množstvo programov (ako Sokrates a Leonardo) a iniciatív (ako akčný plán eLearning, komunikáciu na tému „Ako urobiť realitou Európu ako oblasť celoživotného vzdelávania“ a správa o budúcich cieľoch vzdelávania a odborného výcviku), ktoré súvisia so vzdelávaním ⁽²²⁾.

* Celoškolské vyhodnotenie

Tento pilotný projekt, zahŕňa 17 stredných škôl a 18 základných škôl v celom Írsku. Je zameraný na vyhodnocovanie kvality plánovania v škole, kvalitu školského manažmentu a kvalitu učenia sa a vyučovania v pilotných školách. Výsledky týchto projektov úspešne potvrdili potenciál úspešnej kombinácie škôl, kde prebieha samohodnotenie so školami s externou inšpekciou - míľny kameň v zabezpečení kvality v škole a systéme.

<http://www.irlgov.ie/educ>

Kvalita a efektívnosť v systéme vzdelávania

Vzdelávanie a odborné výcviky boli predmetom kritiky ako zo strany mládeže, tak aj odborníkov ⁽²³⁾. Množstvo členských štátov realizovalo zásadné reformy svojho školského systému. Napriek tomu je však potrebné zlepšiť kvalitu a efektívnosť školského vzdelávania, aby sa mladým ľuďom zabezpečilo, že im budú vštepené adekvátne schopnosti a zručnosti, ktoré im umožnia stať sa informovanými, aktívnymi a zodpovednými občanmi, a tým zabezpečiť ich integráciu do spoločnosti a pripravenosť pre pracovný život. Často sa hovorí o tom, že školské a vzdelávacie štruktúry neboli dostatočne demokratické a nepovzbudzovali participáciu ani neposkytovali dostatočné príležitosti na vzdelávanie. Prevládal pocit, že by mali byť otvorené voči ekonomickým a sociálnym realitám a požiadavkám ako spoločnosti, tak aj problémom na európskej úrovni.

(22)
Ďalšie informácie nájdete v prílohe č. 2

(23)
Na európskej úrovni začala diskusia o zvýšení kvality systémov vzdelávania; viď napr. správu komisie o konkrétnych budúcich cieľoch v systéme vzdelávania, COM(2001) 59 final, 31.1.2001

* Vedenie pri vzdelávaní

Národné centrum pre vedenie vo vzdelávaní je agentúrou, ktorá patrí pod Ministerstvo školstva a vedy v Írsku. Jeho hlavnou úlohou je podporovať prax vedenia a služieb vo všetkých oblastiach formálneho a neformálneho vzdelávania a ovplyvniť politiku ministerstva v oblasti vedenia. Systém vedenia one-to-one je realizovaný v rámci miestnych projektov v rôznych vzdelávacích prostrediach.

Európa potrebuje občanov na určitej úrovni vedomostí, vrátane vedy a technológií, aby dosiahla udržateľný sociálny a ekonomický rozvoj. Napríklad, pre zvýšenie počtu mladých ľudí, ktorí sa vydali na kariéru v oblasti vedy alebo technológie je potrebné prispôbiť systémy vzdelávania tak, aby bolo možné získať viac mladých ľudí so záujmom o vedu.

Mnoho mladých ľudí odchádza zo školy a odborného výcviku skôr, ako získajú formálnu kvalifikáciu. Tento ukazovateľ má v Európe stále dosť vysokú hodnotu. Jediným perspektívnym riešením tohto problému však nemusí byť len snaha motivovať mladých ľudí, aby zostali v systéme formálneho vzdelávania a odborného výcviku. Kombináciou štúdia, práce a aktivít vo voľnom čase s neformálnymi a formálnymi skúsenosťami v oblasti učenia by sa mohla skvalitniť a zefektívniť úroveň vzdelávania a odborného výcviku, a tým ich zatraktívniť pre mladých ľudí. Nedostatky súčasných škôl nemusia spočívať len v učiteľoch alebo v školách

(24)
Materiál Komisie s názvom „Ako urobiť realitou Európu ako oblasť celoživotného vzdelávania“ (prijatý v novembri 2001) je výsledkom rozsiahlych konzultácií. Je založený na Memorande o celoživotnom vzdelávaní, ktoré bolo vydané Európskou komisiou v októbri 2000.

ako takých, ale aj vo vzdelávacom systéme ako celku, ktorý závisí na spolupráci troch aktérov: rodiny, spoločnosti a škôl. Učitelia sú len jednou časťou školského systému a ich rolu je treba chápať v širšom spoločenskom, politickom a inštitucionálnom kontexte. Tak či onak platí, že učitelia potrebujú lepšie podmienky pre svoju vzdelávanie a svoju prácu.

Prístup k vzdelávaniu

Mladí ľudia poukazujú na existenciu príliš mnohých sociálnych a ekonomických prekážok, ktoré stoja v ceste vzdelávaniu. Zlepšenie kvality vzdelávania a odborného výcviku v prvom rade znamená zaručenie otvoreného a neustáleho prístupu k celoživotnému a „celospektrálnemu“ učeniu vo všetkých oblastiach. Efektívne vedenie a poradenstvo by mali poskytovať podporu všetkým mladým ľuďom, a to napríklad prijatím osobného prístupu. Je treba zintenzívniť aj integráciu znevýhodnených mladých ľudí do vzdelávacieho systému, napr. zaručením bezplatného vzdelávania od základnej školy až po vysokú školu.

Ako sa uvádza v materiáli Komisie s názvom „Ako urobiť realitou Európu ako oblasť celoživotného vzdelávania“⁽²⁴⁾, hlavná úloha spočíva v tom, čo najviac zblížiť proces učenia alebo výcviku - a učiacich sa. Podmienkou dosiahnutia tohto cieľa je vzájomné uznanie dosiahnutých výsledkov, spolu s rozvojom informačných systémov (vrátane lepšieho prístupu k internetu

a multimédiám) (25). Pre dosiahnutie pozitívnych výsledkov je tiež potrebná ekonomická podpora.

Revitalizácia postupov vo vyučovaní aj učení sa

Konzultácie volajú po zmene celkového prístupu pri učení sa a pri vyučovaní. Mal by sa rozvinúť taký prístup, ktorý by bol viac sústredený okolo učiaceho sa, mal by sa vyznačovať silnejším vzťahom učiteľ-študent a participáciou mladých ľudí na vyučovanom procese. Mali by sa vyvinúť dynamické a adaptabilné vzdelávacie inštitúcie. Procesy učenia sa by mali byť organizované ako „otvárače dverí“, čiže zvyšujúce motiváciu k učeniu a viesť k celej palete alternatív. Školy by mali uľahčovať zapojenie študentov do ich vlastného procesu vzdelávania a ponúknuť priestor a povzbudenie k participácii a demokracii (napr. ponukou možnosti hodnotenia učiteľov).

Vzdelávanie by malo ďalej poskytnúť „komponované“ (t.j. správne kombinované) vzdelávanie, ktoré by ponúkalo celý radu metód a materiálov, potrebných pre získanie základných zručností a nástrojov pre celoživotné učenie sa. Bok po boku s teoretickými metódami, používanými v klasickej škole a domácom štúdiu, bude potrebné používanie internetu a multimédií ako aj mládežnícke aktivity, praktické skúsenosti a práca. Takýmto spôsobom by sa tiež mladým ľuďom mohli atraktívniť niektoré predmety ako výskum a technológia.

* Budovanie mostov medzi formálnym a neformálnym vyučovaním

Študenti Peace Child International sami vyvinuli svoje vlastné vydanie deťom blízkeho materiálu Agenda 21 („Záchraná misia: Planéta zem - detské vydanie Agendy 21“), nakoľko pôvodný materiál sa zdal byť nestrávitelným (26). Oni sami vyjadrovali ocenenie prínosu svojich vlastných zistení pre túto akciu. Jednalo sa o súbor 16 dotazníkov, ktoré umožnili mladým ľuďom skúmať svoje vlastné komunity, aby si overili, či postoje a štatistiky dokazovali, či ich komunita sa stáva viac, alebo skôr menej udržateľnou.

<http://peachechild.org/>

Rôzne druhy vedomostí a zručností

Výkonnosť vzdelávacích štruktúr bola v mnohých krajinách predmetom tvrdej kritiky mladých ľudí. Považovali ich za neschopné poskytnúť dostatok obsahu, relevantného vzhľadom na potreby a záujmy mladých ľudí. Vzdelávanie by sa nemalo obmedzovať len na zručnosti, ktoré vyžaduje trh práce. Vzdelávanie prispieva od mladého veku k integrácii sa do spoločnosti a delegovaniu úloh smerom k jednotlivcom. Je tiež prostriedkom k dosiahnutiu osobného naplnenia, ktoré môže pomôcť mladým ľuďom zlepšiť šancu zamestnať sa. Mladí ľudia tiež požadujú vyučovanie cudzích jazykov, prípravu na programy vzdelávacích výmen a mobility; zaujímajú sa o iné oblasti, ako sú moderné informačné a komunikačné technológie, hlavne prístup k internetu, a požadujú silnejší dôraz na praktické predmety. Základný význam má tiež vzdelávanie v oblasti zdravotníctva, hlavne o sexuálnych veciach a rodičovstve. Mladých ľudí by bolo tiež treba povzbudzovať k záujmu o vedecký výskum a technológie.

(25)
Vid' návrhy, ktoré sa vyskytli v priebehu akčného plánu eLearning s názvom „Projektovanie vzdelávania zajtrajšia“, COM(2001) 172, 28.3.2001

(26)
Agenda 21 je akčný plán udržateľného rozvoja sveta v 21. storočí. Vychádzal z materiálu Spojených národov s názvom "Summit Zeme" v Riu v roku 1992 v rámci zhromaždenia 179 hláv štátov alebo vlád. Udržateľný rozvoj znamená splnenie požiadaviek dneška bez ohrozenia schopnosti budúcich generácií uspokojovať svoje potreby.

* Rôznosť dáva krídla

Štvordenný karneval v uliciach s názvom „Karneval kultúr“, v ktorom je zapojených okolo 5000 účastníkov a prizerá sa mu minimálne 700.000 divákov, sa koná v Berlíne každý rok. BVAA (Berlínske združenie pre vzdelávanie a prácu) pracuje so širokou paletou mladých ľudí z rôzneho etnického prostredia, školia a podporujú ich v prechode zo školy alebo z nezamestnanosti k práci. Niekoľko skupín mladých ľudí, zastupujúcich BVAA, sa zapája aj do „Karnevalu kultúr“, pričom sa učia pestrej palete odborných, kultúrnych, spoločenských a praktických zručností. Ich mottom je „rôznosť dáva krídla“ a jednotlivé podskupiny prijali za svoje emblémy rôzne lietajúce predmety.

<http://www.bvaa-online.de>

Pustiť sa do práce na vyvážených a všetko pokrývajúcich učebných osnovách, ktoré navyše nie sú preťažujúce, je však ozajstnou výzvou. Tieto osnovy by mali byť postavené tak, aby poskytli nevyhnutné vedomosti a zručnosti a tiež odrážali multi-kultúrny charakter našej spoločnosti. Ak chceme zlepšiť naše poznanie potreby nových základných zručností a ako ich vyučovať, poprípade učiť sa ich, v takom prípade sa ako vhodné môžu javiť spoločné stratégie zo strany rôznych organizácií, poskytujúcich vzdelávanie (školy, strediská odborného výcviku, komunity, práca s mládežou) (27).

(27)
Európska rada v Lisabone v marci 2000 apelovala pre vznik nového európskeho rámca pre nové základné zručnosti, ktoré by sa dali získať celoživotným vzdelávaním

(28)
Čo sa týka nového vzdelania, dosť veľký pokrok sa dosiahol s pomocou ECTS (European Credit Transfer System) an NARICS (National Academic Recognition Information Center - informačné centrum o uznávaní národných akademických titulov)

(29)
Formálne vzdelávanie je zvyčajne poskytované vzdelávacou alebo výcvikovou inštitúciou a vedie k certifikácii. Je štruktúrované (čo sa týka vyučovacích cieľov, rozvrhu a podpory), a z perspektívy učiaceho sa má charakter zámeru. Neformálne (non-formal) vzdelávanie nebýva poskytované vzdelávacou alebo výcvikovou inštitúciou a zvyčajne nevedie k žiadnemu certifikátu. Je však aj štruktúrované, aj zámerné. Náhodné (informal) vzdelávanie nebýva poskytované vzdelávacou alebo výcvikovou inštitúciou, nevedie k certifikátu a nie je štruktúrované. Je výsledkom každodenných aktivít športového, rodinného charakteru, vo voľnom čase. Môže mať zámerný charakter, ale vo väčšine prípadov nie (t.j. náhodný/námatkový).

Uznávanie kvalifikácií a zručností

Uznanie kvalifikácie a zručností na európskej úrovni je kľúčovým prvkom pri rozvoji mobility (28). Je treba nájsť efektívne spôsoby uznávania zručností, získaných prostredníctvom formálnych i neformálnych metód učenia. Mala by sa zdôrazňovať rola neformálneho učenia sa a potreba lepšieho pochopenia a uznávania neformálnym spôsobom získaných zručností prostredníctvom práce s mládežou. Ďalej je treba zlepšiť vzájomné uznávanie a komplementárnosť vzdelávania a odborného výcviku ako súčasti vzdelávacieho systému.

Komplementárny charakter formálneho a neformálneho vzdelávania

Potreba celoživotného vzdelávania v priebehu posledných pár rokov odhalila fakt, že potrebné zručnosti sa dajú nadobudnúť nielen učením sa vo formálnom, ale aj v mimoškolskom a v neformálnom kontexte (29). Neformálne vzdelávanie je obvykle podceňované ako nie „skutočné“ vzdelávanie.

To, čo sa učíme vo formálnych prostrediach (školách, univerzitách, strediskách odborného výcviku, atď.), je len jedna časť získavania zručností. V neformálnom a mimoškolskom prostredí (napr. mládežnícke kluby, športové združenia, v rámci rodiny, v politickom živote) sa učíme tiež. Učenie sa prostredníctvom aktivít v rámci občianskej spoločnosti je

súčasťou neformálneho a mimoškolského učenia a realizuje sa nie náhodne, ale zámerne a organizovaným spôsobom.

Mladí ľudia sa zúčastňujú veľkého množstva aktivít mimo hlavných vzdelávacích systémov a toto sa tiež považuje za neformálne vzdelávanie. Mládežnícky sektor v priebehu rokov nadobudol skúsenosti v poskytovaní neformálneho vzdelávania. Na európskej úrovni je program Mládež dobrým príkladom tejto práce a skúseností, ktoré môže priniesť.

Pri konzultáciách s mladými ľuďmi bývalo neformálne vzdelávanie často považované za veľmi pozitívnu, efektívnu a atraktívnu protiváhu zväčša neefektívneho a neatraktívneho formálneho vzdelávania. Výhoda neformálneho vzdelávania spočíva hlavne v jeho dobrovoľnom a často samoorganizovanom charaktere, jeho pružnosti, možnostiach participácie „práve urobiť chyby“, väčšej blízkosti k záujmom a aspiráciám mladých ľudí. Za ďalšie aktívum neformálneho vzdelávania bývalo považované integrovanie znevýhodnených mladých ľudí.

Rozvoj efektívnych a pružných spôsobov uznávania zručností, získaných mimo formálneho vzdelávania a odborného výcviku nadobúda stále väčšiu dôležitosť. Nájdenie tej správnej rovnováhy medzi súbormi nástrojov, ktoré by garantovali adekvátne a uspokojivé riešenia v oblasti certifikácie a uznávania v súlade s rozvojom štandardov kvality, (seba)

* Učebnica rekreačnej aktivity

Táto brožúrka, vytvorená v roku 1994 Fínskou akadémiou mladých, poskytuje pomoc pre študentov a mladých ľudí, ktorí vstupujú do pracovného života. Slúži ako denník projektov, zodpovedných funkcií, ktoré zastávali, absolvovaných kurzov a iných rekreačných aktivít. Táto brožúrka je pre mladých ľudí nad 13 rokov. Je osobná a stojí 4 EUR. Ľudia si vedú záznamy o dosiahnutých bodoch a rôznych nadobudnutých zručnostiach: počínajúc vysokoškolskou úrovňou je možné zbierať body navyše, resp. používať body namiesto požadovaných štúdií. Skúsenosť, ktorá je zaznamenaná v knihe rekreačných aktivít, môže tiež uľahčiť nájdenie práce. Záznamy v brožúrke musia byť podpísané a anotované autorizovanou osobou. V súčasnosti je do tejto schémy zapojených 30 % mladých Fínov.

<http://www.nuortenakatemia.fi>

hodnotením a postupmi ocenenia, bude naozaj citlivou úlohou. Neformálne mimoškolské vzdelávanie by nemalo stratiť svoj otvorený charakter a vrátiť sa do formálnej štruktúry tým, že by imitovalo formálny systém vzdelávania.

Konzultačný proces tiež upozornil na to, ako málo sa vie o prospechu neformálneho vzdelávania. Preto je potrebné posilniť uvedomenie si existencie hlavných osôb a inštitúcií v spoločnosti, podnikateľskej sfére a politike, o hlavných aktéroch (sociálni partneri, mimovládne organizácie, atď.) a samotných mladých ľudí s cieľom podporiť neformálne vzdelávanie ako integrálnu súčasť učenia sa a vyučovania.

Mládežnícka práca môže pomôcť mladým ľuďom získať potrebné sociálne, politické a kultúrne zručnosti, a preto je potrebné vynaložiť veľké úsilie na to, aby boli zapojení do mimoškolských neformálnych aktivít. Jedným z cieľov programu Mládež je pomôcť rozvinúť neformálne vzdelávanie mladých ľudí. Aj keď pokrýva 100.000 mladých ľudí, nemôže vyhovieť požiadavkám 75 miliónov mladých ľudí v krajinách, zahrnutých do programu. Program Mládež má preto pilotnú funkciu a vyžaduje si komplementárne akcie na národnej, regionálnej a miestnej úrovni.

2.3.

Návrhy, vychádzajúce z konzultácií

Padlo obrovské množstvo návrhov - všeobecných aj špecifických - s cieľom zlepšiť podmienky a výsledky vzdelávacieho sektora. Odporúčenia boli smerované k formálnemu aj neformálnemu systému vzdelávania a odborného výcviku.

V školách a univerzitách

Na národnej, regionálnej a miestnej úrovni

- Participácia mladých ľudí, rešpekt voči individualite a idea vzdelávania k demokracii a európskemu občianstvu by mali byť neoddiskutovateľnými; je potrebné zmeniť podstatu vzťahu študent-učiteľ; potrebné je povzbudzovať prístup, v ktorého centre je učiaci sa, ako aj flexibilnú rolu pre učiteľov, podporujúcich proces učenia sa.
- Je treba garantovať prístup k vzdelávaniu pre všetkých mladých ľudí; osobný prístup pri učení orientovaný na mladých ľudí potrebuje pružné vedenie a poradenstvo ako aj adekvátny informačný systém; systémy vzdelávania musia zohľadňovať pestrosť životných štýlov a umožniť kombinovanie rôznych aktivít a rolí.
- Je treba zvýšiť kvalitu a relevanciu príležitostí pre učenie sa a odborný výcvik.

- Je potrebná väčšia otvorenosť k realite dneška a spoločnosti, t.j. viac flexibility a menej rigídnosti zo strany všetkých zúčastnených.
- Prístup k internetu na všetkých školách, čo musí byť spojené s lepšími metódami rozširovania informácií s perspektívnym cieľom tvorby efektívnych nástrojov pre učenie sa.
- Vzdelávanie pre učiteľov musí ísť nad zručnosti, súvisiace s konvenčnou informačnou technológiou a smerovať ku „základnej technologickej gramotnosti“.
- Školám je treba dať šancu, aby poskytovali lepšie možnosti pre učenie sa a vyučovanie cudzích jazykov a pre účasť na programoch európskej vzdelávacej výmeny a mobility.
- Školy a univerzity musia dostať väčšiu finančnú podporu, aby sa stali efektívnejšími a investovali viac do ľudských zdrojov.
- Je treba reformovať vyučovacie praktiky a podmienky (tréning pre učiteľov, menšie triedy, kombinovanie teoretického a praktického vyučovania, interaktívny prístup).
- Väčší dôraz na vzdelávanie a odborný výcvik k podnikateľskej činnosti a samozamestnaniu, cielene podporné služby a výcvik pre mladých (potenciálnych) podnikateľov. Učebné osnovy musia zahrňovať prvky prípravy mladých ľudí na podnikateľskú činnosť a samozamestnávajú.

Na Európskej úrovni

- Uľahčiť prístup k európskym programom vzdelávania a mobility a posilniť akčný program spoločenstva, ako je Sokrates.
  - Zaviesť opatrenia na uľahčenie prechodu medzi vzdelávacími systémami a podporovať voľný pohyb pre mladých ľudí po celej Európe.
- Implementovať „Bolonskú deklaráciu“, ktorá má za cieľ zlepšiť transparentiu vzdelávacieho systému v Európe a vzájomné uznávanie diplomov, ako aj podporu systému transferov kreditov v rámci Európskeho spoločenstva (ECTS).
- Poskytnúť študentom jasnejšie informácie európskom systéme transferu kreditov.
- Pomôcť zvýšiť kvalitu a efektívnosť školského vzdelávania prostredníctvom výmen dobrých praxí a pomocou spoločných cieľov.
- Vyhodnocovanie zručností by nemalo byť obmedzené len na otázky trhu práce (ako sú informačné technológie a matematika), ale malo by byť smerované aj na také oblasti, ako zaraďovanie sa do spoločnosti, integrácia a delegovanie.

V iných (mimoškolských) prostrediach, v ktorých prebieha vzdelávanie

Na všetkých úrovniach

- Špecifiká neformálneho vzdelávania na poli mládeže, jeho ciele a úlohy by mali byť predmetom detailnejšieho skúmania a mala by sa viac zviditeľniť vhodnosť neformálneho vzdelávania a vzájomne sa dopĺňajúci charakter formálneho i neformálneho učenia sa; bude potrebný dialóg medzi relevantnými aktérmi v teréne ako aj so sociálnymi partnermi, odborníkmi vo výskume a politikmi, ktorí robia rozhodnutia, pričom tento dialóg by mal viesť k väčšiemu uznaniu neformálneho vzdelávania.
- Malo by sa zlepšiť monitorovanie a vyhodnocovanie nástrojov s cieľom garantovania štandardov kvality.
- Mal by sa poskytnúť výcvik v oblasti rôznych problematík ako základný nástroj garantovania vysokej kvality v neformálnom vzdelávaní. Programy výcviku, zamerané na profesionálov, by mali obsahovať európsku dimenziu.

Na národnej, regionálnej alebo miestnej úrovni

- Relevancia neformálneho vzdelávania by mala byť zvyšovaná podporou jeho poskytovateľov a zlepšovaním ich pozície vo vyučovacom procese; zlepšiť by sa mala aj finančná podpora iniciatív, mládežníckych organizácií a iných foriem neformálneho vzdelávania.

- Mali by sa vytvoriť ďalšie spoločné projekty vrátane škôl, stredísk výcviku, podnikov a poskytovateľov neformálneho vzdelávania vybudovaním mostov medzi formálnymi a neformálnymi systémami.

- Mládežnícke organizácie by mali pravidelne publikovať veľký rozsah príležitostí na neformálne vzdelávanie: dokumentácia a verejná prezentácia výsledkov projektov neformálneho vzdelávania by sa mali stať integrálnou súčasťou ich aktivít.

Na Európskej úrovni

- V spolupráci s Radou Európy by sa mali naďalej rozvíjať štandardy kvality. Navyše by sa mala vypracovať a dať k dispozícii báza dobrých praxí; mal by sa zlepšiť prístup mladých ľudí k neformálnemu vzdelávaniu a iným schémam.
- Financovanie a rozvoj spoločných pilotných schém v rámci programov Leonardo da Vinci a Mládež by mali pomôcť vybudovať mosty medzi formálnym a neformálnym systémom.
- Vo všetkých mládežníckych programoch by sa malo ísť cestou validácie a certifikácie. Toto možno považovať za prvý krok, ktorým by sa malo vykročiť aj v iných neformálnych vzdelávacích prostrediach.
- Malo by sa poskytovať viac výcviku „multiplikátorom“ a facilitátorom neformálneho vzdelávania.

3. ZAMESTNANIE AKO PROSTRIEDOK LEPŠEJ INTEGRÁCIE MLADÝCH ĽUDÍ

3.1. Analýza výsledkov

Práca je kľúčovým prvkom snahy nájsť pre mladých ľudí miesto v spoločnosti, dosiahnuť ekonomickú nezávislosť a realizovať ich osobné ambície. Spoločnosť, ktorá nie je schopná ponúknuť mladým ľuďom konkrétne príležitosti na trhu práce, riskuje, že sa dostane do bludného kruhu nezamestnanosti, vytlačovania na okraj spoločnosti a sociálny rozklad. Poskytnutie prístupu k trhu práce pre mladých ľudí prispieva k sociálnej stabilite, čo sa považuje za základ pre ekonomický rast a blahobyt. Nezamestnanosť je niekedy považovaná za porušenie ľudských práv mladých ľudí.

Ústrednou podmienkou je prístup k vzdelávaniu a odbornému výcviku, a nielen nájdenie si práce a vyhnutie sa nezamestnanosti, ale tiež nájdenie dobrej a uspokojujúcej práce. Toto všetko však nie je postačujúce: je treba vziať do úvahy aj zdravie, rodinu, sociálne práva, diskrimináciu, atď. Tieto hrajú rovnako dôležitú rolu pri integrácii mladých ľudí do spoločnosti.

Zavedením nových ustanovení na tému zamestnanosti a sociálnych vecí do Dohôd získala Európska únia oprávnenie rozvíjať stratégie a programy v tejto oblasti (ako napríklad Európsku stratégiu zamestnanosti, Lisabonskú stratégiu modernizácie európskeho sociálneho modelu, sociálnu agendu, programy boja proti všetkým formám diskriminácie a program sociálneho včleňovania (inclusion) ⁽³⁰⁾. Na tieto

materiály sa budú uvádzať odkazy, kedykoľvek to bude možné a vhodné, aby sa tým doplnili názory rôznych strán v priebehu konzultačného procesu. Toto pomôže identifikovať tie oblasti, u ktorých sa Európske spoločenstvo a členské štáty stretávajú s požiadavkou na rozvinutie väčšej a lepšej aktivity.

Zamestnanie je základnou podmienkou sociálneho včlenenia

Mladí ľudia sú znepokojení kvôli ponuke príležitostí na trhu práce. Majú pocit, že najlepšou cestou sociálnej integrácie je nájsť si prácu. Mladí ľudia by chceli mať ozajstný pocit smerovania, ktorý by ich v dlhodobej perspektíve viedol k ich miestu v svete práce. Mať prácu znamená mať štatút dospelých, rešpekt voči sebe samému, peniaze, nezávislosť a príležitosť rozšíriť si spoločenské kontakty. Mladí ľudia, ktorí sú odrezaní od práce, strácajú vitálnu šancu získať nové perspektívy a integrovať sa do širšej spoločnosti ⁽³¹⁾.

Mladí ľudia chcú pracovať, ale nájsť prácu je stále ťažšie. Mladí ľudia vedia, že ich zamestnateľnosť, a tým aj ich šance na trhu práce rastú, ak majú dobré vzdelanie a schopnosti a keď strávia nejaký čas v škole alebo univerzite v inej krajine. Toto vedomie v nich vyvíja tlak. Zároveň platí, že očakávania, čo sa týka mobility, flexibility, schopností a zručností sú vyššie, než kedykoľvek predtým. Tým, že mladí ľudia strávia viac času učením a odborným výcvikom, sa stávajú závislejšími na ich rodinách a verejných inštitúciách.

(30)
Prehľad aktivít Európskej únie v oblasti zamestnanosti a sociálnych vecí je uvedený v prílohe č. 2

(31)
Počas nadačného obdobia rokov 2000-06 Európsky sociálny fond pomáha vyvinúť a podporovať aktívnu politiku trhu práce s cieľom bojovať s nezamestnanosťou, ako aj predchádzať jej.

(32)
Zlepšenie zamestnateľnosti je jedným zo štyroch pilierov smerníc pre zamestnanosť, ktoré boli určené členskými štátom (OJ L 22, 24.1.2001)

Situácia v prechode medzi vzdelaním, odborným výcvikom a trhom práce sa posledných 10 rokov objektívne zhoršila⁽³³⁾. Hodnota nezamestnanosti mladých ľudí zostáva vysoká v porovnaní so všeobecnou mierou nezamestnanosti. V roku 2000 bola všeobecná miera nezamestnanosti v 15 členských štátoch EU na výške 8,4 %, zatiaľ čo miera nezamestnanosti mladých ľudí do 25 rokov bola temer dvojnásobná, t.j. 16,1 %⁽³⁴⁾. Rozšírili sa nestabilné formy zamestnania. Mzdy v porovnaní s dospelými pracovníkmi klesli. Mladým ľuďom dnes trvá dlhšie, kým dosiahnu stabilitu na trhu práce. Dokonca ani dobrá vzdelanostná kvalifikácia im automaticky nezaručuje zamestnanie, nakoľko konkurencia na trhu práce sa stáva stále tvrdšou. Úspech na trhu práce veľmi závisí na osobných okolnostiach a skúsenosti mladých ľudí.

Hlavne dôchodkový systém bude závisieť na ochote a schopnosti mladých ľudí prispieť k ich financovaniu. Táto vôľa bude možná len vtedy, ak mladí ľudia budú mať prístup k zamestnaniu. Takýmto spôsobom sa dostáva medzigeneračná solidarita - a tým ochota mladých ľudí prispievať k sociálnemu včleňovaniu a kvalite života ich rodičov - pod narastajúci tlak.

Mladí ľudia argumentujú tým, že prechod od školy do práce by mal byť ľahší. V tomto smere hrá dôležitú úlohu verejný trh práce, ktorý ale treba vylepšiť. Mladí ľudia sa tiež sťažujú na nedostatok verejných alebo súkromných partnerstiev, ktoré by slúžili na zlepšenie včleňovania do spoločnosti, hlavne pre tých, ktorí majú problémy alebo sa boria s diskrimináciou na trhu práce.

Súčasne je treba v predvečer doby inovácií a technologických zmien zabrániť novým formám vylúčovania zo spoločnosti. Existuje vysoký počet tých, ktorí predčasne opúšťajú školy, t.j. tých, ktorí odchádzajú zo vzdelávacieho systému prinajlepšom len so stredným vzdelaním. Táto situácia by mohla vyústiť do medzigeneračného bludného kruhu medzi detstvom v chudobe, slabým vzdelaním a chudobou v dospelom živote. Existuje aj spojenie medzi chudobou a rizikom technologického delenia: napríklad osoby vo vrstvách s vysokými príjmami používajú internet trikrát častejšie než ľudia z nízkych príjmových skupín. Takto majú skupiny s nižšími príjmami

Opakovaná skúsenosť so sklamaním a ekonomickými obmedzeniami, ktoré často idú ruka v ruku s osobnými problémami, môžu viesť k mentálnej blokácii a životu na okraji spoločnosti. Preto musí ísť politika, zameraná na odstránenie chudoby a sociálneho vylúčovania, smerom preventívneho prístupu zameraného na mladých ľudí.

Je čoraz ťažšie kategorizovať mladých ľudí ako špecifickú sociálnu skupinu. Otváranie nožničiek sociálnych skúseností a nerovnosti sa zväčšuje⁽³⁵⁾. Medzi mladými ľuďmi, ktorí si stále viac uvedomujú dôsledky demografických zmien na sociálny, zdravotný a dôchodkový systém, narastá pocit medzigeneračnej nespravodlivosti⁽³⁶⁾.

(33)

Vid' príspevok prof. Lynne Chisholma, z univerzity v Newcastli, katedra vzdelávania, počas verejného hearingu na tému mládež Európa, Európsky parlament 24.4.2001 (<http://www.europarl.eu.int/>)

(34)

Medzi členskými štátmi sú však veľké rozdiely: miera nezamestnanosti mladých ľudí do 25 rokov v EU kolíše od 5,1 % v Holandsku po 31,5 % v Taliansku; vid' Eurostat News, vyd. No. 77/2001, 19.4.2001

(35)

Správa, prezentovaná odborníkmi vo výskume na Umea seminári (<http://www.europa.eu.int/comm/education/youth/ywp/umea.html/>)

(36)

Na Európskej úrovni sa zvyšuje miera uvedomenia si týchto problémov; vid' napr. materiál komisie „Budúcnosť sociálnej ochrany z dlhodobého hľadiska: Bezpečné a udržateľné dôchodky,“ COM (2000) 622, 11.10.2000

menší prístup k technológii a následkom toho sa potýkajú s väčším rizikom vylúčenia z trhu práce a z generáčného, sociálneho a kultúrneho rozvoja.

Podnikateľský postoj pomáha zvýšiť nezávislosť

Rozširovanie podnikateľského postoja medzi mladými ľuďmi v každodennom živote (škola, práca, domov, atď.) im pomáha prekonať bariéry a budovať si sebavedomie; a okrem toho pomôže vytvoriť viac a lepších pracovných miest. V členských štátoch EÚ je možné pozorovať trend spočívajúci v tom, že mladí ľudia sa sami zamestnávajú a zakladajú malé podnikateľské subjekty. Mladí ľudia preberajú podniky od rodičov alebo príbuzných, alebo začínajú sami. Založiť podnik znamená pre mladých ľudí získanie samostatnosti a flexibility, začať vlastnú kariéru, spochybniť tradičné manažérske schémy (napr. prostredníctvom nových manažérskych štýlov, podnikania menej orientovaného na zisk, atď.), aplikovať inovatívne spôsoby myslenia a práce, a tým prispieť k ekonomickému a sociálnemu rozvoju spoločnosti ako celku. Tento vývoj je treba podporiť tým, že sa podporia mladí podnikatelia a potenciálni podnikatelia a povzbudí sa väčšie podnikateľské povedomie medzi mladými ľuďmi, hlavne prostredníctvom vzdelania a výcviku.

* Sociálna mobilita ako podmienka formálneho výcviku a zamestnania

„Medzinárodné stredisko pre pohyb mládeže“ v Champagne vo Francúzsku ponúka niektorým z najviac vylúčených a znevýhodnených mladých ľudí v Európe možnosť zakúsiť „sociálnu mobilitu“. To im poskytne príležitosť vybudovať si sebadôveru a vieru vo vlastnú hodnotu a môže sa stať nevyhnutnou podmienkou pre formálnejší výcvik a zamestnanie.

<http://ww2.jqm.cie.fr/FWYM.htm>

* Vytvorenie zamestnania mladých na miestnej úrovni

Prostredníctvom projektu, organizovaného MJRC (španielskym členom Medzinárodného hnutia katolíckej, poľnohospodárskej a vidieckej mládeže), sa miestnym komunitám ponúkajú rôzne služby, ako pranie pre domovy dôchodcov, organické hydínové farmy, výroby organicky konzervovaných potravín (džem, atď.) a vidiecka turistika. Tieto služby hlavne mladým ľuďom, ženám, imigrantom a zdravotne postihnutým ľuďom poskytujú príležitosť pre zamestnanie.

<http://www.mijarc.org/europe/index.htm>

* Ako sa mladí ľudia učia založiť firmu

Švédsku neziskovú organizáciu „Communicare“ povzbudzuje podnikateľského ducha medzi mladými ľuďmi, aby z nich urobila tvorcov pracovných miest namiesto toho, aby boli len ich prijímateľmi. Mladí ľudia vo veku od 18 po 25 rokov sa pomocou kombinácie teórie a praxe učia, ako založiť, rozbehnúť a rozvinúť firmu.

<http://www.communicare.nu>

Sú potrebné lepšie informácie, vzdelanie a odborný výcvik

(37)
Komisia vytýčila ako súčasť svojej Agendy sociálnej politiky (COM/2000) 379, z 28.1.2000) širokú škálu opatrení, napr. realizáciu plného potenciálu Európy v oblasti zamestnanosti, a to tvorbou viacerých pracovných miest, aktivitou v oblasti modernizácie a zlepšovania sociálnej ochrany, podporou rovnosti pohlaví a posilňovaním základných práv, bojom proti diskriminácii ako aj opatreniami, zameranými na zväčšovanie a propagáciu medzinárodnej spolupráce a takou úpravou sociálneho dialógu, ktorý by pomáhal riešiť rôzne výzvy.

(38)
V júni 2000 rozhodla Európska rada na základe článku 13 TEC o smernici, ktorá by realizovala princíp rovnakého zaobchádzania medzi osobami bez ohľadu na rasový a etnický pôvod. V novembri 2000 Rada založila na základe toho istého článku všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani (OJ L303, z 2.12.2000). Akčný program podporuje aktivity, bojujúce s diskrimináciou na základe rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie.

* Pokračujúce vzdelávanie bez finančných strát

V Luxembursku umožňuje systém študijného voľna pracovníkom do 30 rokov vziať si voľno z ich pracoviska na určené časové obdobie, aby mohli pokračovať vo svojom vzdelávaní. Toto voľno nespôsobuje finančnú stratu ani zamestnávateľovi, ani zamestnancovi, nakoľko štát prepláca zamestnávateľovi kompenzáciu vo výške zamestnancovho platu.

http://www.snj.lu/s_conge_education.asp

organizácie stávajú atraktívnejšie pre mladých ľudí.

Mimovládne organizácie si myslia, že sú potrebné lepšie kampane, určené pre mladých ľudí a zamerané na informácie a povedomie v oblasti výcviku, kariérového vedenia a sociálnych práv, aby mladí ľudia boli lepšie pripravení na trh práce. Takisto je treba lepšie sprístupniť informácie o aspektoch, ktoré súvisia so situáciou mladých ľudí na trhu práce nepriamo - napríklad informácie o právach chorých pracovníkov alebo tehotných pracovníčok.

Mladí ľudia potrebujú špecifickú sociálnu ochranu

Mladí ľudia sú presvedčení, že je treba urobiť viac, čo sa týka sociálnej legislatívy na európskej úrovni⁽³⁷⁾. Prístup na trh práce sa stáva stále ťažším a ťažším a značne stúpili aj požiadavky, čo sa týka vedomostí, pracovných skúseností, geografickej aj osobnej pružnosti. Avšak sociálne práva - hlavne legislatíva, upravujúca špecifické potreby mladých ľudí - nedržia krok s rastúcim tlakom zo strany trhu práce. Stále existuje diskriminácia, čo sa týka etnických menšín, žien, zdravotne postihnutých mladých ľudí, atď⁽³⁸⁾. Mladí ľudia sú preto naklonení pre „sociálnejšiu“ Európu.

Podľa mladých ľudí musí byť hlavným cieľom vlád a Európskej komisie dosiahnutie plnej zamestnanosti v Európskej únii ⁽³⁹⁾. Navrhujú aj spôsoby a cesty, ako dosiahnuť tento cieľ: skrátenie pracovného času alebo použitie skrátenia pracovného času ako spôsobu integrovania ľudí do trhu práce, minimálny príjem a finančná podpora pre dokončenie štúdia, zlepšené a rozšírené verejné programy zamestnanosti, atď.. Existuje tiež pocit potreby Európskeho štatútu pre učňov (trainees).

Mimovládne organizácie sú znepokojené kvôli trendu v zamestnanosti mladých ľudí, ktorý smeruje k nestabilným a nechráneným zamestnaniam, ako je práca študentov, sezónne práce, výcvik, krátkodobé dohody alebo dohody na dobu určitú. Mladí ľudia sú často vykorisťovaní, dostávajú nízke platy a sú obeťami pracovných úrazov. Na celom území Európy sú mladí ľudia nadmerne zastúpení v určitých špecifických pracovných oblastiach (reštaurácie rýchleho stravovania, kuriérne služby, dodávatelia služieb, atď.), alebo v nových typoch práce (telepráca, práca doma). Práve v týchto sektoroch je dialóg medzi sociálnymi partnermi menej rozvinutý a z tohto dôvodu sú pracovné podmienky menej regulované dohodami.

* Poznaj svoje práva

Linka „Poznaj svoje práva“ je telefónna linka Kongresu britských odborov (TUC), ktorá je vytvorená špeciálne na to, aby mladým pracovníkom sprístupnila informácie o ich právach ohľadne zamestnanosti. TUC plánuje kampaň, ktorá má propagovať práva na zamestnanosť medzi mladými pracovníkmi.

http://www.tuc.org.uk/tuc/rights_main.cf

Veľmi často sa stáva, že mladí ľudia nezarábajú dosť na to, aby sa stali finančne nezávislými. Preto musia žiť so svojimi rodičmi až do ich tridsiatky alebo aj po nej a závisieť na podpore rodičov ⁽⁴⁰⁾. Mladí ľudia okrem toho v práci zažívajú stres a tlak. Toto platí hlavne pre mladé páry s deťmi a rodiny s jedným rodičom. V praktickom živote mladí ľudia nepoznajú svoje práva a prakticky nefigurujú v kolektívnych zmluvách. Z tohto vyplýva, že je treba upraviť legislatívny rámec tak, aby sa zohľadnili špecifické potreby mladých ľudí.

Ochranu hlavne potrebujú tí, ktorí nie sú súčasťou trhu práce. Bez takejto ochrany, hlavne pre znevýhodnených, nemôžu mladí ľudia zažiť prechod medzi detstvom a dospelosťou a ako obdobie sociálneho experimentovania, rozvoja tvorivosti, osobnosti, vlastných názorov, zodpovednosti, atď.

(39)
Stratégia, vytvorená Európskou radou v Lisabone explicitne deklaruje, že by mala "umožniť Spoločenstvu znovu získať podmienky pre plnú zamestnanosť". Cieľ plnej zamestnanosti je viackrát spomínaný v smerniciach pre zamestnanosť na rok 2001, v ktorej komisia navrhla konkrétne opatrenia a spôsoby, ako dosiahnuť tento zámer.

(40)
*Čo odhaluje štatistika: 20 % mladých ľudí, ktorí majú prácu hovoria, že väčšinu svojho príjmu dostávajú od rodičov. Na otázku, prečo ešte bývajú u rodičov, temer 70 % mladých ľudí udáva finančné dôvody: nemohli by si dovoliť bývať sami. V priebehu rokov 1997 až 2001 vzrástla dôležitosť rodičov ako zdroja príjmu, v niektorých prípadoch dokonca významne. Platí to pre všetky európske krajiny okrem Írska a Fínska. Viac než jeden z dvoch ľudí hovorí, že dostáva svoj príjem od svojich rodičov alebo svojich príbuzných (o 7 % viac, než v roku 1997).
Zdroj: EB2001, ibid*

3.2. Návrhy, vychádzajúce z konzultácií

Zamestnanosť

Na národnej, regionálnej a miestnej úrovni

Skvalitniť a posilniť národné, regionálne a miestne opatrenia ako súčasť európskej stratégie zamestnanosti

● Zlepšenie informácií a poradenstva mladým ľuďom v oblasti trhu práce

- Používanie užívateľsky vhodných informácií a poradenských služieb, orientovaných na potreby mladých ľudí.
- Zahnúť ľudí, ktorí rozhodujú a zamestnávateľov na miestnej úrovni do informačných a poradenských služieb pre mladých ľudí.
- Zaviesť a rozvinúť konkrétne informačné zdroje pre mladých ľudí, ktoré by uvádzali voľné miesta, pracovné podmienky, sociálnu ochranu, atď. na národnej, regionálnej a miestnej úrovni.
- Uverejňovať informácie na miestach, kde mladí ľudia trávia väčšinu svojho času, ako v školách, vysokých školách, úradoch práce, kluboch, strediskách mládeže, atď.

- Rozvinúť informačné jednotky, špecificky určené pre mladých ľudí, ktoré by fungovali v rámci existujúcich informačných služieb a systémov vedenia a boli by orientované na miestne špecifiká a plány osobných aktivít.

- Naliehať na odbory, aby sa stali atraktívnejšími pre mladých ľudí.
- Povzbudzovať zamestnávateľov, aby pomáhali pri plánovaní kariéry.

● Zlepšiť rozsah a kvalitu odborného vzdelávania

- Rozšíriť systémy učňovského výcviku a praxe.
- V rámci učňovského výcviku učiť široký rozsah zručností.
- Zlepšiť vyučovanie jazykov a informačných technológií.
- Dohliadať na školiace inštitúcie a vyhodnotiť systémy vyučovania, ponúkané mladým ľuďom.

● Uľahčenie prístupu mladých ľudí k odbornému výcviku, hlavne pre ľudí, ktorí sú znevýhodnení alebo vylúčení zo spoločnosti, poprípade sú vystavení riziku vylúčenia zo spoločnosti

- Ponúknuť bezplatné učenie.
- Zlepšiť odborný výcvik profesionálov, ktorí pre nich pracujú.

● Zlepšiť prechod od výcviku k zamestnaniu:

- Ponúknuť príležitosť študovať alebo školiť sa v rámci pracovného procesu, práce pre študentov, diaľkové štúdiá alebo duálne systémy odborného vzdelávania a výcviku.
  - Poskytnúť podporu združeniam, ktoré generujú pracovné miesta.
  - Založiť strategické partnerstvá medzi verejným a súkromným sektorom
  - s cieľom zlepšiť mladým ľuďom integráciu do trhu práce.
- Znížiť počet profesií, ktoré by boli špecifické len pre jedno pohlavie,
- ako aj u príjmových rozdielov medzi rôznymi typmi práce.
- Umožniť mladým ľuďom, ktorí sa nachádzajú v prechodnom období medzi školou a prácou, aby sa mohli vysporiadať s „duálnym štatútom“,
- t.j. že sú súčasne učni/študenti/žiaci aj zamestnanci.
  - Zaviesť systém štipendia v rámci ukončovania štúdia.
  - Zlepšiť kvalitu pracovných miest pre mladých ľudí.

● Uľahčiť prístup mladých ľudí k podnikaniu

- Zredukovať alebo znížiť všetky prekážky v oblasti administratívy a daňového zaťaženia, fiškálnych a finančných pravidiel, ekonomických a sociálnych zákonov, atď., ktoré môžu brzdiť samostatné zarabanie a zakladanie vlastných malých podnikov mladými ľuďmi. Uľahčiť prístup mladých ľudí k finančným zdrojom a poradenským službám.
- Poskytnúť finančnú a logistickú podporu mladým podnikateľom.
- Uľahčiť záťaž sociálnych dávok pre mladých ľudí, ktorí samostatne zarábajú.

Na európskej úrovni

● Dosiahnutie plnej zamestnanosti pre mladých ľudí musí byť naďalej hlavným cieľom členských štátov a Európskej komisie:

- Posilniť špecifické zameranie politických stratégií EU zlepšenou koordináciou medzi rôznymi úrovňami rozhodovania a medzi rôznymi oblasťami aktivít.
- Zapojiť občiansku spoločnosť a cieľové skupiny do pravidelných konzultácií na tému európskej stratégie zamestnanosti.
- Podporovať projekty reintegrácie nezamestnaných mladých ľudí.
- Poskytovať informácie o pracovných príležitostiach a možnostiach odborného výcviku ako aj o povolaniach a profesiách, ktoré sú uznávané v celej Európe.
- Zlepšiť európsky štatút mladých učňov.
- Vystaviť webovskú stránku, ktorá je zameraná na špecifické potreby mladých ľudí.

● Zlepšenie systému prenosu a uznávanie profesných zručností a kompetencií medzi členskými štátmi

- Skvalitniť a integrovať systém vzájomného uznávania kreditov (napr. ECTS, NARICs, Europass)⁽⁴¹⁾.

Sociálne včleňovanie

Zlepšiť a posilniť národné, regionálne a miestne opatrenia ako súčasť európskej stratégie sociálneho včleňovania.

● Poskytnúť mladým ľuďom prístup ku zdrojom, právam a službám:

- slušné a zdravé bývanie,
- adekvátna zdravotná starostlivosť,
- ostatné verejné a súkromné služby, napr. v oblasti spravodlivosti, kultúry, športu a voľného času, prístup k týmto novým zdrojom, právam a službám, orientovaný na špecifické potreby mladých ľudí v sociálnych a ekonomických ťažkostiach,
- možnosť pre mladých ľudí, ktorí sa nejakým spôsobom ocitnú mimo špecializovaných vzdelávacích systémov, aby dostali „druhú šancu“ (rehabilitácia, odborný výcvik, atď.).

● Rozvinúť preventívne prístupy, ktoré by sa zaoberali prípadmi sociálneho vylúčovania mladých ľudí vo veľmi skorom štádiu

- Zamerať sa na individuálne potreby prostredníctvom prístupu, ktorý by bol viac zameraný na ľudí.

(41)

ECTS: európsky systém prenosu kreditov
NARICs: národné informačné centrá pre uznávanie akademických titulov;
Europass: pas, uvádzajúci vedomosti a skúsenosti, získané vo formálnom a neformálnom kontexte.

CHÝBA (Recognise and support...)

- Venovať špeciálnu pozornosť potrebám mladých ľudí na miestnej a regionálnej úrovni, čo sa týka zdravotných stredísk, vedenia /poradenstva, kultúrnych aktivít, športov, škôlok, bývania, dopravy, atď., a to hlavne pre tých, ktorí sú vylúčení zo spoločnosti (ako slobodní mladí rodičia).
- Zlepšiť sociálne včlenenie etnických menšín.
- Zlepšiť proces riešenia konfliktov s pomocou sociálnych pracovníkov.
- Zaisťiť, aby sa systematicky realizovala politika, zameraná na pracovné podmienky, sociálne práva a sociálny blahobyt.

● Reformovať systémy sociálneho zabezpečenia a sociálnej legislatívy

- Zabezpečiť medzigeneračnú solidaritu v dôchodkovom systéme.
- Odstrániť diskrimináciu v systéme sociálneho zabezpečenia (napr. proti ženám, zdravotne postihnutým mladým ľuďom, etnickým menšinám).
- Vziať do úvahy potreby mladých ľudí
  - hlavne tých, ktorí sú nejakým spôsobom znevýhodnení v oblastiach sociálnej legislatívy, ako sú kontrakty, týkajúce sa nestabilnej práce, pružný pracovný čas, rovnaké platové podmienky, pracovné úrazy, prístup k zariadeniam starostlivosti pre mladé rodiny.
- Poskytnúť mladým ľuďom informácie o ich právach a sociálnej ochrane.

Na európskej úrovni:

- čo sa týka opatrení v rámci sociálneho včleňovania, dať prioritu potrebám zraniteľných mladých ľudí ⁽⁴²⁾,
- zintenzívniť prácu na sociálnom včleňovaní mladých ľudí, s pomocou Európskych programov ⁽⁴³⁾,
- prispieť k sociálnemu včleňovaniu mladých ľudí s využitím prístupu, založenom na myšlienkach z programov a stratégií v oblasti zamestnanosti na európskej úrovni.

(42)

V júni 2000 Európska komisia predložila Rade a Parlamentu návrh viacročného programu, ktorého cieľom bolo povzbudzovať spoluprácu medzi členskými štátmi v oblasti politiky sociálneho včleňovania (COM/2000/ 368, 16.6.2000). Cieľom programu je rozvinúť integrovaný prístup k sociálnemu včleňovaniu, ktorý dáva dohromady rôzne stratégie ako je zamestnanosť, sociálna ochrana, vzdelávanie, zdravie a bytová otázka. Konečné rozhodnutie závisí na výsledku spoločného rozhodovacieho procesu medzi Radou a Európskym parlamentom.

(43)

Mnoho európskych programov a fondov, ako Mládež, Leonardo, Socrates, Anti-diskriminácia, atď. sa zameriavajú na mladých ľudí zo znevýhodneného prostredia. Európsky sociálny fond podporuje opatrenia na národnej úrovni, ktoré „podporujú profesnú integráciu mladých ľudí“.

4. VYUŽITIE PREDNOSTÍ MLA- DOSTI

4.1 Analýza výsledkov

Z konzultácií vyplynulo, že existuje široký rozsah komplexných otázok, ktoré ovplyvňujú duševnú pohodu, zdravie a nezávislosť mladých ľudí. Životné prostredie, imigrácia, médiá, právny systém, zdravotná stránka, užívanie drog, sexualita, šport, osobná bezpečnosť a iné položky - každé svojím spôsobom odrážajú aspekty, ktoré formujú životy mladých ľudí a majú vplyv na ich aktívnu účasť vo verejných záležitostiach, vzdelávacom procese a v hľadaní zamestnania. Napríklad zdravotný stav mladých ľudí, resp. stránky, ktoré s tým súvisia, ako drogy, sexualita, osobná bezpečnosť, výživa a podobne, predurčujú do akej miery budú mladí ľudia ochotní a schopní chodiť do školy, prípadne absolvovať odborné školenia. Navyše i spôsob, ako sa „svet dospelých“ stavia k týmto problémom vplyva na to, ako mladí ľudia vnímajú spoločnosť a šance, ktoré im ponúka. Spoločnosť, ktorá v očiach mladých ľudí nie je schopná riešiť environmentálne problémy, alebo tieto problémy zostávajú v čisto rétorickej rovine, nemotivuje k aktívnemu občianstvu.

Duševné zdravie a pohoda je založená na spravodlivosti a nediskriminácii

Mladí ľudia majú veľmi otvorenú predstavu o duševnej pohode. Sú presvedčení o tom, že ich samostatný vývoj a nezávislosť závisí od zmierlivého sociálneho prostredia, ktoré je nediskriminujúce, spravodlivé a ochraňuje rozmanitosť. Dávajú do prvej súvislosti blaho jednotlivých mladých ľudí na jednej strane s bojom spoločnosti proti akejkoľvek forme medzigeneračnej nespravodlivosti a neoprávneného obmedzovania a diskriminácie hociktovej sociálnej skupiny a so zápasom o väčšiu spravodlivosť a spravodlivejšie rozdelenie prostriedkov a príležitostí na svetovej úrovni na strane druhej.

Systém sociálneho a zdravotného zabezpečenia by mal byť principiálne prístupný každému za rovnakých podmienok a bez diskriminácie. Znamená to, že sa plne musí brať do úvahy i špecifické postavenie zdravotne postihnutých osôb. Fyzicky a mentálne postihnutí mladí ľudia stále trpia zlými sociálnymi a ekonomickými podmienkami. Chorí na invalidných vozíčkoch majú problémy s prístupom pri kultúrnych podujatiach. Iní postihnutí mladí ľudia nemajú zasa prístup k internetu, sú vystavení problémom s nedostatočnou infraštruktúrou pre fyzické cvičenia a športovanie, a skupiny, ktoré majú vytvorené na presadzovanie svojich práv, sa v spoločnosti stretávajú so slabou akceptáciou a podporou.

* „Simply euro“ projekt

Cieľom tohto projektu je vyhodnotiť súčasnú situáciu a stav v školeniach k používaniu euro meny pre duševne menej spôsobilých ľudí v 15 členských štátoch EÚ a podporovať informovanosť o euro mene u duševne menej spôsobilých ľudí, ich rodín a u kvalifikovaných pracovníkov.

Výsledkom projektu je ľahko čitateľná, zrozumiteľná príručka (so znázorenými symbolmi pre jednotlivé jazyky), ako i náučno-vzdelávacie video o euro mene.

<http://www.fvo.nl/html/euro/irish/project.htm>

Existujú empirické dôkazy, všeobecne podložené konzultáciami, ale predovšetkým i výskumami, že sa medzi skupinami mladých ľudí v Európe vynárajú nové sociálne nerovnosti a kultúrne bariéry. Dnešnú realitu na jednej strane charakterizuje narastajúca uniformita životného štýlu mladých ľudí (hudba, oblečenie, a pod.), a na druhej strane rastúca polarizácia príležitostí, ktorá prispieva k napätiu, existujúcemu v súčasnosti medzi generáciami, pohlaviami, rôznymi etnickými skupinami a regiónmi s odlišnou ekonomickou prosperitou. Najmä v najchudobnejších európskych spoločnostiach prebiehajú modernizačné procesy selektívne a v mnohých prípadoch sú na prospech iba úzkym vrstvám mladej populácie.

Samostatnosť si vyžaduje mať zabezpečený príjem, sociálnu ochranu a bývanie

Mladí ľudia považujú nedostatok finančných prostriedkov za najdôležitejšiu prekážku sociálnej integrácie, duševnej pohody a samostatnosti. Zasadujú sa o komplexnú reformu systému sociálneho zabezpečenia, ktorá by mala zaistiť, že všetci mladí ľudia bez ohľadu na ich postavenie v spoločnosti a na trhu práce (vrátane

* „L'Étage“ - pomoc pre mladých ľudí v ťažkostiach

Primárnym cieľom „L'Étage“ je postarať sa o mladých ľudí, ktorí sa ocitli v mimoriadnych ťažkostiach, umožniť im rozvíjať a rešpektovať ich dôstojnosť. Mladí ľudia môžu prísť a obdržať dvakrát denne jedlo za nominálnu cenu. Centrum sa snaží nájsť ubytovanie, či prístrešok, možno ho však použiť i ako poštovú adresu pre úradné doklady (ako životopis) a pre doručovanie dávok nemoenského poistenia.

Association Espérance, 19, quai des Bateliers, F-67000 Strasbourg, tel. (33) 38 83 57 07 68

* „Mahis“ - Šanca sa nachádza vo vás samotných

Mahis je fínsky program spolupráce, ktorý pomáha mladým ľuďom zvládnuť ich vlastný život a poskytuje podporu od dospelých a pozitívnu socializáciu prostredníctvom skupiny mladých ľudí v rovnakom postavení. Cieľom je posilniť sebavedomie a dôveru v budúcnosť. Mahis poskytuje alternatívu k drogám a modelové správanie pri sociálne vypätých situáciách.

<http://www.nuortenakatemia.fi/>

tých, čo neštudujú alebo sú nezamestnaní) dostanú rovnaké poisťné krytie za rovnakých podmienok. Služby musia byť dobre dostupné, a to i v riedko obývaných oblastiach. Mladí ľudia by mali mať včas k dispozícii viac informácií o situácii v oblasti ich sociálnej ochrany.

Akútny nedostatok cenovo prístupného bývania nedovoľuje mladým ľuďom odísť domov a žiť samostatne, alebo si založiť vlastnú rodinu. Táto potreba sa zväčšuje s ohľadom na odstránenie existujúcich nedostatkov v sociálnom poistení pre mladých ľudí, napr. pre tých, ktorí sú na „nulovej štartovacej pozícii“. Transferové platby alebo i minimálny príjem bez ohľadu na sociálne postavenie alebo zamestnanosť vnímajú mladí ľudia ako dôležité kroky, ktoré by im umožnili postupne získať nezávislosť.

Zlepšovanie mentálneho a fyzického zdravia a vyhýbanie sa drogám

Hlavným záverom konzultácií je, že je tu rozsiahla potreba informácií o preventívnej ochrane zdravia a o vzdelaní pre všetkých, ako súčasť školských študijných programov a v rámci zamestnávania mladistvých. Zamestnávania mladistvých zohráva významnú úlohu podporného prvku pre osobný rozvoj mladých ľudí. Výchovné programy pre mladých ľudí poskytovaných takisto mladými ľuďmi a aktívna spolupráca mladých ľudí v ostatných programoch sú takisto cennými nástrojmi. Preventívna práca podporuje pozitívny, zdravý životný štýl. Mladí ľudia si musia byť vedomí vlastnej zodpovednosti za svoj organizmus, napr. za stravovacie návyky.

Mladí ľudia majú snahu získať čo najviac informácií o všetkých problémoch, spojených so zdravím, osobným rozvojom, spotrebným tovarom a o environmentálnych otázkach. Tieto informácie by sa mali poskytovať v školách⁽⁴⁴⁾, pri zamestnávaní mladistvých, poradenských službách a v médiách. Prístup k zdravotníckym službám by mal byť voľný a bez diskriminácie. Nevyhnutným predpokladom k tomu sa javí potreba vytvorenia zariadení zdravotníckej starostlivosti špecializovaných na mládež.

(44)
Európska komisia, Svetová zdravotnícka organizácia a Rada Európy spolupracujú v rámci „Európskej siete škôl podporujúcich zdravie“ (European Network of Health Promoting Schools - ENHPS, pozn. prekl.) na propagácii zlepšovania zdravia mladých ľudí. Táto sieť je konkrétnym príkladom kampane na zvýšenie uvedomelosti, ktorá sa úspešne realizovala vďaka spoločnému úsiliu týchto troch organizácií na dosiahnutie ich spoločného cieľa - propagácie zdravia

V zásadách zdravotníckej politiky by sa mal klásť väčší dôraz na zdravotné problémy, s ktorými sa stretávajú najmä mladí ľudia. Ak sa má dosiahnuť skutočný pokrok v tejto oblasti, je potrebných viac vedeckých štúdií, štatistík a médií, informujúcich o zdravotnom stave mladej generácie.

Za najväčšie problémy sa pokladajú fajčenie a konzumácia alkoholu, ako i nedovolené zneužívanie legálnych liečivých prípravkov. Množstvá nikotínu, alkoholu, sladkostí a potravy s vysokým obsahom tuku, ktoré konzumujú mladí ľudia, neustále narastá. Vysoký podiel samovrážd medzi európskou mládežou signalizuje neustupujúce problémy s duševným zdravím.

Mladí ľudia sú presvedčení, že narkomania by mala byť považovaná za chorobu, nie za zločin, a podľa toho by sa k nej malo i pristupovať. Zdôrazňujú potrebu rozsiahlejších a účinnejších preventívnych programov, hlavne prostredníctvom preventívnych a poradenských služieb pre skupiny mladých ľudí, poskytovaných takisto mladými ľuďmi, za pomoci vhodnej liečby a prevýchovných zariadení. Prijímanie informácií od rodičov sa považuje za integrálu súčasť tohto úsilia. Avšak názory na to, akým smerom by sa presne mala uberať drogová politika, sa rôznia. V niektorých krajinách preferuje väčšina mladých ľudí prísnejší prístup ku drogám, vrátane cigariet a alkoholu. V iných mladí ľudia obhajujú beztretnosť konzumácie, výroby a predaja hašiša a jeho

vedľajších produktov na lekárske a praktické účely, zároveň s tým zvyčajne jasne deklarujú požiadavku pokračujúceho a zosilneného zákazu tzv. „tvrdých“ drog.

Čo sa mentálneho zdravia týka, volá sa po väčšom preventívnom snažení (hlavne čo sa týka poradenských služieb) a zariadeniach poskytujúcich starostlivosť so zameraním hlavne na mladých ľudí. Sú potrebné komplexnejšie štatistiky o situácii mladých ľudí, trpiacich mentálnymi chorobami.

* „Penumbra“ - Podpora pre mentálne postihnutých mladých ľudí

Penumbra je škótska dobrovoľnícka organizácia, ktorá je už 15 rokov aktívna v oblasti mentálneho zdravia mladých ľudí. Jej cieľom je povzbudzovať mladých postihnutých ľudí, aby rozvíjali svoje zručnosti a dôveru, diskutovať o zložitých otázkach ich života a dať im spoznať, že silu môžu čerpať z nich samých. V priebehu rokov sa rozvinuli návštevné služby a vznikli rôzne skupiny poskytujúce podporu v prípadoch problémov s prijímaním potravy, drogovou závislosťou a alkoholizmom.

<http://www.pneumbra.org.uk/>

Viac otvorenosti o sexualite

Mladí ľudia považujú sexualitu za dôležitý aspekt ich duševnej pohody a osobnej nezávislosti. Pociťujú potrebu väčšej informovanosti o sexualite, hlavne čo sa týka sexuálnej výchovy, antikoncepcie, pohlavných chorôb atď. Tieto informácie by sa im mali poskytovať tak v škole, ako i v neformálnom informačnom prostredí, ako sú mládežnícke organizácie, zariadenia na aktivity pre voľný čas a pre športové aktivity.

Mladí ľudia sa zasadajú za rovnaký prístup k informáciám a poradenstvu, ako i antikoncepcii a sexuálnej výchove pre všetkých mladých ľudí bez ohľadu na ich kultúrne zázemie. Taktiež obhajujú legalizáciu potratov. Vskutku, tehotenstvo v mladom veku je označené ako špecifický problém, s ktorým je potrebné sa zaoberať.

Všetky formy sexuálneho zneužívania ako sexuálna turistika či zneužívanie detí sa dôrazne a jednoznačne zamietajú. V širokom rozsahu sa kritizuje a zamietá netolerantnosť voči istým druhom sexuálnej orientácie. Mladí ľudia sú prívržencami pozitívnych opatrení, zameraných na zvýšenie informovanosti o sexuálnej diverzite.

Sexuálna výchova, ktorú poskytujú takisto mladí ľudia, (peer education, pozn. prekl.), môže pomôcť prekonať problematické situácie v rodine alebo zapojiť ľudí, pre ktorých je zložitá rozprávať o sexualite. Špeciálne vzdelávacie metódy sú potrebné pre mladé dievčatá z etnických menšín, pretože pre niektoré z nich materská starostlivosť predstavuje jediný prostriedok sociálnej integrácie.

* Nordická rezolúcia o sexuálnom zdraví a právach adolescentov

„Nordickú rezolúciu“ zostavila Asociácia pre plánovanie rodiny piatich nordických krajín na základe Akčného programu medzinárodnej konferencie OSN o populácii a vývoji, ktorý bol prijatý v Káhire v roku 1994. Je to dôležitý argumentačný nástroj pri demonštrácii toho, že ak mladí ľudia dostanú adekvátne informácie, nepovzbudzuje ich to k sexuálnej aktivite a ak sa budú venovať sexuálnym aktivitám, bude to bezpečnejší sex.

<http://mirror.ippf.org/cairo/issues/9906/nordic.htm>

Otázky rodiny a rovnosť pohlaví si vyžadujú viac pozornosti

Mladí ľudia zastávajú názor, že v problematike rovnosti pohlaví sa v posledných dekádach dosiahol iba veľmi malý pokrok. Pociťuje sa potreba spravodlivejších vzťahov medzi mužmi a ženami v spoločnosti a vyššej uvedomelosti o procese vytvárania schém a definovania rolí špecificky podľa pohlavia. Mladí ľudia sú presvedčení, že je potrebné opätovne zväziť tradičné chápanie rolí oboch pohlaví, najmä v oblastiach s vysokou nezamestnanosťou a nedostatočnými službami pre verejnosť (materské školy, jasle).

Zosúladenie rodinných a pracovných povinností sa považuje za jednu z najdôležitejších úloh v budúcnosti, napr. ustanovenie rodičovskej dovolenky a zlepšenie situácie v zariadeniach, starajúcich sa o deti. V tomto kontexte sa musí venovať pozornosť špecifickým potrebám dievčat a mladých žien, najmä s ohľadom na ich zdravie a bezpečnosť. Ešte stále sa frekventovane vyskytuje násilie voči ženám a niečo sa s tým musí urobiť. V určitých stresových situáciách sú mladé ženy vystavené vyššiemu riziku vzniku špecifických chorôb ako je bulímia a anorexia, ako chlapci alebo mladí muži. Mnohí mladí ľudia volajú po výraznejšej materiálnej a morálnej podpore od rodín, vrátane podpory pre nezosobášené dvojice s deťmi.

* Mobilizácia mladých žien za rovnoprávnosť v Európe

V septembri 1999 Európska ženská záujmová skupina (European Women's Lobby, pozn. prekl.) zahájila projekt nazvaný „Mobilizácia mladých žien za rovnoprávnosť v Európe“. Jeho cieľom je podpora integrácie záujmov mladých žien pri tvorbe európskej a národnej politiky väčším zapájaním mladých žien do organizovaných akcií a rozhodovacieho procesu.

<http://www.womenlobby.org>

Vyjadrenie svojej vlastnej kultúry

Mladí ľudia zdôrazňujú, akú významnú úlohu majú všetky formy kultúrnej aktivity pre ich duševnú pohodu a osobný vývoj. Navrhujú vykonať zmeny v študijných osnovách, neformálnom vzdelávaní a kultúrnej politike štátnych orgánov. Považujú kultúrne vzdelávanie mládeže za silný nástroj rozvoja určitého druhu sociálnych schopností, ktoré sú potrebné pre ďalší vývoj vedomostne vyspelej spoločnosti.

Mladí ľudia sú však proti informačnému preťaženiu a komercializácii, ktoré vidia ako hrozbu pre svoju kultúru. Vnímajú sami seba ako cieľ komerčných síl, ktoré sa snažia ovplyvniť ich správanie sa ako konzumentov. Môže to vyústiť do situácií, keď budú mladí ľudia podnecovaní k zarábaniu peňazí už vo veľmi mladom veku, aby udržali krok s modelmi, ktoré pre nich vyfabrikoval trh.

V čase, keď sa zmazáva rozdiel medzi kultúrami mladých a dospelých, vyvinuli sa nové, dynamické a niekedy heterogénne kultúry. Predpokladá sa, že nové kultúrne zvyky budú menej viazané na vek, ako je tomu doteraz. Dôležitou úlohou však naďalej zostáva umožniť mladým ľuďom, aby si vytvárali svoju vlastnú kultúru.

* Klub 15-29
umelecké aktivity pre mladých zdravotne postihnutých ľudí

„Klub 15-29“ v Grécku je zameraný na chlapcov a dievčatá, ktorí sa neangažujú v žiadnych organizáciách. Tento „Klub“ zastrešuje všetky rekreačné programy pre mladých ľudí. Jedným z cieľov je zapojiť i mladých ľudí zo vzdialených oblastí, či zdravotne postihnutých ľudí, so zameraním na elimináciu kultúrnych a vzdelanostných rozdielov a realizáciu projektov, ktoré zapoja nepočujúcich i nevidiacich ľudí do umeleckých aktivít, ako je napr. divadlo.

<http://www.neagenia.gr/>

Mladí ľudia sa chcú cítiť bezpečnejšie
a chcú vedieť viac o životnom prostredí

Mladí ľudia považujú bezpečnosť v centrách miest a prevenciu nehôd na cestách za veľmi dôležité otázky spolu so špecifickým problémom bezpečnostných rizík v práci. Javí sa tu preto potreba vyšších štandardov a zlepšenia regulačných stratégií.

Otázky životného prostredia sú predmetom zvýšeného záujmu zo strany mladých ľudí a majú veľký vplyv na ich životné podmienky a duševnú pohodu. Mnoho mladých ľudí si uvedomuje dôležitosť zdravého životného prostredia a chceli by o tom vedieť viac, tak ako i o tom, čo udržateľný vývoj znamená v praxi. Toto je v súlade s cieľmi šiesteho akčného programu pre životné prostredie⁽⁴⁵⁾, ktorého cieľom je podpora osvedčenia o otázkach životného prostredia a hľadanie ciest zvýšenia povedomia o tejto problematike. Týka sa to napr. zapracovania environmentálnej problematiky do školských študijných osnov a rozvoja vzdelávacích programov, ktoré by mali viesť ľudí k osvojeniu si ekologickejšieho životného štýlu.

⁽⁴⁵⁾
COM(2001) 31 final,
24.1.2001

4.2 Návrhy vychádzajúce z konzultácií

Na národnej, regionálnej a miestnej úrovni

● *Materiálne podmienky dobrej duševnej pohody:*

- väčšie úsilie o zlepšenie situácie v bývaní;
- adekvátne sociálno-kultúrna infraštruktúra pre všetkých mladých ľudí, vrátane tých, ktorí žijú v prostredí s nízkymi príjmami a vo vidieckych oblastiach.

● *V oblasti zdravia a drogovej politiky:*

- nediskriminačný prístup k zdravotníckym službám;
- všeobecne prospešné zlepšenie v oblasti zariadení poskytujúcich zdravotnú starostlivosť;
- podpora vzdelávania v oblasti zdravia (vrátane spotrebiteľskej problematiky);
- výraznejšia podpora pre informačné a preventívne programy;
- zlepšenie komunikácie a budovanie povedomia v médiách;

- poskytovanie informácií a poradenstva prostredníctvom mladých ľudí;

- poskytovanie informácií rodičmi;

zlepšenie liečby drogovej závislosti, najmä v špecializovaných centrách;

- väčšia podpora zdravotníckeho výskumu a štatistických informácií.

● *Ostatné problémy (mentálne zdravie, sexualita, rodina, otázky spojené s rovnosťou pohlaví, osobná bezpečnosť):*

- lepšie nemocenské poistenie v oblasti psychologických a psychosomatických ochorení;

- zlepšenie poradenstva v mladšom veku a vytvorenie špeciálnych zariadení poskytujúcich starostlivosť pre mentálne chorých;

- lepšie reintegračné programy pre mladých ľudí trpiacich na mentálne ochorenia;

- lepší prístup k informáciám a poradenstvu v oblasti sexuality;

- väčšia podpora antikoncepcie a programov pre plánovanie rodiny;

- zdokonalenie a rozšírenie zariadení pre liečbu obetí sexuálneho zneužívania a násillia;

- väčšia materiálna a organizačná podpora rodín, najmä čo sa týka dostupných zariadení poskytujúcich starostlivosť pre deti;
  - rovnaký a voľný prístup k sexuálnym a rodičovským zdravotníckym službám pre všetky ženy;
  - prísnejšie kritériá a presadenie bezpečnosti na pracoviskách;
- špeciálne cvičné zariadenia pre mladých vodičov;
- atraktívne služby v oblasti osobnej dopravy, a to i v menej frekventovanej dobe;
  - zvyšovanie povedomia o environmentálnej problematike a podpora vzdelávania v tejto oblasti vo formálnej i neformálnej forme vzdelávania.

Na európskej úrovni

Od Európskej únie sa očakáva, že sústreďí svoju pozornosť hlavne na ustanovenie určitých štandardov a na realizáciu stratégií a programov, ktoré sú čo najbližšie potrebám mladých ľudí.

● *Za predpokladu, že Európska únia je schopná zaviesť určité štandardy, navrhujú sa štyri skupiny štandardov:*

- štandardy pre adekvátne sociálne poistenie pre všetkých mladých ľudí bez diskriminácie a založené na princípe medzigeneračnej spravodlivosti;
- štandardy zdravotnej starostlivosti pre mladých ľudí bez diskriminácie, so zdôraznením úlohy prevencie a dostatočne flexibilné na to, aby plne brali do úvahy špeciálne potreby určitých skupín mladých ľudí;
- štandardy pre európsku politiku v oblasti zneužívania chemických substancií, ktoré berú do úvahy súčasnú realitu, pokrývajú celý rozsah legálnych a ilegálnych substancií a ktoré pristupujú k drogovej závislosti ako ku chorobe, nie ako ku zločinu;
- európske štandardy pre zariadenia poskytujúce starostlivosť pre deti a štandardy pre rodičovskú dovolenku ako prostriedky podpory politiky rovnosti pohlaví a podpory rodiny.

● *Od Európskej únie sa očakáva, že bude viac zohľadňovať záujmy mladých ľudí pri tvorbe a uplatňovaní európskej politiky a akčných programov:*

- Požaduje sa viac európskych iniciatív v oblasti informovanosti mládeže, najmä čo sa týka pomoci mladým ľuďom stať sa samostatnými občanmi.
- Cieľom európskej politiky by mala byť ochrana existujúcej plurality kultúr a životných štýlov v Európe.
- Zlepšenie prístupu invalidných a postihnutých mladých ľudí ku programom Leonardo, Socrates a Mládež, väčšia podpora kultúrnym produktom, ktoré sú prístupné zrakovo a sluchovo postihnutým ľuďom.
- V EÚ sú potrebné údaje o chorobách, špecifikované podľa pohlavia.

5. EURÓPA ZALOŽENÁ NA HODNOTÁCH

5.1 Analýza výsledkov

Pre 15-25 ročnú mládež má Európa veľa tváří, vrátane Babylonskej veže, byrokracie, strojov na peniaze, ale je to tiež miesto pre stretnutia a výmeny názorov, je to i zástanca demokratických hodnôt.

Európa vo svete

Mladí ľudia tak individuálne ako i kolektívne zamietajú predstavy o Európe iba ako o veľkej ekonomickej oblasti voľného obchodu, súťažiacej so Severnou Amerikou či Juhovýchodnou Áziou. Cieľom projektu Spoločenstva nie je vytvoriť pevnosť nazývanú „Európa“, ktorá by stála na pozíciách a správaní sa v minulosti: dominantnosť Európy nad ostatnými kontinentami v určitých dobách v minulosti nesmie byť použitá na ospravedlnenie pre pokračovanie v tejto ceste. Európa musí naopak dokázať, že je otvorená voči zvyšku sveta a zaujať postavenie kultúrnej križovatky, oblasti tolerancie a vzájomnej výmeny.

Je tiež evidentné, že pre mladých ľudí Európa znamená viac, než Európska únia. Podporujú rozširovanie, i keď sú si plne vedomí, že prijatie kandidátskych krajín, prechod týchto bývalých komunistických režimov k demokracii a zmena plánovaného hospodárenia na trhovú ekonomiku dostane v niektorých prípadoch mladých ľudí v týchto krajinách do veľmi ťažkej situácie.

Európa ako ochranca hodnôt

Mladí ľudia a mládežnícke organizácie sú stále oddaní európskym ideálom, založeným na mieri, prosperite a demokracii. Všetkým je zrejmé, že jednoznačné potvrdenie práv a slobôd je dnes oveľa prioritnejšie ako upevnenie európskeho hospodárstva. Mládež a jej asociácie nie sú ľahostajné ani k myšlienke jednoty v rozdielnosti.

Pri všetkých diskusiách sa vynárala otázka boja proti diskriminácii. Jednomyselný bol príklon k hodnotám ako solidarita, rovnosť a multikultúrnosť. Sú stredobodom európskej integrácie, ale i spolupráce so zvyškom sveta. Všetci účastníci si teda želali, aby sa vytvorila spoločná európska politika na ochranu univerzálnych ľudských práv.

Mladí ľudia požadujú, aby sa anti-diskriminačná klauzula v Amsterdamskej zmluve (článok 13) aplikovala veľmi zásadovo. To oprávňuje európske inštitúcie prijať opatrenia pre boj proti diskriminácii, založenej na pohlaví, rasovom alebo etnickom pôvode, náboženstve alebo viere, zdravotnej nespôsobilosti, veku, či sexuálnej orientácii. Tento článok bol prvý raz formalizovaný v akčnom pláne proti diskriminácii, ktorého hlavným cieľom je mobilizovať ľudí k zmene zvyklostí a prístupov. V tomto snažení sa musí pokračovať.

* Vytvorenie fondu solidarity v Portugalsku
„Mládežnícke karty“ pre Timor

mládežnícke karty: štandardné karty stoja 6 EUR a „MegaCarão Jovem“ stoja 12 EUR. Od 1. júna 1999 sa na každú štandardnú zakúpenú kartu poskytuje dotácia 0,5 EUR u projektov realizovaných vo Východnom Timore a dotácia 1 EUR na každú „Mega“ kartu.

Mladí ľudia sa tiež obávajú určitých dôsledkov globalizácie, ktorých výsledkom by mohol byť vznik alebo nárast nerovnosti medzi populáciami a regiónmi na celom svete. V maximálnej miere ich znepokojuje problém nedovoleného obchodovania s ľuďmi, ktorý je medzinárodným dôsledkom chudoby.

Prístup k problematike rasizmu a xenofóbie

V tejto oblasti existujú dva prístupy: prevencia a rezolútny postoj (nulová tolerancia) vo vzťahu k extrémistickému správaniu.

Vo všeobecnosti sú mladí ľudia otvorení voči ostatným, citliví voči problémom s rasizmom a pripravení zohrať svoju úlohu. Cítia sa však tiež ľahko zraniteľní voči akejkoľvek vnímanej manipulácii.

Politické rozhodnutia a opatrenia musia preto zohľadňovať nasledovné princípy:

- Vzdelanie, zamestnanosť a sociálna integrácia sú nevyhnutnými podmienkami ochrany proti rasizmu a xenofóbie.
- Participácia mladých ľudí, najmä menších, základné projekty, neformálna výučba a vzdelávanie sú tými najlepšími prostriedkami.

* Všetci rozdielni/všetci rovnoprávni

Kampaň proti rasizmu a intolerancii, zorganizovaná Radou Európy v roku 1996. Táto kampaň poskytla výborné zdroje a motiváciu pre vzdelávanie vrstovníkmi v problematike rasovej separácie. I napriek jej krátkemu trvaniu výsledkom kampane sú cenné vzdelávacie materiály, ktoré sa stále používajú v mládežníckych organizáciách v Európe.

<http://www.ecri.coe.int/>

* Európska organizácia pre vzdelávanie mladých školiteľov
(The European Peer Training Organisation, pozn. prekl.)

Toto je európska sieť mladých školiteľov na potlačanie rasizmu a xenofóbie. Jej cieľom je vybaviť mladých ľudí, hlavne lídrov mládežníckych hnutí vzdelávacími nástrojmi, ktoré im umožnia viesť semináre s ohľadom na multikultúrne odlišnosti. Táto sieť existuje v 10 európskych krajinách.

<http://www.ceji.org/epto>

- Informácie, poskytované hlavne mladými ľuďmi, sú tou najlepšou cestou na budovanie povedomia ľudí, najmä v tejto oblasti.
- Podpora budovania záujmových skupín na všetkých úrovniach a rozvoj nových komunikačných kanálov medzi nimi je vhodným nástrojom pre ďalšie aktivity.

Európa, na ktorej mladí ľudia chcú participovať

Mladí ľudia a ich predstavitelia si žiadajú takú Európu, ktorá berie do úvahy ich záujmy, Európu, v ktorej nebude nikto nálepkovaný alebo z nej vylučovaný. Uvažujú o Európe ako o oblasti bez hraníc, kde možno bez problémov študovať, cestovať, pracovať a žiť. Napokon chcú, aby bola ideálnym miestom pre zákony, chrániace životné prostredie, zachovávajúce dedičstvo, bojujúce proti všetkým formám extrémizmu, posilňujúce sociálne práva, rovnaké možnosti pre všetkých atď.

Európa si vyžaduje ešte veľa práce za pochodu, pozostávajúcej z dôležitého politického pokroku ako i z rôznych malých krokov vo forme konkrétnych činov priamo v teréne. Niektorí mladí ľudia odsudzovali jej nedostatky, poukazujúc na nepochopenie a zložitost', iní vyjadrovali nádej. Všetci z nich sa však chceli zapojiť do európskej integrácie verejným vyjadrovaním svojich názorov na problematiku, ktorá ich zaujíma alebo sa ich i priamo dotýka, nielen ako mladých ľudí, ale i ako občanov. Avšak len si ich vypočuť by nestačilo.

* Infomobil

Praktické informácie o európskych krajinách

Infomobil je webová služba, ktorú poskytuje mládežnícka informačná sieť Eryica. Pokrýva oblasti ako štúdium, zamestnanosť, školenia, ubytovanie, kultúra a šport, odychový čas, zdravie, informačné služby pre mládež, sociálne služby, dopravu atď., a to vo viac ako v 20 krajinách.

<http://www.eryica.org/infomobil/>

- * Uviest' do praxe predstavy o spoločnej Európe realizáciou „Euroregiónu Mása-Rýn“ a siete EFI - Euroregionálnej asociácie pre voľný čas a informácie pre mladých ľudí.

Euroregión Mása-Rýn je multilinguálny a multikultúrny región, pozostávajúci z troch krajín - Belgicka, Nemecka a Holandska, ktorý spája mestá Liège, Maastricht a Aachen. Jeho mottom je, že do konštituovania Európy musia byť zapojení všetci. Znamená to, že mladým ľuďom treba dať príležitosť, aby vo svojom voľnom čase, spolu s ostatnými ľuďmi na druhej strane hraníc, spoznali ľudí zo susediacich oblastí. EFI organizuje semináre a iné diskusné aktivity pre deti, ale i pracovné dielne a iné tvorivé aktivity, aby povzbudili k aktívnej účasti mladých ľudí.

Asociácie, ktoré na základe predmetu svojej činnosti sú vyzvané na nadviazanie kontaktov s inštitúciami Spoločenstva často viac kritizujú spleť existujúcich štruktúr. Vzhľadom na potrebu väčšej globálnej technickej pomoci, rozširujúcej sa mládežníckej politike, vyzvalo Európske fórum mládeže na vytvorenie špecializovanej agentúry.

Tento odstup medzi mladými generáciami a Európou je taký, že výskumníci opakovane varovali pred určitými rozšírenými myšlienkami, že dnešní mladí ľudia budú „prví skutoční Európania“. Mnohí mladí ľudia ostávajú pevne zakorenení v ich lokálnom prostredí a národom postojí. Cesta k posilneniu európskeho povedomia a občianstva je dlhá a vyžaduje si veľkú dávku trpezlivosti.

Majúc na pamäti, že narastajú rozhodnutia prijímané na európskej úrovni, mladí ľudia sa chcú v tejto Európe angažovať. Chcú novú európsku mládežnícku iniciatívu a väčšiu koordináciu mládežníckej politiky na národnej úrovni. Chcú, aby ich brali do úvahy pri tvorbe politiky, ktorá má na nich dopad a chcú si byť istí, že nebudú systematicky považovaní za problém, ale za faktor, prispievajúci k riešeniu problémov, ktoré má táto politika vyriešiť.

Mobilita - hlavný prínos európskej integrácie

Vynárajú sa dva aspekty:

- Prvý, ktorý je pozitívny a povzbudivý je, že mobilita rastie stále vo väčšom rozsahu. Prínos, ktorý prináša, je dnes už zrejmý. Či už sa vzťahuje na pohyb medzi krajinami, v rámci mesta alebo medzi vidieckymi oblasťami, či sa týka miliónov európskych študentov alebo mladých ľudí absolvujúcich školiace kurzy, či sa to týka postihnutých mladých ľudí alebo pochádzajúcich z menšinových skupín alebo znevýhodňujúceho prostredia, mobilita otvára prístup do sveta a obohacuje naše skúsenosti.

- Druhý aspekt je menej pozitívny. Stále zostáva veľa prekážok spôsobených nedostatkom informácií na všetkých úrovniach, psychologické bariéry (stereotypy), určité praktiky (víza), nedostatok rovnocennosti v kvalifikácii a uznávaní skúseností a nedostatočné jazykové znalosti. Mobilita preto zostáva vyhradená pre minoritnú časť mladých ľudí.

Musí dôjsť k prechodu z výnimky na pravidlo: mobilita sa musí stať integrálnou súčasťou štúdia už od veľmi mladého veku. Programy musia byť preto prístupné všetkým mladým ľuďom bez ohľadu na ich sociálno-ekonomický alebo geografický pôvod.

Aby sa dosiahol tento cieľ, bude potrebný nový spôsob financovania, partneri musia byť viac zapojení a musia sa stanoviť kvalitatívne kritériá. Programy Spoločenstva umožnili získavanie skúseností a i keď začali túto cestu, nebudú však sami schopné v tom pokračovať a naplňovať ich úlohu podpory mobility, keďže nemajú dostatok zdrojov. Veľmi dôležitá je i koordinácia rozhodovacieho procesu na rôznych úrovniach.

Dobrovoľnícka služba - odozva na potreby mladých ľudí

Mladí ľudia sa pozerajú na dobrovoľnícku službu, t.j. na každý druh neplatennej práce ako na prostriedok pre získanie zručností a skúseností, ktoré budú potom môcť rozvíjať v profesionálnom živote. Avšak, z ich pohľadu, dobrovoľnícka služba nie je náhradou za platené zamestnanie.

Takisto odzrkadľuje zmeny v spoločnosti. Dobrovoľnícka služba poskytuje mladým ľuďom vhodné prostredie pre socializáciu, spoločnosť však má takisto úžitok z týchto netrhových aktivít, po ktorých narastá v poslednej dobe požiadavka. Často sa zmieňuje vytýčený cieľ - 30%-ná účasť na dobrovoľníckych aktivitách. V niektorých krajinách sa tieto nové formy participácie stali populárnymi ako výsledok ukončenia povinnej vojenskej služby.

Napokon, dobrovoľnícka služba je zároveň forma sociálnej participácie ako i vzdelávacia skúsenosť. Je fak-

* Dobrovoľnícky sociálny alebo ekologický rok

V Nemecku umožňuje federálny zákon, ktorý sa týka Dobrovoľníckeho sociálneho roka (Freiwilliges Soziale Jahr-FSJ, pozn. prekl.) mladým ľuďom, aby sa zúčastnili na projektoch sociálneho zabezpečenia, starostlivosti alebo vzdelávacích projektoch, a to po dobu 6-12 mesiacov. V roku 1993 bol tento zákon doplnený a zahŕňa i Dobrovoľnícky ekologický rok (Freiwilliges Ökologisches Jahr-FOJ, pozn. prekl.). Zákon zabezpečuje, že mladí dobrovoľníci naďalej poberajú sociálne dávky ako sú rodinné prídavky a majú i iné výhody, ako napr. bonusové body pre prijatie na univerzitu. Sociálne poistenie za nich hradí hostiteľská organizácia. Zákon kladie zvláštny dôraz na vzdelávaciu hodnotu roka a stanovuje minimálne štandardy podpory pre dobrovoľníkov.

<http://www.ijgd.de>

torom sociálnej integrácie a veľmi hmatateľným spôsobom, ako čeliť predsudkom. Je preto príkladnou odozvou na želania, vyjadrené počas konzultačného procesu pri tvorbe tejto Bielej knihy.

Dobrovoľnícku službu možno vykonávať na lokálnej, národnej alebo európskej úrovni. Na európskej úrovni to zohráva dôležitú úlohu pri vytváraní európskej identity a mohlo by byť efektívnym nástrojom spájania ľudí pri pripájaní nových členských štátov.

Všetka práca, vykonaná v tejto oblasti v rámci Rady Európy (46) ako časť systémov národných civilných služieb, v Rade ministrov EÚ (táto téma je práve teraz predmetom diskusie), v rámci programu EÚ Mládež alebo v OSN (47), je zameraná na rozvoj dobrovoľníckych služieb.

(46)
Cf. European resolution on young volunteers, rezolúcia, ktorá je súčasťou mládežníckej politiky.

(47)
Cf. 2001 - International year of volunteers.

5.2 Návrhy, vyplývajúce z konzultácií

Vzťahy so zvyškom sveta

Na európskej úrovni

Z konzultácií, hlavne s mladými ľuďmi, vyplynuli nasledovné návrhy:

- zabezpečiť, aby ľudia kdekoľvek dostali rovnaké príležitosti na dosiahnutie blahobytu a rozvoj,
- znížiť dlhy tretieho sveta (za podmienky, že sa budú dodržiavať ľudské práva a demokratické hodnoty),
- súhlasiť s požiadavkou OSN, aby 0,6% hrubého domáceho produktu bolo použité na štátnu pomoc na podporu rozvoja chudobných krajín,
- prijať opatrenia na poskytnutie efektívnej pomoci južným krajinám,
- podporovať mládežnícku politiku v rozvojových krajinách a zabudovať prvok „mládeže“ do kooperačných programov,
- ustanoviť inštitút na zabránenie konfliktu v Európe a najbližšom okolí,
- zaviesť programy na zabránenie konfliktov v Európe a zvyšku sveta, brať do úvahy dôležitosť kontaktov a výmen medzi mladými ľuďmi ako príspevok k mieru. Mládežnícka politika vo všeobecnosti a najmä výmenné programy majú reálny dopad na medzinárodnom poli.

Migrácia

Na európskej úrovni

- Zaviesť programy na pomoc krajinám, z ktorých emigrujú ľudia. Konkrétne mali by dostať ekonomickú pomoc a pracovné príležitosti na ich vlastnom území.
- Venovať zvláštnu pozornosť utečencom a žiadateľom o azyl po ich príchode do Európy a podporovať ciele inšiatívy.
- Zabezpečiť dostupnosť programov Spoločenstva mladým ľuďom z tretích krajín (výmena informácií a najmä odstránenie lingvistických a administratívnych bariér).

Ochrana základných hodnôt a rešpektovanie ľudských práv

Na národnej, regionálnej a miestnej úrovni

- Zmeniť národnú legislatívu a dať homosexuálom rovnaké práva ako heterosexuálnym párom, vrátane sobáša a adopcie.
- Školy by sa mali venovať spoločenskej problematike a trendom v chovaní sa ľudí. Mali by zaviesť kurzy sexuálnej výchovy, zaoberajúcimi sa všetkými druhmi praktík.
- Podporiť komplexný a povinný kurz o ľudských právach alebo „svetové vzdelávanie“.
- Vytvoriť špeciálne kurzy pre učiteľov, štátnych úradníkov a políciu.

Na európskej úrovni

- Zabudovať základné práva európskych občanov do zmlúv pri zahrnutí charty, podpísanej v Nice v decembri 2000, **obsahujúcej konvenciu o ľudských právach a pripojte k nim**. Mladí ľudia, ktorí sa zúčastnili konzultačného procesu, sú presvedčení, že Európska únia by mala podpísať i túto konvenciu. Tieto základné práva sa musia tiež aplikovať u migrantov a utečencov.

- Vytvoriť pozíciu európskeho ombudsmana, aby sa zaistilo dodržiavanie antidiskriminačných zákonov.

Boj proti rasizmu a xenofóbii

Na národnej, regionálnej a miestnej úrovni

- Dať v národných mládežníckych aktivitách prioritu týmto problémom.
- Podnecovať a podporovať prácu presahujúcu miestne teritórium, aby sa podporovala solidarita a pocit zodpovednosti. Obdobne musí byť oceňovaná a rozvíjaná i práca mládežníckych organizácií.
- Na základe deklarácie Mládežníckej rady z mája 2001 je potrebné plné porozumenie pre zákony, týkajúce sa publikovania a šírenia informácií rasistického charakteru či xenofóbie, napríklad prostredníctvom internetu.
- Podporovať spoločné podnikanie firiem a prezentovať úžitok z diverzifikovaného manažmentu.
- Výučbu a školiace aktivity zamerať na odmietanie rasizmu a xenofóbie: výučba cudzích jazykov pre menšiny a imigrantov, ale tiež vzdelávanie v ich materskom jazyku; dôraz na diverzitu pri výchove učiteľov; participácia na vzdelávacom systéme, hlavne pre migrantov a menšiny.

Na európskej úrovni

- Zaradiť túto tému ako pravidelný bod programu ministerských stretnutí.
- Zaradiť mládežnícke iniciatívy do akčného plánu na potlačenie diskriminácie, prijatého EÚ v roku 2001.
- Zaradiť rasizmus a xenofóbiu ako prioritné problémy do všetkých programov a aktivít Spoločenstva, ktoré sa týkajú mladých ľudí, vrátane sociálneho fondu.
- Využiť program Mládež na vytvorenie internetovej platformy na potlačanie rasizmu a xenofóbie.
- Zlepšiť spoluprácu s Európskym monitorovacím centrom pre rasizmus a xenofóbiu (Viedeň) a podporovať aktivity občianskych združení v tejto oblasti.
- Programy Spoločenstva by mali venovať zvláštnu pozornosť mladým ľuďom z etnických menšín a imigrantom druhej či tretej generácie.
- Otvoriť rozpravu o politickom rozpore medzi imigračnou politikou EÚ a ochotou zaoberať sa rasizmom.
- Zintenzívniť úsilie o rozvíjanie európskeho občianstva a európskej identity.
- Harmonizovať práva utečencov a imigrantov a zlepšiť ich postavenie v celej Európe.

Na všetkých úrovniach

- Vyzvať ľudí, kompetentných na prijímanie rozhodnutí na všetkých úrovniach, na zvýšenie úrovne základných projektov s ohľadom na užšie kontakty s mladými ľuďmi.
- Verejná správa a inštitúcie by mali odrážať diverzitu spoločnosti a menšiny by mali byť adekvátne zastúpené.
- Uľahčiť prístup k informáciám a komunikácii a podporovať iniciatívy a projekty, najmä na úrovni základných projektov, ale i vo firmách, vo svete práce a v kultúrnych a umeleckých iniciatívach.
- Podporovať budovanie sietí na všetkých úrovniach a organizovať konzultácie medzi všetkými zainteresovanými.

Európske inštitúcie a mládežnícka politika

Na európskej úrovni

- Posilniť existujúce stratégie a aktivity na úrovni Spoločenstva a pobádať členské štáty EÚ, aby podporovali mládežnícku politiku.
- Posilniť stratégie pre kooperáciu medzi členskými štátmi EÚ a európskymi inštitúciami a publikovať dosiahnuté úspechy v prospech mladých ľudí.

- Zostaviť prehľad rôznych stratégií, ktoré majú vplyv na mladých ľudí.

- Konzultovať s mladými ľuďmi všetky nové iniciatívy, ktoré by mohli mať na nich priamy alebo nepriamy vplyv, využiť pritom napríklad internetové portály, ktoré boli na tento účel vyvinuté na európskej úrovni.

- Popri aktivitách Komisie musí aj Rada ministrov pre mládež zintenzívniť svoju prácu a pracovná skupina pre mládež, pôsobiaca v rámci Rady, musí naďalej zohrávať svoju úlohu pri návrhoch rozhodnutí. Inštitúcie musia teda vytvárať pre mladšie generácie priaznivé podmienky.

- Vyvinúť monitorovacie nástroje za úzkej spolupráce EÚ s Radou Európy a začať s Radou Európy pravidelný dialóg, ktorého cieľom by boli spoločné aktivity.

Mobilita

Na národnej, regionálnej a miestnej úrovni

- Implementovať akčný plán ⁽⁴⁸⁾ a odporúčanie zaoberajúce sa mobilitou ⁽⁴⁹⁾, a tým zaistiť, aby sa nikdy nevytvárali prekážky pre mobilitu mladých ľudí, a že ľudia, ktorí sa zúčastnia na programoch mobility, budú mať rovnaké výhody ako domáci, t.j. zľavy pri verejnej doprave, pomoc pri ubytovaní, dostupnosť zdravotnej starostlivosti, atď.

- Rozšíriť bilaterálne výmenné programy, ktoré sú jadrom politiky spolupráce v tejto oblasti. Takéto bilaterálne výmeny dopĺňajú multilaterálne výmeny, ktoré sa uskutočňujú v rámci programu Mládež.

- Keďže mobilita na lokálnej úrovni je často odrazovým mostíkom pre medzinárodnú mobilitu, je žiaduce budovať komunikáciu medzi rôznymi zainteresovanými ľuďmi na lokálnych úrovniach, a to:

- zvyšovať mobilitu medzi vidieckymi a mestskými oblasťami;
- ustanovovať „partnerstvá pre podporu mobility“, v ktorej by boli zahrnuté miestne úrady, sociálni partneri a veľké množstvo rôznych podnikov a nevládných organizácií.

- Podporovať školenia (hlavne výučbu cudzích jazykov) pre ľudí z univerzít, asociácií a administratív, ktorí sú zodpovední za organizovanie výmen. Pokrok v mobilite v priebehu nadchádzajúcich rokov závisí od podpory, ktorej sa im dostane a od výmeny získaných skúseností. Taktiež sa musí zlepšiť mobilita učiteľov. Napríklad by mali všetci učitelia cudzích jazykov mať príležitosť zapojiť sa do roku 2006 do programov mobility.

- Zlepšiť kvalitu projektov mobility a podniknúť všetky možné kroky na to, aby si mladí ľudia zapojení v programoch mobility zachovali svoju nezávislosť (kvalita informácií, riadenie, lingvistická a kultúrna príprava, finančná podpora).

(48)
Rezolúcia Rady a zástupcov vlád členských štátov EÚ, stretnutie v rámci Rady zo 14. decembra 2000, ktoré sa zaoberalo akčným plánom pre mobilitu - 2000/C371/03, v OJ C 371, 23.12.2000, s.4.

(49)
Odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady z 10. júla 2001 o mobilite v rámci Spoločenstva pre študentov, osoby, absolvujúce školenia, mladých dobrovoľníkov, učiteľov a školiteľov, v OJ L 215/30, 9.8.2001.

- Zabudovať európsku dimenziu interakcie kultúr do výučby a školení mladých ľudí tak v školách, ako i v neformálnej výučbe. To uľahčí fyzickú mobilitu.
- Napokon brať do úvahy potreby mladých ľudí pri tvorbe dopravnej politiky.

Na európskej úrovni

- Zaviesť monitorovací mechanizmus, ktorý je rozpracovaný v akčnom pláne a odporúčaní v mobilite.
- Rozšíriť počty mladých ľudí, ktorí sa zúčastnia na programoch. Najmä však:
  - poskytnúť prioritu mladým ľuďom, pre ktorých je mobilita zo sociálnych dôvodov problematická;
  - povzbudzovať k mobilite mladých ľudí, ktorí absolvujú odborné školenia, ako i mládežníckych pracovníkov;
  - zvyšovať u mladých ľudí povedomie o možnostiach mobility tak skoro, ako je to možné;
  - poskytovať viac finančnej podpory.
- Iniciovat' komplexnú diskusiu o mobilite pre zdravotne postihnutých mladých ľudí.
- Zaviesť maximálne praktické opatrenia na pomoc mladým ľuďom pred odchodom a po príchode domov.
  - Zjednodušiť administratívne procedúry, napríklad vízové žiadosti pre mladých ľudí z tretích krajín. Na európskej úrovni sú často problémy s pasmi pre pohyb osôb, čo je prekážkou mobility.
  - Zaviesť všeobecné používanie „kariet pre mládež“ a tým zabezpečiť, aby sa pre mladých ľudí na celom území Európy zjednodušili rôzne procedúry, zlepšil prístup k rôznym službám a informovanosť o týchto službách.
  - Klásť väčší dôraz na jazykovú prípravu.
  - Zabezpečiť, aby informácie o mobilite boli viac cielené, adaptované na potreby mladých ľudí, ľahko pochopteľné, prístupné a aby mohli byť úspešne využité v spojitosti s iniciatívami, ktoré v tejto oblasti práve prebiehajú.
  - Oficiálne uznávať formálne ako i neformálne skúsenosti, získané týmto spôsobom.

Dobrovoľnícka služba

Na národnej, regionálnej a miestnej úrovni

- V nasledujúcich 10 rokoch dosiahnuť podstatný nárast dobrovoľníckej práce u mladých ľudí na všetkých úrovniach (miestnej, regionálnej, národnej i európskej).
- V každom členskom štáte EÚ zriadiť dobrovoľnícke služby v tej či inej oblasti, vytvoriť vhodné štruktúry, zvýšiť počet centier a poskytnúť finančné krytie. Hlavnú úlohu by tu mali zohrať samosprávy, regióny, asociácie a mládežnícke organizácie. Sami mladí ľudia by mali byť schopní podeliť sa o svoje skúsenosti a pomôcť nadefinovať a implementovať dobrovoľnícku službu.
- Zostaviť na národnej úrovni súbor podmienok pre mladých dobrovoľníkov, podľa možnosti zasadených do širšieho rámca. Tieto budú stanovovať práva a povinnosti dobrovoľných pracovníkov, urýchľovať vývoj dobrovoľnej práce a garantovať sociálnu ochranu pre týchto mladých ľudí.
- Bez odkladov realizovať odporúčania a akčný plán pre mobilitu (pozri nižšie).
- Zvyšovať informovanosť zamestnancov o kvalitatívnych požiadavkách, ktoré sú vyžadované od dobrovoľných pracovníkov (iniciatíva, sebavedomie, tímová práca, schopnosti, atď.).

- Zapojiť mladých ľudí do propagácie a rozvoja dobrovoľníckej práce.

Na európskej úrovni

- Monitorovať organizačnú štruktúru miestnych, regionálnych a európskych dobrovoľníckych služieb z kvalitatívneho i kvantitatívneho hľadiska. Stanoviť súbor parametrov za účelom porovnania, výmeny skúseností a identifikácie budúcich trendov.
- Na svete existuje množstvo organizácií, poskytujúcich dobrovoľnícke služby, tak verejných, ako i súkromných. Tieto aktivity sú vo všeobecnosti ťažko prístupné pre mladých ľudí. Európska komisia by si mala dať za úlohu rokovať s týmito organizáciami, aby boli viac otvorené mladým ľuďom.
- Urobiť európsku dobrovoľnícku službu viac prístupnú mladým ľuďom v zložitých situáciách a telesne postihnutým mladým ľuďom.
- Uznávať dobrovoľnícku službu a posilniť jej postavenie ako neformálnej vzdelávacej skúsenosti.

6. PRÍSPEVKY K BIELEJ KNIHE

a)

Na webovskej stránke **Európskej komisie**

<http://europa.eu.int/comm/education/youth/ywp/index.html>

možno nájsť nasledovné dokumenty:

● *Biela kniha o mládežníckej politike v Európe, Národná konferencia mládeže, máj-júl 2000,*

- Sumárna správa, druhá verzia (DE, FR);
- prehľad, 27.9.2000;
- národné správy a webové stránky národných konferencií

● *Zhromaždenie európskej mládeže v Paríži 5.-7. októbra 2000. Odporúčania 450 mládežníckych delegátov (EN,DE).*

● *Správa z rokovania o mládežníckej politike, usporiadanom Hospodárskym a sociálnym výborom v Bruseli 20. februára 2001 v Bruseli.*

● *Stretnutie o podmienkach pre mladých ľudí v Európe. Správa z konferencie zo 16.-17. marca 2001, Folkets Hus v Umea, Švédsko.*

● *Biela kniha Európskej komisie o procese konzultácií s mládežou. Správa o základných prvkoch prieskumných konzultácií, prezentovaná v Umea, 16.-17. marca 2001.*

● *Politické prehlásenie nemeckých federálnych úradov.*

● *Eurobarometer 55.1 o mladých ľuďoch v Európe*

b)

Na webovskej stránke **Európskeho parlamentu**

<http://www.europarl.eu.int/>

možno nájsť nasledovné dokumenty:

● *Európsky parlament, generálny direktoriát pre výskum. Súhrnná správa z verejnej konferencie o mládeži, 24.apríl 2001 Brusel, IV/WIP/2001/04/0094.*

c) Na webovskej stránke **Hospodárskeho a sociálneho výboru**

http://www.ces.eu.int/pages/avis/11_00/en/CES1418-2000_AC_en.doc
možno nájsť nasledovné dokumenty:

● *Stanovisko Hospodárskeho a sociálneho výboru k Bielej knihe o mládežníckej politike (vlastná iniciatíva), prijatej 29. novembra 2000, CES 1418/2000 (ES, DA, DE, EL, FR, IT, NL, FI, SV).*

d) Na webovskej stránke **Európskeho fóra mládeže**

<http://www.youthforum.org/start/whitepaper/whitepaper.htm>
možno nájsť nasledovné dokumenty:

● *Príspevok občianskych združení ku konzultáciám Európskej komisie k jej Bielej knihe o mládežníckej politike, 3. Vydanie, Konferencia európskeho Hospodárskeho a sociálneho výboru v Bruseli 6.-7. apríl 2001 (FR).*

● *Stratégia a základné ciele pre mládežnícku politiku v Európskej únii. Druhý príspevok Európskeho fóra mládeže k Bielej knihe Európskej komisie o mládežníckej politike, prijatý Radou členov, Brusel, 6.-7. apríl 2001 (FR).*

PRÍLOHA 2

PREHĽAD EURÓPSKÝCH AKTIVÍT ZAMERANÝCH NA MLÁDEŽ

1. PROGRAM MLÁDEŽ

V roku 1988 uviedla Európska únia do života program Mládež pre Európu, ktorý podporoval výmeny medzi mladými ľuďmi z rôznych krajín⁽⁵⁰⁾. V priebehu obdobia 1989-91 využilo tieto programy asi 80 000 mladých ľudí vo veku 15 až 25 rokov. V júli 1991 bol na základe článku 149 Zmluvy, upevňujúcej európske spoločenstvá, prijatý program Mládež pre Európu II⁽⁵¹⁾ a v marci 1995 bola otvorená tretia fáza tohto programu. Ukončil sa v roku 1999⁽⁵²⁾.

V roku 1996 Európska komisia prekročila rámec výmen a navrhla Akčný program Spoločenstva pre európsku dobrovoľnícku službu mladých ľudí⁽⁵³⁾. V roku 1998 sa tento Akčný program v plnej miere realizoval v praxi. Umožnil mladým ľuďom zúčastniť sa ako dobrovoľníkom na sociálnych, kultúrnych a environmentálnych aktivitách v prospech miestnych komunít⁽⁵⁴⁾.

Vo všeobecnosti možno povedať, že program Mládež pre Európu a Európska dobrovoľnícka služba stimulovali rozvoj európskych, národných a miestnych projektov, pričom sa zapojili i mladí ľudia, najmä tí, ktorí sa musia vyrovnávať s rôznymi problémami.

V apríli 2000 prijali Európska rada a Európsky parlament program Mládež na obdobie rokov 2000 až 2006⁽⁵⁵⁾. Prekračuje sa ním rámec programu Mládež pre Európu

a Európskej dobrovoľníckej služby, pretože sa viac zameriava na obohatenie mladých ľudí o vedomosti a na vybudovanie spolupráce medzi členskými štátmi EÚ pri rozvoji mládežníckej politiky⁽⁵⁶⁾. Navyše zohrávajú v programe Mládež veľmi dôležitú úlohu školenia a podporné aktivity. Projekty, ktoré podporuje, musia mať nasledovné zameranie:

- 1) Medzinárodné výmeny;
- 2) Európska dobrovoľnícka služba;
- 3) Mládežnícke iniciatívy;
- 4) Zlúčené akcie so vzdelávacími (Socrates) a odbornovo-vzdelávacími programami (Leonardo da Vinci);
- 5) Podporné opatrenia.

Program je taktiež otvorený pre Island, Lichtenštajnsko a Nórsko ako i pre kandidátske krajiny, (t.j. krajiny východnej Európy ako i Cyprus, Maltu a Turecko). Za určitých podmienok možno počítať i s aktivitami v tretích krajinách (t.j. krajiny z oblasti Stredozemného mora, juhovýchodnej Európy, nezávislých krajín Britského spoločenstva národov a Latinskej Ameriky).

⁽⁵⁰⁾
OJ L 158, 25.6.1998.

⁽⁵¹⁾
OJ L 217, 6.8.1991.

⁽⁵²⁾
OJ L 87, 20.4.1995.

⁽⁵³⁾
COM(1996)610, 23.12.1996.

⁽⁵⁴⁾
OJ L 214, 31.7.1998.

⁽⁵⁵⁾
OJ L 117, 18.5.2000, S.1-10.

⁽⁵⁶⁾
Pre viac informácií pozri
webovskú stránku:
[http://europa.eu.int/comm/
education/youth/
youthprogram.html](http://europa.eu.int/comm/education/youth/youthprogram.html)

2. POLITICKÉ INICIATÍVY S VPLYVOM NA MLÁDEŽ

Záležitosti, ktoré sa týkajú mládeže, spadajú v prvom rade do kompetencie národných, regionálnych a miestnych úradov v členských štátoch EÚ. Pri bližšom pohľade na Zmluvy ⁽⁵⁷⁾ však možno jasne vidieť európsky rozmer problematiky mládeže v mnohých oblastiach aktivity Spoločenstva.

Článok 6 Zmluvy o Európskej únii (Treaty on European Union - TEU, pozn. prekl.) hovorí, že „Únia je založená na princípoch slobody, demokracie, rešpektovania ľudských práv a základných slobôd a právneho poriadku“. Tento článok odkazuje na Európsku konvenciu o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísanej v Ríme v roku 1950.

Článok 13 Zmluvy, ktorou sa zakladá Európske spoločenstvo (Treaty establishing the European Community - TEC, pozn. prekl.) sa zaoberá prevenciou pred rôznymi druhmi diskriminácie v EÚ. Podľa tohto článku môže Európska únia „podniknúť primerané kroky na potlačenie diskriminácie, založenej na pohlaví, rase či etnickom pôvode, vyznaní alebo viere, zdravotnej nespôsobilosti, veku či sexuálnej orientácii“.

Článok 17 Zmluvy, ktorou sa zakladá Európske spoločenstvo, zakladá európske občianstvo. Stanovuje, že „každá osoba, ktorá má štátnu príslušnosť hociktorého členského štátu EÚ, stane sa občanom „Únie“. (...) Občania „Únie“ budú užívať práva, ktoré zaručuje táto Zmluva a budú

zároveň zodpovední za plnenie povinností, ktoré im ukladá“.

Podľa článku 125 Zmluvy, ktorou sa zakladá Európske spoločenstvo (musí byť interpretovaný v spojitosti s článkom 2 tejto Zmluvy), budú členské štáty a Európske spoločenstvo „spolupracovať na vývoji koordinovanej stratégie pre zamestnanosť a najmä pre podporu zručných, vyškolených a prispôsobivých pracovných síl a pracovných trhov, schopných reagovať na ekonomické zmeny.“ Na záver Európska únia uviedla v Luxemburgu v roku 1997 do praxe európsku stratégiu pre zamestnanosť.

V článku 136 citovanej Zmluvy uznáva Európske spoločenstvo sociálne práva pracovníkov. V jeho rámci „Spoločenstvo a členské štáty majú za cieľ podporovať zamestnanosť, zlepšovanie životných a pracovných podmienok, adekvátnu sociálnu ochranu, dialóg medzi manažmentom a pracovníkmi, rozvoj ľudských zdrojov s ohľadom na udržanie vysokej zamestnanosti a zabránenie prepúšťaniu.“

Článok 137 citovanej Zmluvy sa zmieňuje o aktivitách na národnej úrovni, ktoré by malo Európske spoločenstvo podporovať, ako je zlepšovanie pracovného prostredia v záujme zdravia a bezpečnosti na pracovisku, zlepšovanie pracovných podmienok, informovanosti pracovníkov, konzultácie s pracovníkmi, integrácia osôb prepustených zo zamestnania, atď. .

(57)
Pre viac informácií pozri
webovskú stránku:
[http://europa.eu.int/abc/
treaties_en.htm](http://europa.eu.int/abc/treaties_en.htm)

Článok 146 citovanej Zmluvy sa týka Európskeho sociálneho fondu (European Social Fund - ESF, pozn. prekl.), ktorý prispieva na financovanie opatrení na rozvoj ľudských zdrojov, „na podporu a uľahčenie zamestnanosti pracovníkov a na zvýšenie ich geografickej a zamestnaneckej mobility v rámci Spoločenstva. Napomáha adaptácii pracovníkov na priemyselné zmeny a zmeny výrobných systémov.“ Mladí ľudia sú priamo ovplyvnení projektami, ktoré financuje Európsky sociálny fond.

Článok 149 citovanej Zmluvy vytvára právny základ pre spoluprácu v oblasti vzdelávania mládeže na európskej úrovni. Zdôrazňuje základnú úlohu vzdelávania, a to poskytnúť mladým ľuďom príležitosti pre život, štúdium a voľný pohyb po Európe bez hraníc. Článok 149 vymenováva ďalej rôzne oblasti, v ktorých sa môže rozvíjať spolupráca Európskeho spoločenstva: výučba a šírenie jazykov členských štátov; mobilita študentov a učiteľov; spolupráca medzi vzdelávacími inštitúciami; výmena skúseností a poznatkov zo spoločných oblastí vzdelávacích systémov členských štátov; výmeny mladých ľudí a výmeny mládežníckych pracovníkov a diaľkové štúdium. Článok 149 citovanej Zmluvy vytvára tiež právny základ pre program Mládež a pre program Socrates.

Na základe článku 150 citovanej Zmluvy má Európske spoločenstvo „implementovať politiku odborných školení“ na doplnenie aktivít členských štátov. Definuje ciele a zdôrazňuje, že hlavne mladí ľudia by mali mať prístup k odborným školiacim programom a programom, ktoré im uľahčia mobilitu.

Článok 150 citovanej Zmluvy vytvára právny základ pre kultúrnu spoluprácu na európskej úrovni. Podľa tohto článku dopĺňa Spoločenstvo aktivity členských štátov v oblastiach ako je „kultúra a história európskych ľudí... kultúrne dedičstvo európskeho významu...kultúrne výmeny... umeleckú a literárnu tvorbu vrátane audiovizuálneho sektora.“ Hoci tu explicitne nie je zmienka o mladých ľuďoch, sú priamo zainteresovaní na týchto aktivitách. Tento článok vytvára tiež právny základ pre program Kultúra 2000, ktorý okrem iného poskytuje finančné krytie pre projekty v oblasti kultúrneho dedičstva, umeleckej a literárnej tvorby, mobility z hľadiska využitia odbornosti, rozširovania umenia a kultúry, dialógu medzi kultúrami a poznatkov o európskej histórii.

Podľa článku 150 citovanej Zmluvy má Európske spoločenstvo za cieľ dosiahnuť vysokú úroveň ochrany zdravia v rámci definície a implementácie všetkých stratégií a aktivít Spoločenstva. Explicitne sa tento článok zmieňuje o kompetencii Spoločenstva vyvíjať aktivity smerujúce k „znižovaniu poškodzovania zdravia spô-

sobeného drogami, vrátane informovanosti a prevencie.“

Článok 153 citovanej Zmluvy sa zaoberá ochranou spotrebiteľa. Stanovuje, že Spoločenstvo „sa bude starať o ochranu zdravia, bezpečnosti a ekonomických záujmov spotrebiteľov, ako i podporovať ich právo na informovanosť, vedomosti a ich organizovanosť.“

Články 163 až 173 Zmluvy, ktorou sa zakladá Európske spoločenstvo, sa týkajú cieľov zameraných na posilnenie vedeckej a technologickej základne priemyslu Spoločenstva a podnecovanie zvyšovania konkurencieschopnosti na medzinárodnej úrovni. Na tomto základe navrhla komisia vo februári 2001 rámcový program pre výskum a technologický rozvoj, ktorý je hlavným nástrojom na podporu vytvorenia európskej výskumnej oblasti (European Research Area - ERA, pozn. prekl.). Súčasťou je i podpora pre školenia a mobilitu mladých výskumníkov na európskej úrovni (cf. Článok 164 (d) Zmluvy).

Na základe článku 177 citovanej Zmluvy má Európske spoločenstvo prispievať k trvalému ekonomickému a sociálnemu pokroku v rozvojových krajinách, ich integrácii do svetovej ekonomiky a viesť kampaň proti chudobe v týchto krajinách. Tento článok je hlavným nástrojom Spoločenstva na podporovanie potrieb mladých ľudí v rozvojových krajinách

Na základe týchto článkov sa vyvinuli, prípadne sa pripravujú rôzne politické iniciatívy, ktoré prinesú osov pre mladých ľudí. Hlavné témy sú nasledovné:

Mladí ľudia

Popri vyššie zmienenom programe Mládež, jedná sa hlavne o rezolúcie Rady ministrov, ako napr. rezolúcia o participácii mladých ľudí ⁽⁵⁸⁾, o neformálnom výchovno-vzdelávacom rozmere športových aktivít ⁽⁵⁹⁾, o sociálnej integrácii mladých ľudí ⁽⁶⁰⁾ a o podpore iniciatívnosti, podnikateľských schopností a tvorivosti mladých ľudí ⁽⁶¹⁾.

Zamestnanosť

Európska stratégia pre zamestnanosť predstavuje prekleňovací ročný proces, uvedený do praxe na Mimoriadnom zasadnutí Európskej rady (Special European Council, pozn. prekl.) konanom v Luxemburgu v novembri roku 1997 - známom tiež ako „Luxemburský proces.“ Skutočnosť, že členské štáty a komisia súhlasili s realizáciou tohto procesu s prihliadnutím na ratifikáciu Amsterdamskej zmluvy a nároku na zamestnanosť, čo preň vytvára legislatívny rámec ⁽⁶²⁾. Signalizuje to prioritu, ktorá sa odvtedy začala uplatňovať vo vzťahu k zamestnanosti, problematike pracovného trhu a širokej škále súvisiacich oblastí.

(58)
OJ C 42, 17.2.1999, S.1-2.

(59)
OJ C 8, 12.1.2000, S.5-8.

(60)
OJ C 374, 28.12.2000, S.5-7.

(61)
OJ C 196, 12.7.2001, S.2-4.

(62)
Pozri "Title VIII, Employment", v Zmluve o založení Európskeho spoločenstva; týka sa postupov, pozri detailne v článku 128 citovanej Zmluvy.

V rámci európskej stratégie pre zamestnanosť sa zo strany Európskej komisie a členských štátov výrazne uplatňuje prioritou pre mladých ľudí ako cieľovú skupinu v spoločnom úsilí o zníženie a prevenciu nezamestnanosti. Smernice pre zamestnanosť sa upriamovali napr. na cieľ členských štátov ponúknuť každej mladej nezamestnanej osobe „nový začiatok“ ešte pred dosiahnutím šesťmesačnej doby nezamestnanosti. Po lisabonskom summite boli skompletizované všetky zložky vzdelávacieho a školiaceho procesu, aby sa vyprofilovala potreba členských štátov - s ostatnými zainteresovanými, ako sú sociálni partneri - na vývoj a implementáciu komplexných a súdržných stratégií pre celoživotné vzdelávanie. Veľmi detailné sú odporúčania k potrebe „vybaviť mladých ľudí so základnými zručnosťami, ktoré si vyžaduje pracovný trh, znížiť negramotnosť mládeže a podstatne redukovať počty mladých ľudí, ktorí opúšťajú školský systém príliš skoro“⁽⁶³⁾. Je tu i požiadavka na členské štáty zabezpečiť, aby sa „venovala zvláštna pozornosť mladým ľuďom, ktorí majú problémy s výučbou a so vzdelávacím procesom.“ Veľmi dôležité pre mladých ľudí sú i smernice pre sociálnu integráciu, podporu podnikateľských schopností a rovnaké možnosti pre mužov a ženy.

Vzdelávanie a odborné školenia

Na zasadnutí Európskej rady v Lisabone marci 2000 sa prijala i dlhodobá stratégia pre konkurencieschopnú a vedomostne vyspelú ekonomiku s vyššou a lepšou zamestnanosťou a sociálnou previazanosťou. Táto stratégia vytyčuje i nové ciele pre rôzne oblasti, ktoré úzko súvisia s mládežou, ako je vzdelávanie, zamestnanosť, sociálna integrácia, informatika a občianska spoločnosť. Definovala i nové priority pre ponuku vzdelávacích a školiacich príležitostí, prispôbených cieľovým skupinám v rôznych obdobiach ich života. Obsahuje tri hlavné zložky: (a) rozvoj výučbových centier; (b) propagácia nových základných zručností; (c) zvýšenie transparentnosti odbornej spôsobilosti. Jedným z hlavných cieľov je zvýšiť investície do oblasti ľudských zdrojov, do roku 2010 redukovať na polovicu počet mladých vo veku 18 až 24 rokov, ktorí končia vzdelávací a školiaci proces na najnižšej strednej úrovni. Ďalším z týchto cieľov je zmeniť školy a školiace centrá - všetky prepojené cez internet - na otvorené výučbové centrá, poskytnúť každému z nich aj všetkým populačným skupinám podporu a používať najvhodnejšie metódy na definovanie nových základných zručností.

Chýba odstavec

V marci 2001 prezentovala komisia „Vzdelávací akčný plán“ (Learning action plan, pozn. prekl.) s ohľadom na napojenie škôl na internet, pokrý-

⁽⁶³⁾

OJ L 22, 24.1.2001, s.18-26.

⁽⁶⁴⁾

Prehlásenie komisie „Pretvoriť myšlienku o Európe ako oblasti celoživotného vzdelávania do reality“.

vajúci infraštruktúru, školenia, služby, kapacity, spoluprácu a dialóg ⁽⁶⁵⁾.

V júli 2001 prijala Rada ministrov Európskeho parlamentu odporúčanie pre mobilitu študentov, osôb absolvujúcich školenia, mladých dobrovoľníkov, učiteľov a školiteľov. Jeho cieľom bolo odstrániť prekážky pre mobilitu, zaviesť transnárodnú mobilitu do národných politík a prispieť k rozširovaniu správnych praktík ⁽⁶⁶⁾.

V júli 2001 komisia publikovala prehlásenie nazvané „Posilnenie spolupráce s tretími krajinami v oblasti vyššieho vzdelávania“ ⁽⁶⁷⁾. Toto prehlásenie má dva ciele: vytvoriť kvalitné ľudské zdroje v partnerských krajinách a v Spoločenstve prostredníctvom vzájomného rozvoja a propagovať Európsku úniu ako svetové centrum vynikajúcej kvality pre štúdium, školenia, vedecký a technologický výskum.

V súčasnej dobe pripravuje komisia návrh smernice pre prijímanie obyvateľov tretích krajín do EÚ na štúdium. Bude sa to týkať stoviek tisíc študentov. Návrh má za cieľ zlepšiť akceptáciu cudzích študentov a zároveň posilniť pozíciu Európy ako celosvetové miesto kvalitného vzdelávania.

Informačne vyspelá spoločnosť

Životne dôležitá súčasť lisabonskej stratégie Európsky akčný plán 2002 ⁽⁶⁸⁾, ktorý bol schválený na summite vo Feira v júni 2000, obsahuje súbor aktivít v rôznych oblastiach zameraných na urýchlenie prechodu Európy na informačne vyspelú spoločnosť. Aktivita „Európska mládež do digitálneho veku“ má za cieľ propagovať použitie digitálnych technológií a internetu na európskych školách a získanie nových zručností. Nevyhnutnosť získania vedomostí v tejto oblasti pre dosiahnutie cieľov Európskeho akčného plánu 2002 viedla k prijatiu vyššie zmieneneho Vzdelávacieho akčného plánu komisiou.

Navyše, i tri ďalšie aktivity Vzdelávacieho akčného plánu urýchlia začlenenie mládeže do informačne vyspelej spoločnosti: „Rýchlejší prístup k internetu pre výskumníkov i študentov“, ktorého cieľom je zdokonalenie výskumných a univerzitných sietí s EÚ; „Práca vo vedomostne vyspelej ekonomike“, ktorá kladie dôraz na celoživotné vzdelávanie a digitálne zručnosti; „Participácia pre všetkých“, s propagáciou rozšírenia pripojovacích miest na verejný internet.

S ohľadom na pokroky vo výskume a technologickom vývoji v oblasti informačne vyspelej spoločnosti uviedla Európska komisia do života viaceré iniciatívy za účelom vytvorenia kritického množstva zdrojov, schopných podporovať, viesť a stimulovať výskum

⁽⁶⁵⁾
Európska komisia,
komunikácia od komisie pre
Európsky parlament,
Vzdelávací akčný plán,
„Designing tomorrow's
education“, COM(2001) 172,
28.3.2001.

⁽⁶⁶⁾
OJ L 215, 9.8.2001 s.30-37

⁽⁶⁷⁾
Európska komisia,
komunikácia od Komisie pre
Európsky parlament a Radu
pre posilnenie spolupráce
s tretími krajinami v oblasti
vyššieho vzdelávania,
COM(2001) 385 final.

⁽⁶⁸⁾
„eEurope 2000 - Informačne
vyspelá spoločnosť pre
všetkých. Akčný plán.“
(<http://europa.eu.int/eeurope>).

a inovácie vo vzdelávaní a školeniach. Technológie na výučbu v elektronickej oblasti budú hrať rozhodujúcu úlohu pri zabezpečení potreby Európanov mať flexibilný, pohodlný a finančne efektívny prístup k vzdelávacím zdrojom a službám, a tým možno nadobudnú zručnosti, nevyhnutné pre vedomostne vyspelú spoločnosť.

V rámci výskumného programu zameraného na IST (information society technologies - technológie pre informačne vyspelú spoločnosť, pozn. prekl.), ktorý je súčasťou piateho rámcového programu pre výskum a technologický vývoj, je vzdelávanie a školenia jednou z hlavných priorít. Určité množstvo IST projektov je v súčasnej dobe financovaných v oblasti vzdelávania a školení, ktoré sa týkajú vývoja technológie a aplikácií, ktoré uľahčia prístup a integráciu mladým ľuďom do informačne vyspelej spoločnosti.

Súkromné podnikanie

V máji roku 2000 publikovala komisia prehlásenie, zamerané na „zmeny pre podnikateľskú stratégiu vo vedomostne vyspelej ekonomike“ (69), ktoré tvrdí, že „vzdelávanie na poli podnikateľských schopností je hnacím motorom k dosiahnutiu dynamickejšej podnikateľskej kultúry. Všeobecné poznatky o obchode a podnikaní by sa mali vyučovať priamo ako súčasť základného, stredného a vyššieho vzdelania“ a že „pre zvýšenie počtu podnikateľov sa má politika v oblasti

podnikania zamerať na zvýšenie podielu žien, mladých ľudí a nezamestnaných na celkovom počte začínajúcich podnikateľov.“

Fórum „Školenie pre podnikateľov“ (Nice, október 2000) (70), organizované komisiou a francúzskymi úradmi, bolo zamerané na výmenu najlepších skúseností v tejto oblasti a na európskej úrovni zvýšilo povedomie o cieľoch, ktoré treba dosiahnuť.

Na doplnenie záverov tohto fóra a ako časť viacročného programu pre podnikanie a podnikateľov (2001-05) (71) uviedla komisia projekt „najlepšieho pracovného postupu“ o vzdelávaní a školení pre podnikateľov. Bude sa zameriavať na vzdelávanie pre podnikateľov - od základnej školy až po univerzitu - a jeho cieľom bude identifikovať a vyhodnotiť opatrenia a praktické postupy, vyvinuté na národnej alebo miestnej úrovni za účelom rozvíjania správnych podnikateľských postojov a schopností v rámci vzdelávacích systémov.

Dňa 20. júna 2000 schválila Európska rada v Santa Maria da Feira Európsku chartu pre malé podnikanie (72). Charta vyzýva členské štáty a komisiu, aby podnikli aktivity vo viacerých oblastiach, ktoré by podporovali malé podnikanie a nabádali k nemu. Jedna z kľúčových oblastí, ktorú treba podľa charty zlepšiť, je „vzdelávanie a školenie pre podnikateľov.“

(69)
COM(2000) 256 final (O)
C311E, 31.10.2000,
s.180-186.

(70)
Pre viac informácií
pozri webovskú stránku:
(http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education/index.htm).

(71)
OJ L 333, 29.12.2000,
s. 84-91.

(72)
Európska charta pre malé
podniky bola prijatá Radou
pre všeobecné záležitosti
13.6.2000.

Sociálne záležitosti

Lisabonská stratégia volala po renovovanom a modernizovanom európskom sociálnom modeli, zahŕňajúcom tri kľúčové položky: (1) investovanie do ľudí; (2) vytvorenie aktívneho a dynamického sociálneho štátu; (3) posilnenie aktivít proti nezamestnanosti, sociálnej izolácii a chudobe. Lisabonská Európska rada sa zaoberala sociálnou integráciou a zmienila sa, že počet ľudí, žijúcich v únii pod hranicou biedy v sociálnej izolácii je neprijateľný. Musí sa vyvinúť úsilie na zdokonalenie zručnosti týchto mladých ľudí, poskytnúť prístup k vedomostiam a bojovať proti nezamestnanosti.

Európska rada v Nice v decembri 2000 schválila ciele zamerané na potlačenie chudoby a sociálnej izolácie. Štyri ciele, prijaté v Nice, sa všetky priamo dotýkajú mládeže. Sú to nasledovné ciele: (1) uľahčiť zapojenie sa do pracovného procesu a prístup k všetkým zdrojom, právam, tovarom a službám (najmä k sociálnej ochrane, ubytovaniu a základným službám, zdravotnej starostlivosti, vzdelávaniu, spravodlivosti, kultúre, športu a oddychovým aktivitám); (2) zabrániť riziku sociálnej izolácie; (3) pomáhať tým najzraniteľnejším; (4) mobilizovať všetky zainteresované orgány. Zvláštne odporúčanie je venované prevencii vylúčenia zo školy a eliminácii sociálnej izolácie mladých ľudí.

Rada vyzvala členské štáty, aby vypracovali svoje priority v súvislosti s týmito cieľmi a do júna 2001 predložili dvojročné národné akčné plány na potlačanie chudoby a sociálnej izolácie. Všetky členské štáty práve predložili takéto plány. Potvrďuje to, že otázky chudoby a sociálnej izolácie medzi mladými ľuďmi sú predmetom najvyššieho záujmu väčšiny členských štátov.

Európska rada v Nice tiež schválila sociálnu agendu, ktorá definuje špecifické priority pre aktivity v nasledujúcich piatich rokoch. Potvrdila dôležitosť stratégií na potlačenie všetkých foriem diskriminácie podľa článku 13 Zmluvy.

Štokholmský summit v marci 2001 potvrdil túto stratégiu a vyzval Radu a Európsky parlament, aby odsúhlasili návrh programu pre sociálnu integráciu v roku 2001. Tento program poskytne dobrú príležitosť členským štátom pre vzájomnú výmenu vzdelávacích a najosvedčenejších praktík na zmenšenie chudoby a sociálnej izolácie medzi mladými ľuďmi.

Zdravie

Mladí ľudia sú súčasťou stratégie, rozpracovanej v akčnom programe Spoločenstva pre zdravotníctvo. V júli 2001 sa Rada pre zdravotníctvo dohodla na spoločnom stanovisku k tomuto akčnému programu (2001-2006) ⁽⁷³⁾. Jedným z hlavných aspektov je zlepšenie informovanosti

⁽⁷³⁾
OJ C 307, 31.10.2001,
s. 27-40.

a vedomostí z problematiky zdravotníctva. Program takisto pojednáva o prevencii proti AIDS a drogovej závislosti. Rada tiež prijala odporúčanie proti užívaniu alkoholu mladými ľuďmi, najmä deťmi a dospelujúcimi.

Prevenca proti rasizmu a xenofóbii

V roku 1997 privítala Rada Európsky rok proti rasizmu a zdôraznila, že sa musí zintenzívniť úsilie členských štátov, pričom podčiarkla dôležitosť vzdelávania. V roku 2000 Rada pre vzdelávanie a mládež konštatovala potrebu zaoberať sa otázkami rasizmu a xenofóbie medzi mládežou. Na Rade pre mládež v máji 2001 bola prijatá deklarácia o potláčaní rasizmu a xenofóbie na internete zintenzívnením práce s mládežou.

Šport

Amsterdamská zmluva uznala v Deklarácii č. 29 sociálnu dôležitosť športu, najmä jeho úlohu vo formovaní identity a združovaní ľudí. Deklarácia takisto zdôraznila dôležitú úlohu športových asociácií a amatérskeho športu. Na základe toho EÚ začala rozvíjať aktívnu úlohu v oblasti športu. Podporuje medzi iným projekty, zamerané na integráciu mladých ľudí prostredníctvom športových aktivít, prevenciu dopingov v športe a školské informačné kampane o etických hodnotách v športe a olympijských ideáloch. Rezolúcia Rady z decembra 1999⁽⁷⁴⁾ zdôraznila

potrebu využitia neformálneho vzdelávacieho potenciálu športových aktivít v kontexte európskej politiky spolupráce na poli mládeže. Európska rada v Nice prijala deklaráciu o špecifických charakteristikách športu a vyzvala Spoločenstvo, aby zobralo do úvahy sociálne, výchovné a kultúrne hodnoty športu v jeho aktivitách podľa rozličných ustanovení zmluvy. Európska rada tiež súhlasila s intenzifikáciou európskej spolupráce v oblasti antidopingových opatrení.

Európska komisia navrhla Rade a Európskemu parlamentu, aby bol rok 2004 vyhlásený za „Európsky rok výchovy a vzdelávania prostredníctvom športu“. Hlavným cieľom tohto európskeho roku výchovy a vzdelávania bude povzbudiť výchovno-vzdelávacieho sektora a športové organizácie, aby spolupracovali pri využití výchovno-vzdelávacej hodnoty a úlohy športu na účely sociálnej integrácie a zdôrazňovali význam dobrovoľných športových aktivít ako aspekt neformálnej výchovy a vzdelávania. Školy budú nabádané, aby vo svojich učebných plánoch a školských výmenných akciách prikladali väčší význam športovým aktivitám.

⁽⁷⁴⁾
JO C 8 du 12.1.2000, s. 5.

3. FINANCOVANIE V OBLASTI ZAMESTNANOSTI, VZDELÁVANIA, KULTÚRY A OCHRANY MLÁDEŽE

Existuje väčšie množstvo iných línií financovania na poli zamestnanosti, vzdelávania, kultúry a ochrany mládeže, ktoré či už priamo, alebo nepriamo podporujú opatrenia v prospech mladých ľudí. Tu je niekoľko príkladov:

- **Infraštruktúra:** pri financovaní projektov v období rokov 2000-06 poskytuje Európsky regionálny fond v určitých regiónoch podporu pre infraštruktúrne projekty, ktorých súčasťou sú i projekty, prinášajúce úžitok pre mladých ľudí (ako sú mládežnícke centrá, školy, atď.).

- **Zamestnanosť a integrácia:** pri financovaní projektov v období rokov 2000-06 poskytuje Európsky regionálny fond podporu plánom v oblasti pracovnej sily, sociálnej integrácie, poskytovania informácií, poradenstva atď., a to na národnej i regionálnej úrovni, ktoré sú špeciálne smerované ku mladým ľuďom.

- **Vzdelávanie:** program Socrates podporuje opatrenia zamerané na mobilitu a výmeny pre mladých ľudí na školách a univerzitách.

- **Odborno-vzdelávacie školenia:** program Leonardo umožňuje mladým ľuďom prístup k moderným odborno-vzdelávacím školeniam, zariadeniam pre výučbu cudzích jazykov a k práci v zahraničí.

- **Kultúra:** program Kultúra 2000 v sebe obsahuje prvok „mladých ľudí“ v pridelovaní finančných prostriedkov projektom v oblasti tvorivosti a mobility, šírenia umenia a kultúry, dialógu medzi kultúrami a poznatkov o európskej histórii.

- **Ochrana mládeže:** program Daphne podporuje preventívne opatrenia na potlačenie násilia proti deťom, mladým osobám a ženám.

4. CHARTA ZÁKLADNÝCH PRÁV

Vyhlásenie Charty základných práv v Nice v decembri 2000 bolo veľmi dôležitým krokom. Charta zhŕňa v jednom dokumente občianske, politické, ekonomické, sociálne a spoločenské práva ľudí. V dvoch kapitolách o slobode (kapitola č. 2) a solidarite (kapitola č. 4) explicitne uznáva práva detí a mladých ľudí (pozri článok č. 14 o „práve na vzdelanie“, článok č. 24 o „právach dieťaťa“ a článok č. 32 o „zákaze práce pre deti a ochrane práce mladistvých“).

5. PODPORA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Európsky parlament významne podporoval aktivity v prospech mládeže na európskej úrovni, najmä čo sa týka prijímania programov súvisiacich s mládežou. V marci roku 1999 prijal rezolúciu o mládežníckej politike pre Európu, kde je zdôraznené, že „mládežnícky faktor nadobúda stále významnejšie postavenie v kontexte ekonomických a sociálnych zmien v európskych spoločnostiach“ (75).

V apríli 2001 komisia pre záležitosti mládeže zorganizovala verejnú konferenciu o mládeži. Zúčastnili sa ho poslanci Európskeho parlamentu, experti pre mládež, zástupcovia ekonomických a sociálnych organizácií, mládežníckych organizácií i neorganizovaní mladí ľudia. Veľký počet účastníkov a vysoká úroveň diskusií boli veľmi pôsobivé a prispeli k úspechu podujatia.

Spravodajca komisie pre mládež na konferencii prehlásil, že „koherentná politika, čo sa týka mladých ľudí... [ešte] stále neexistuje a hlavným cieľom Bielej knihy... [by malo byť] vytvorenie integrovaného prístupu k riešeniu záujmov mladých ľudí“ (76). Európsky parlament zdôraznil, že Biela kniha by mala slúžiť ako zdroj myšlienok, inšpirácie a diskusných tém za účelom poukázania na príklady najvhodnejších praktík, mala by pobádať členské štáty, regionálne a miestne úrady k prijímaniu nových iniciatív.

Mladí ľudia vyjadrili svoje veľké očakávania od Bielej knihy, najmä v oblastiach ako je poskytovanie informácií, boj proti diskriminácii, rovnaké príležitosti pre zdravotne postihnutých mladých ľudí, formálne a neformálne vzdelávanie, zamestnanosť a sociálna integrácia, účasť vo výmenných programoch, demografické zmeny v Európe a účasť mladých ľudí na spoločenskom dianí. Hovorila, že „je potrebná skutočná európska politika pre mládež ... [a táto] politika pre mládež by mala byť na všetkých úrovniach od miestnej po európsku komplementárna a ... mala by byť navzájom koordinovaná medzi rôznymi úrovňami.“

(75)
OJ C 175, 21.6.1999, s. 50.

(76)
Európsky parlament, Generálny
direktoriát pre výskum,
Resumé z verejnej konferencie
o mládeži, organizovanej
Výborom pre kultúru, mládež,
vzdelávanie, médiá a šport,
24. apríl 2001 v Bruseli,
IV/WIP/2001/04/0094,
18. máj 2001.

6. PRÍSPEVKY OD HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO VÝBORU A OD VÝBORU PRE REGIÓNY

Mladí ľudia sú nepriamo zastúpení v európskom Hospodárskom a sociálnom výbore (Economic and Social Committee-ECS, pozn. prekl.), keďže mnohí z členov tohto výboru sú spojení s organizáciami, ktoré majú svoje mládežnícke zložky, aktívne na národnej, regionálnej i miestnej úrovni. V novembri 2000 prijal Hospodársky a sociálny výbor stanovisko k mládežníckej politike⁽⁷⁷⁾. Podľa neho musí politika pre mládež hodnotiť mladých ľudí ako „zdroj pre spoločnosť“ a musí im umožniť stať sa „aktívnymi, slobodnými a zodpovednými občanmi.“ O politike pre mládež sa uvažuje ako o „integrovanej, sektorovo vzájomne previazanej politike,“ ktorej cieľom by malo byť „zlepšenie a rozvoj životných podmienok a participácie mladých ľudí pri zahrnutí celého radu sociálnych, kultúrnych a politických aspektov, ktoré ich ovplyvňujú, tak ako i ostatné skupiny v spoločnosti.“

Vo februári 2001 Hospodársky a sociálny výbor a Európska komisia usporiadali v spolupráci s Európskym fórom mladých konferenciu o občianskej spoločnosti v kontexte Bielej knihy. Konferencia bola mimoriadne užitočná, pretože poskytla aktuálne informácie z prvej ruky o situácii mladých ľudí v Európe a o ich sociálnych, ekonomických a osobných očakávaniach.

Regionálne a miestne úrady zastúpené vo Výbore pre regióny (Committee of the Regions-COR, pozn. prekl.) zohrávajú vo väčšine členských štátov kľúčovú úlohu pri implementácii mládežníckej politiky. V roku 1999 Výbor pre regióny prijal stanovisko k „miestnej a regionálnej spolupráci pri ochrane detí a mladých ľudí v Európskej únii pred zneužívaním a zanedbávaním“⁽⁷⁸⁾. Zdôraznil potrebu celoeurópskej stratégie pre prevenciu zneužívania a zanedbávania detí a mladých ľudí bez zasahovania do kompetencií národných, regionálnych a miestnych úradov. Podľa názoru Výboru pre regióny zapojenie detí do procesu prijímania rozhodnutí, ktoré ovplyvnia ich život a poskytnutie možnosti, aby ich názory boli vypočítané, prispieva k prevencii. Výbor ďalej argumentuje, že decentralizované štruktúry v Európe bližšie k občanom si vyžadujú väčšiu koordináciu, cezhraničnú a nadnárodnú spoluprácu a že deti a mladých ľudí nemožno v tomto procese ignorovať.

⁽⁷⁷⁾
Stanovisko hospodárskeho a sociálneho výboru k Bielej knihe o mládežníckej politike, CES 1418/2000, 29. a 30.11.2000, s. 2-4.

⁽⁷⁸⁾
Stanovisko výboru pre regióny z 18.11.1999, COM-7/017.

7. DIALÓG S EURÓPSKYM FÓROM MLÁDEŽE

Európske fórum mládeže (European Youth Forum-EYF, pozn. prekl.) bolo založené v roku 1979 za účelom zastupovania mládežníckych organizácií na európskej úrovni a začatia dialógu s mladými ľuďmi. Jej členmi sú národné rady mládeže v členských štátoch EÚ a medzinárodné mimovládne mládežnícke organizácie. Denno-denne oživuje kontakty a komunikáciu medzi jej členskými organizáciami (čo spája spolu milióny mladých ľudí) a aj jednotlivými mladými ľuďmi. Jeho cieľom je zaujať silnejšiu pozíciu zástupcu. Fórum nadobudlo pozoruhodnú odbornú znalosť problematiky práce s mládežou, mládežníckej politiky, mimovládnych mládežníckych organizácií a otázok spojených s občianskou spoločnosťou. Je zastúpené v pracovnej skupine Európskej komisie a je zapojené do výberu projektov v programe Mládež.

Európske fórum mládeže zohralo veľmi dôležitú úlohu v konzultačnom procese, ktorý vyústil do vydania tejto Bielej knihy. Zúčastnilo sa na konzultáciách s mladými ľuďmi a spolu s komisiou a Hospodárskym a sociálnym výborom organizovalo konzultácie s občianskymi združeniami. Vypracovalo vlastný príspevok a predložilo ho do diskusie v rámci Bielej knihy ⁽⁷⁹⁾.

(79)

Stratégia a hlavné ciele pre mládežnícku politiku v Európskej únii, druhý príspevok Európskeho fóra mládeže k Bielej knihe, Európskej komisie o mládežníckej politike, prijatej Radou členov, Brusel, 6.-7. apríl 2001

8. PRÁCA RADY EURÓPY

V roku 1970 zriadila Rada Európy v Štrasburgu Európske centrum mládeže (European Youth Centrum-EYC, pozn. prekl.) a Európsku nadáciu pre mládež (European Youth Foundation-EYF, pozn. prekl.). V roku 1995 bolo otvorené druhé Európske centrum mládeže v Budapešti. Programy a projekty EYC a EYF sú riadené spoločne (82).

Rada Európy prijala množstvo deklarácií a rezolúcií o takých otázkach, ako je participácia mladých ľudí, občianstvo, neformálne vzdelávanie, mobilita a boj proti rasizmu.

V marci 1992 prijala Európsku chartu o účasti mladých ľudí na komunálnom a regionálnom živote (81). Charta vyzývala k väčšej účasti mladých ľudí vo verejných záležitostiach na regionálnej a miestnej úrovni a volala po implementácii „rôznych foriem participácie,“ ktoré sa mali uplatniť „u všetkých mladých ľudí bez diskriminácie.“ V odporúčaní o spoluúčasti mladých ľudí a o budúcnosti občianskej spoločnosti, prijatej v roku 1997, Výbor ministrov opätovne potvrdil „rozhodujúcu úlohu spoluúčasti mladých ľudí pri rozvoji občianskej spoločnosti ako zdroja neustálej renovácie demokratickej spoločnosti.“ (82)

Na piatej konferencii Rady Európy v Bukurešti v apríli 1998 ministri pre mládež prehlásili, že integrácia mladých ľudí do pracovného života bude založená na zručnostiach a kvalifikácii, ktoré získajú pri neformálnom vzdelávaní. Rada Európy podčiarkla význam neformálneho vzdelávania, ktoré jednoznačne obohacuje tradičné modely vzdelávania. Rada Európy urobila ďalší krok, keď v januári 2000 prijala odporúčanie o neformálnom vzdelávaní, v ktorom priznala, že formálne vzdelávacie systémy samy o sebe nemôžu reagovať na rýchle, neustále technologické, sociálne a ekonomické zmeny a z týchto dôvodov by mali byť posilnené neformálnymi vzdelávacími praktikami (83).

(80)
*Ľka sa princípu spoluriadenia,
pozri poznámku č.20.*

(81)
*Rezolúcia č. 237, prijatá
19.3.1992 na Kongrese
miestnych a regionálnych
úradov Európy (CLRAE).*

(82)
*Výbor ministrov.
Odporúčanie č. R(97)3
prijaté 4.2.1997.*

(83)
*Parlamentné zhromaždenie.
Odporúčanie
č. 1437 o neformálnom
vzdelávaní, prijaté 24.1.2000,
§7.i.*

Boj s rasizmom, xenofóbiou a intoleranciou má v Rade Európy dlhú tradíciu. Na začiatku deväťdesiatych rokov uviedla v spolupráci s európskymi mládežníckymi organizáciami masívnu kampaň európskej mládeže za tolerantnú spoločnosť a stimulovala pilotné projekty. Rada Európy sa tiež zamerala na rozvoj mládežníckych kariet ako kariet pre služby s cieľom zlepšiť situáciu mladých účastníkov v projektoch mobility. Podporuje projekty dobrovoľníckych služieb pre mladých ľudí na národnej a európskej úrovni a udržuje systém medzinárodnej železničnej prepravy za dostupné ceny. Poskytuje podporu neziskovým platformám pre výmeny mladých ľudí. Partnerstvo medzi Európskou komisiou a Radou Európy bolo založené v roku 1998 za účelom vytvorenia výcvikového programu pre mladých školiteľov a pre propagáciu spoločných hodnôt ako sú ľudské práva, pluralistická demokracia, princípy právneho štátu, aktívne občianstvo a európska spolupráca⁽⁸⁴⁾. Konkrétne aktivity vyplývajúce z partnerstva zahŕňajú publikácie pre školenia a spolupráca na poli poradenstva a výskumu s ohľadom na školiace podujatia.

(84)

Pre viac informácií pozri
webovskú stránku:
[http://www.coe.fr/youth/
english/parlamentship/new/](http://www.coe.fr/youth/english/parlamentship/new/)

9. ŠTÚDIE A PRIESKUMY VEREJNEJ MIENKY REALIZOVANÉ EURÓPSKOU KOMISIOU

V rámci programu Mládež pre Európu bolo v priebehu piatich rokov spolu-financovaných asi 30 štúdií. Väčšinou sa jednalo o porovnávacie analýzy, niektoré z nich boli prípadové štúdie, zahŕňajúce tri tematické kategórie: (1) zdravotne postihnutí mladí ľudia a rizikové správanie; (2) hodnoty, očakávania a identita mladých ľudí, hlavne vo vzťahu k Európe (vrátane otázky mladých imigrantov, rasizmu a xenofóbie); (3) neformálne vzdelávacie metódy.

Štyri štúdie boli financované v rámci programu Európskych dobrovoľníckych služieb. Zahŕňajú šport ako nástroj sociálnej integrácie pre mladých ľudí; národné schémy civilných služieb; prístup k Európskym dobrovoľníckym službám pre zdravotne postihnutých mladých ľudí; certifikáty, vydávané po ukončení dobrovoľníckych služieb (národné alebo iné). Vyhodnocoval sa i účinok programu Európskych dobrovoľníckych služieb. Milánsky inštitút IARD uskutočnil štúdiu o mladých ľuďoch a mládežníckej politike v členských štátoch EÚ a výsledky boli publikované v júni 2001⁽⁸⁵⁾. Poskytuje prehľad kvantitatívnych a kvalitatívnych údajov, charakterizujúcich situáciu mladých ľudí a ich očakávania. Vyhodnocuje tiež mládežnícke štruktúry a charakterizuje mládežnícku politiku v jednotlivých členských štátoch EÚ.

(85)

Pre viac informácií pozri
webovskú stránku:
[http://www.europa.eu.int/
comm/education/youth/
studies.html](http://www.europa.eu.int/comm/education/youth/studies.html)

(86)

OJ L 6, 10.1.1997,
s. 25-31.

(87)

Pre viac informácií pozri
webovskú stránku:
[http://www.europa.eu.int/
comm/education/youth/ywp/
eurobarometer_youth/html](http://www.europa.eu.int/comm/education/youth/ywp/eurobarometer_youth/html)

Ako súčasť tretieho viacročného programu pre malé a stredné podniky v Európskej únii (1997-2000)⁽⁸⁶⁾ prezentovala komisia štúdiu o „mladých podnikateľoch, ženách podnikateľkách, podnikateľoch z etnických menšín a spolupodnikateľoch v Európskej únii a v strednej a východnej Európe.“ Štúdia identifikovala hlavné problémy a výzvy, ktorým musia čeliť tieto cieľové skupiny podnikateľov a obsahovala množstvo odporúčaní, ktoré by im mali pomôcť pri rozvoji ich aktivít.

Paralelne s touto prácou zadala komisia úlohu zmapovať názory mladých ľudí v Európe. V roku 1997 sa uskutočnil prieskum verejnej mienky - Eurobarometer 47.2 „Mladí Európania.“ Komisia zrealizovala i druhý prieskum verejnej mienky - „Eurobarometer survey“ v súvislosti s prípravou tejto Bielej knihy o politike pre mladých ľudí. Výsledky boli publikované v októbri roku 2001⁽⁸⁷⁾.

